

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**HAYATLARININ BİR DÖNEMİNDE YETİŞTİRME YURDUNDA
KALMIŞ BİREYLERDE YALNIZLIK DÜZEYİ VE SOSYAL
BÜTÜNLEŞME ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet Emin KILIÇ

Sivas

Mayıs 2018

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

**HAYATLARININ BİR DÖNEMİNDE YETİŞTİRME YURDUNDA
KALMIŞ BİREYLERDE YALNIZLIK DÜZEYİ VE SOSYAL
BÜTÜNLEŞME ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet Emin KILIÇ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Murat YILDIZ

Sivas
Mayıs 2018

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : -
Tezin Başlığı : Hayatlarının Bir Döneminde Yetiştirme Yurdunda Kalmış Bireylerde
Yalnızlık Düzeyi ve Sosyal Bütünleşme Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma
Savunma Tarihi : 27.04.2018
Danışmanı : Prof. Dr. Murat YILDIZ

	Unvanı - Adı Soyadı	İmza
Jüri Başkanı :	Prof. Dr. Murat YILDIZ	
Üye :	Prof. Dr. Adem EFE	
Üye :	Doç. Dr. Vehbi ÜNAL	

Oy Birliği
Oy Çokluğu

Mehmet Emin KILIÇ tarafından hazırlanan Hayatlarının Bir Döneminde Yetiştirme Yurdunda Kalmış Bireylerde Yalnızlık Düzeyi ve Sosyal Bütünleşme Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma başlıklı tez, kabul edilmiştir. ../.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

Etik İlkelerine Uygunluk Beyanı

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza
Mehmet Emin KILIÇ

1

TEŐEKKÜR

Çalıőmamın her aőamasında bilgi ve deneyimlerini benden esirgemeyen, her fırsatta yapıcı eleőtirilerle yaptığım çalıőmayı değerlendiren ve akademik hayatımın baőlangıcı olan bu yolda yaptığı eleőtirilerle ilerlememi sağlayan, babacan tavrı ve desteği ile üzerimdeki yüklerin hafifleten, bana çok önemli deneyimler kazandıran değerli hocam Prof. Dr. Murat YILDIZ'a çok teőekkür ederim.

Kadim dostum Mehmet AVCI kardeőime,

Önemli katkıları için Mustafa ÇETGEN ve Eşi Aynur ÇETGEN'e,

Yüksek Lisans sürecinde tanıőtđım ve hayatımı birleőtirdiđim çok kıymetli eőim Esra'ya,

Akademik çalışma sürecinin her anında benden desteğini esirgemeyen değerli aileme, anneme, babama ve kardeőlerime teőekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR LİSTESİ	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	1
A. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK	1
1.1. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı	1
1.2. Çocuğun Korunmaya Muhtaç Duruma Düşmesinin Nedenleri	3
1.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Sosyal Hizmet Yöntemleri	6
1.3.1. Çocuğun Aile Ortamında Bakımının Sağlanması.....	6
1.3.2. Kuruluş Bakımı.....	7
1.3.2.1. Çocuk Yuvaları	7
1.3.2.2. Yetiştirme Yurdu.....	7
1.3.2.3. Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM)	8
1.3.2.4. Çocuk Evleri.....	9
1.3.3. Koruyucu Aile.....	9
1.3.4. Evlat Edinme.....	10
B. YALNIZLIK	11
1.4. Yalnızlık ile ilgili Tanımlar	11
1.5. Yalnızlıkla İlişkili Kavramlar	14
1.6. Yalnızlığın Boyutları	16
1.7. Yalnızlığı Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar	22
1.7.1. Psikodinamik Yaklaşım	22

1.7.2. Bağlanma Yaklaşımı.....	24
1.7.3. Varoluşçu Yaklaşım.....	25
1.7.4. Etkileşimsel Yaklaşım	26
1.7.5. Fenomenolojik Yaklaşım.....	27
1.7.6. Bilişsel Yaklaşım	28
1.7.7. Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım	28
1.8. Yalnışlığın Nedenleri	30
1.9. Yalnışlıkla Baş Etme.....	33
C. SOSYAL BÜTÜNLEŞME.....	37
1.10. Sosyal Bütünleşme İle İlgili Tanımlar.....	37
1.11. Sosyal Bütünleşme Türleri	39
1.11.1. Yersel Bitişiklik.....	39
1.11.2. Dış Tesirlerle Bir Araya Gelme.....	39
1.11.3. Fonksiyonel Bütünleşme.....	40
1.11.4. Normatif Bütünleşme.....	41
1.11.5. Manevi Değerler Etrafında Bütünleşme	42
1.12. Sosyal Bütünleşme ve Kùltür	43
1.13. Sosyal Bütünleşmenin Gerçekleşmesi için Gerekli Temel Şartlar.....	45
1.14. Sosyal Bütünleşmeyi Engelleyici Faktörler	46
D. KONUYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	48
I. BÖLÜM.....	53
ARAŞTIRMA	53
1.1. Araştırmanın Problemi	53
1.2. Araştırmanın Amacı	56
1.2.1. Hipotezler.....	56
1.3. Araştırmanın Önemi	58

1.4. Araştırmanın Sayıtları	58
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	58
YÖNTEM.....	59
1.6. Araştırma Modeli	59
1.7. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	59
1.8. Veri Toplama Araçları.....	59
1.8.1. UCLA Yalnızlık Ölçeği	59
1.8.2. Sosyal Bütünleşme Ölçeği	60
1.9. Araştırmanın Uygulanması.....	60
1.10. Veri Analizinde Kullanılan İstatistiksel İşlemler	61
II. BÖLÜM	63
BULGULAR.....	63
2.1. Sosyo-Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular	63
2.2. Katılımcıların Yalnızlık Düzeylerine ve Sosyal Bütünleşmelerine İlişkin Bulgular.....	64
III. BÖLÜM.....	73
BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	73
3.1. Yalnızlık ile Sosyal Bütünleşme Arasındaki İlişki.....	73
3.2. Yetiştirme Yurdunda Kalma Süreleri Bakımından Sosyal Bütünleşme ve Yalnızlık.....	74
3.3. Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Bağlamında Sosyal Bütünleşme ve Yalnızlık Değişkenlerinin Değerlendirilmesi	75
3.3.1. Cinsiyet Gruplarında Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme	75
3.3.2. Yaş Gruplarında Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme	77
3.3.3. Eğitim Durumuna Göre Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme.....	78
3.3.4. Medeni Duruma Göre Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme	79

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKÇA	85
EKLER.....	93
EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	93
EK 2: UCLA Yalnızlık Ölçeği	94
EK 3: Sosyal Bütünleşme Ölçeği	96
ÖZ GEÇMİŞ.....	99

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: aktaran
Bkz.	: bakınız.
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
diğ.	: diğerleri
Ed.	: Editör
mad.	: Madde
Parag.	: paragraf
s.	: sayfa
ss.	: sayfalar arası
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu.
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UCLA	: University of California, Los Angeles

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları	63
Tablo 2. Katılımcıların Yalnızlık Düzeyleri ile Sosyal Bütünleşmeleri Arasındaki Kolerasyon Analizi	64
Tablo 3. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Yetiştirme Yurdunda Kalış Sürelerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	64
Tablo 4. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Yetiştirme Yurdunda Kalış Sürelerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları ..	65
Tablo 5. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkenleri Açısından Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Test i Sonuçları	66
Tablo 6. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkenleri Açısından Katılımcıların Yaş Gruplarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	66
Tablo 7. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Yaş Gruplarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	67
Tablo 8. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	67
Tablo 9. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	68
Tablo 10. Yalnızlık Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Düzeylerine İlişkin Tukey-HSD Testi Sonuçları	69
Tablo 11. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	70
Tablo 12. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	70
Tablo 13. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Düzeylerine İlişkin Tukey-HSD Testi Sonuçları.....	71

ÖZET

Araştırmanın konusu hayatlarının bir döneminde yetiştirme yurdunda kalmış olan bireylerin yalnızlık ve sosyal bütünleşmesi arasındaki ilişkidir. Sosyalleşmenin ilk başladığı ve geliştiği yer olan aile kurumunda çeşitli etkenlerden dolayı bu amaç gerçekleşmeyince çocuğun sosyalleşmesi ve toplumla bütünleşmesi mümkün olmamaktadır dolayısıyla yalnızlaşabilmektedir. Bu nedenle kuruluş amaçlarından biri, ‘toplumsal bütünleşmeyi aile kurumunda alamayan korunmaya muhtaç çocuğun toplum yaşamına uyumunu sağlayarak sosyal bütünleşme ihtiyacını gidermek’ olan yetiştirme yurtları kurulmuştur. Yetiştirme Yurdu korunmaya ihtiyacı olan çocuğa bakmak, meslek sahibi edindirmek ve topluma faydalı bir birey olarak yetişmesini sağlamak amacıyla kurulan sosyal hizmet kuruluşudur.

Araştırma; Adıyaman, Malatya, Gaziantep ve Sivas illerinde yaşayan, bir dönem yetiştirme yurdunda kalmış 158 bireyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 131’i (% 82,9) erkek, 27’si (% 17,1) kadındır. Veri toplama aracı olarak yalnızlık düzeylerini ölçmek için UCLA Yalnızlık Ölçeği, sosyal bütünleşmeyi ölçmek amacıyla Sosyal Bütünleşme Ölçeği ve araştırmacının hazırladığı Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde Korelasyon, t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgularda, yalnızlık ile sosyal bütünleşme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, katılımcıların yalnızlık düzeyleri arttıkça sosyal bütünleşmeleri azaldığı, evli olan bireylerin sosyal bütünleşmesinin evli olmayanlara göre daha yüksek olduğu, eğitim seviyesi yükseldikçe yalnızlık oranının azaldığı buna bağlı olarak sosyal bütünleşmenin arttığı saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: yalnızlık, sosyal bütünleşme, korunmaya muhtaç çocuk, yetiştirme yurdu.

ABSTRACT

The subject of the research is the relationship between loneliness and social integration of individuals who have been in the orphanage for some time in their life. Because of various factors in the family institution where socialization was first started and developed, it is not possible for the child to become socialized and integrate with society so it can be left alone. For this reason, one of the aims of the foundation was to "eliminate social integration needs by ensuring that the child in need of protection can not take social integration in the family institution". The orphanage is a social service organization established to take care of the child in need of protection, to have a profession and to ensure that he / she grows up as a useful individual to society.

The research was carried out with 158 individuals living in the provinces of Adiyaman, Malatya, Gaziantep and Sivas, who stayed in the orphanage for a period. 131 (82.9%) of the participants were male and 27 (17.1%) were female. As a data collection Tool, the UCLA scale for loneliness, the social integration scale for social integration and the personal data form prepared by the researcher were used to measure loneliness levels. Analysis of data was performed using correlation, t-test, one-way variance analysis (ANOVA).

In the study, it was found that there was a significant negative correlation between loneliness and social integration, that social integration of married individuals decreased as the level of loneliness increased, that social integration increased as the level of Education increased, and that social integration increased as the level of loneliness increased.

Key Words: Solitude, Social integration, orphanage, children who are protected.

GİRİŞ

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

A. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK

1.1. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı

Toplumun geleceği çocuktur. Çocuğun fiziksel, ruhsal, zihinsel ve ahlaki yönden iyi bir gelişim ve eğitimle toplumun geleceği sağlam temeller üzerine inşa edilir. Çocuk doğduğu ilk andan itibaren ruhsal, fiziksel ve ahlaki yönden korunmaya ve yardıma muhtaç olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Kişilik özellikleri, engelli olup olmaması, ana-babalı veyahut kimsesiz, zengin ya da fakir, suçlu veya suçsuz vb. şeyler dikkate alınmaksızın hukuki anlamda sağ ve tam doğduğu andan itibaren reşit olana kadar her çocuk korunmaya muhtaçtır (İnan 1970: 42).

Bir çocuğun kanunun belirttiği çerçevede yeterince dikkatli davranılmaması ve bakımının yapılmaması sonucu bedensel, ruhsal ve zihinsel yapısının sağlık açısından tehlikeye düşmesi dar anlamda korunmaya muhtaçlık kavramını ifade eder (Akyüz 1987: 11).

Türk hukukunda korunmaya muhtaç çocuk kavramı Medeni Kanun, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)'nda tanımlanmıştır. Tanımlar, kullanılan ifadelerde değişiklik olmakla beraber hemen hemen aynı öğeleri içermektedir (Konanç 1989; akt.: Şenocak 2005: 78).

Medeni Kanun korunmaya muhtaç çocuğu direkt tanımlamamakla birlikte korunmaya muhtaç çocukta bulunan özelliklerden bahsetmiştir. "Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir" Yine Medeni Kanununda "Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre

başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemi alabilir" denmektedir (Türk Medeni Kanunu (TMK) 2001: mad. 347).

Çocuk Koruma Kanunu'na göre "bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuk" korunmaya muhtaç çocuktur (ÇKK 2005: mad. 3/1).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde korunmaya muhtaç çocuk tanımı yapılmamış olsa bile çocukların hangi durumlarda koruyucu önlemler alınacağı düzenlenmiştir. "Çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemler alınır" (Çocuk Hakları Sözleşmesi 1995: mad. 19/1).

SHÇEK Kanunu'na göre, korunmaya muhtaç çocuk "beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

- Ana veya babasız, ana ve babasız,
- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
- Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi,
- Her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk"tur (SHÇEK Kanunu, 1983: mad. 3/b).

Şenocak (2005) Medeni Kanun ve ÇKK ışığında korunmaya muhtaç çocuğu şöyle tanımlamıştır: "bedensel, zihinsel, duygusal, ahlaksal, sosyal gelişimleri ve şahsi güvenlikleri tehlikede olup, ana-babası olmakla birlikte onlar tarafından fuhşa, türlü sosyal dilencilğe, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma alışkanlığına veya her tehlikelere itilen çocuklardır" (s.79-80).

1.2. Çocuğun Korunmaya Muhtaç Duruma Düşmesinin Nedenleri

Çağlar (1973: 64-65), korunmaya muhtaç olmanın birçok nedeni bulunduğunu, bu nedenleri de şu şekilde özetlemiştir:

Ölüm: Çocuğun bakımından sorumlu olan aile bireylerinin ölümü çocuğun muhtaçlık pozisyonuna düşme sebeplerinin başında gelmektedir.

Doğal afetler: toplumun ve ailenin doğal afetlerin başına gelmesi sonucunda oluşan muhtaçlık durumu,

Savaşlar: Savaşa gidenlerin ardında bıraktığı çocuklar ve savaş sonunda ölümlerin yarattığı durumlar,

Bulaşıcı Hastalık: Aile bireylerinin bulaşıcı hastalığa yakalanması durumu,

Ayrılma: Ebeveynler arasında bulunan şiddetli geçimsizlik sonucunda ayrılma durumu,

Yoksulluk: ailenin yaşamlarını idame edemeyecek kadar yoksulluk içinde bulunması durumu çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşme nedenidir.

Çağımızdaki yaşanan teknolojik gelişmelerden sonra zamanla toplumsal değişimler yaşanmakta ve bu değişimler kent ve kırsal yaşamındaki aile yapısını etkilemektedir. Korunmaya muhtaç çocuk sorunu toplumsal yapıdaki bu değişimlerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Cılga 1989: 11).

Çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesinde etkili olan olası ekonomik ve psikososyal açıdan etkenlere bakıldığında; ailede çocukların bakımı ve yetiştirilmesinin sağlanamayacağı kadar yoksulluk olması, ebeveynlerin kaybı, ana ya da babada kronik ve seyirinin ne kadar devam edeceği bilinmeyen hastalık olması, üvey olan ebeveynlerin çocukları ihmal etmesi ve kötüye kullanması, ailede alkol, fuhuş dilencilik, uyuşturucu madde kullanma gibi kötü alışkanlıkların bulunması, ailenin geçimini sağlayamaması, çocuklara uygun olmayan tutum ve davranışlar sergilemeleri, çocuk yetiştirme konusunda yeteri bilgi ve donanıma sahip olmama, yeteri ölçüde mental ve yaş olgunluğuna erişmeme çocuğun muhtaç duruma düşmesinde etkili olan faktörlerdir (Özbesler 2004: 123-124)

Akyüz (1987: 17), Çocuğun tehlike düşme veya terk edilmesine yol açan etkenleri kişisel ve sosyal etkenler olarak iki grupta sınıflandırmıştır. Çocuğun kendisinde, kişilik yapısında bulunan ruhsal, zihinsel ve kalımsal eksiklikler kişisel etkenleri oluşturmaktadır. Kalıtım, atalarımızdan bize geçen hastalıklar veya anormalliklerdir. Hastalıktan kastedilen, verem, sara, frengi ve diğer bedensel eksiklikleri, anormallik kavramı ise karakter bozuklukları, alkolizm, ruh dengesizliği, şizofreni, mental eksiklik ve zekâ geriliğini ifade etmektedir. Yukarıda sayılan hastalık ve anormallikler çocukların gelişimini etkilemekte ve bakımını güçleştirmektedir. Bu da çocuğun ailesi tarafından dışlanmasına, itilmesine ihmal edilmesine ve çocuğun korunmaya muhtaç hale gelmesine neden olmaktadır

Montalta (1939) çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesinde kalıtımın fazla etkili olmadığını, bunun dış etkenlerle birleşimiyle birlikte artış gösterdiğini belirtmiştir (Akt.: Akyüz 1987: 17). Sosyal çevre, ailenin verdiği eğitim ve terbiye bu dış etmenleri oluşturmaktadır (Akyüz 1987: 18).

Demek ki yalnızca kalıtım veya yalnızca çevre tek başına çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesine yol açmamaktadır. Bu iki etmen arasında karşılıklı etkileşim vardır (Montalta 1939; akt.: Akyüz 1987: 18).

Çocuğun korunmaya muhtaç hale gelmesine neden olan faktörler çok çeşitlidir. Bunlardan en önemlileri sosyal değişim ve aşırı nüfus artışıdır. Sosyal değişim, çocuğun doğal ortamı olan aileyi doğrudan etkileyen sanayileşme, şehirleşme hareketleridir. Geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşen, ebeveynlerin her ikisinin de çalışmak zorunda olduğu ailelerde çocukların bakımı konusunda büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu tür durumlara bizim ülkemizde örneğinde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde rastlanmakta olup, bu teknik gelişmelerin yarattığı yaşam koşullarından ilk olarak çocuklar olumsuz etkilenmektedir (Gölcüklü 1970: 57).

Çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesinde dış etmenler ve sosyal faktörler etkilidir. Bu sosyal faktörler ve dış etmenler de çevreden gelen zararlardır. Çocuk doğduğu andan itibaren ve yaşının ilerlediği ölçüde öncelikle aile içinden ve daha sonra çevreden gelen sayısız etkilere maruz kalmaktadır. Bu etkilerle çocukta olumlu ya da olumsuz bir takım alışkanlıkların oluşmasında veya çocukta daha

önceden bulunan alışkanlıkların pozitif veyahut negatif olarak etkilenmesi sonucunu doğurmaktadır (Akyüz 1987: 18).

Ebeveynlerin çocuğa yönelik yanlış tutumları çocuklarını kötü işlere sevk etmeleri, ebeveynlerin suçlu olması gibi durumlar da çocuğun korunmaya muhtaç hale gelmesinin nedenleri arasında sayılmaktadır (Cılga 1989: 12).

Ebeveyn arasında olan devamlı ve şiddetli geçimsizlik, evde bir üvey ana veya babanın varlığı ya da ebeveynlerin olmayışı, ailevi bağların zayıflığı, çocuğun ihtiyacı olan sevgiyi ve şefkati görmemesine neden olmaktadır. Muhtaç olduğu ilgi ve sevgiyi görmemesine neden olur. Ayrıca küfürbaz, ayyaş, serseri, tembel, kendileri çalışmaksızın evin ekonomik olarak bütün yükünü çocuğun omzuna yükleyip onun sırtından geçinen ebeveynlerin de çocuğunun korunmaya muhtaç duruma düşmelerine yol açmaktadır. Bu ailelerin çocuklarına verdiği terbiye onlara hiçbir olumlu ve yararlı katkı sağlamamaktadır. Tam tersi bir biçimde, ailenin davranışları çocuğa kötü bir örnek teşkil etmektedir (Akyüz 1987: 19).

Korunmaya muhtaç durumuna düşme nedenlerinin en temel sebebi ailenin kötü ekonomik koşullarıdır. Bu koşullar toplumsal niteliklerle birleştiğinde önemli faktör haline gelmektedir (Cılga 1989: 12).

Çocuğun muhtaç duruma düşme nedenlerinden biri de çocuğun dışında olan kötü ekonomik koşullardır. Sosyal ve ekonomik yaşamdaki hızlı değişim ve gelişmeler aile üzerinde çok büyük etki sahip olmakta ve aileyi fiilen bölmeye başlamaktadır (Akyüz 1987: 19).

Korunmaya muhtaçlık durumuna düşme ailenin maddi imkânlarıyla alakalı olduğu kadar, ailenin diğer çeşitli nitelikleriyle de yakından ilişkilidir. Ana-babanın medeni durumları, sağ olma durumu, demografik özellikleri de korunmaya muhtaç duruma düşme nedenleri arasındadır. Aileyi parçalamaya götüren süreçler, aile birliğinde bozulmaların ortaya çıkması, çocukların korunaksız kalmasına sebep olmaktadır (Cılga 1989: 12)

Korunmaya muhtaç çocuk sorununu sadece ekonomik olarak ele almak olaya hatalı yaklaşım olacaktır. Maddi refah çocuğun tek ihtiyacı olmayıp, ancak manevi açıdan (sevgi, ilgi, merhamet ve şefkat) vb. ihtiyaçlarına uygun bir ortama girerse sağlıklı bir yaşam idame ettirebilir (Gölcüklü 1970: 57).

Bir de oturulan konut koşullarının bozuk olduğu, tek oda, çadır, baraka gibi mekânlardan oluşan bir mesken tipinde, çocuğun bedensel, ahlaki ve ruhsal olarak gelişimi kötü yönden etkileneceği şüphe götürmez bir gerçektir. Koruma altına alınan çocuklarda bu şartlardan etkilenen ve bu nedenle koruma altına alınan çocuk sayısı da azımsanmayacak boyutlardadır (Akyüz 1987: 19).

Görülüyor ki, çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesinde kişisel ve sosyal etkenler önemli rol oynamaktadır. Bununla birlikte göze çarpan asıl önemli nokta, bu nedenlerden dolayı çocuğun eğitiminin ihmal edilmesi veyahut eksik kalmasıdır. Bunda ebeveynlerin yetersizliklerinin rolü büyüktür. Ayrıca eğitim kurumundaki aksaklıklar ve verilen eksik eğitimler sonucunda da çocuk korunmaya muhtaç hale gelebilmektedir (Akyüz 1987: 20).

Şu durumda çocuğun korunmaya muhtaç duruma düşmesi, eğitimin öncelikle evde, okulda ve toplum içerisinde ihmal edilmesiyle ortaya çıkan bir durum olduğu söylenebilir. Çocuğun böyle bir duruma gelmesinde çevre ve eğilimler ikinci plandadır (Montalta 1939; akt.: Akyüz 1987: 20).

1.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Sosyal Hizmet Yöntemleri

Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan sosyal hizmet yöntemleri çocuğun kendi ailesi veya akraba yanında bakılması, kurum bakımı, sosyal ekonomik destek hizmetleri, koruyucu aile hizmetleri, evlat edinme hizmetleri ve danışmanlık hizmetleri olarak başlıklar altında ele alınmaktadır.

1.3.1. Çocuğun Aile Ortamında Bakımının Sağlanması

Ailenin önemini belirleyen çocuğun sadece maddi ihtiyaçlarının karşılanması değildir. Çocuğun maddi ihtiyaçları şu veya bu yolla karşılanabilir. Ancak aile ortamının sağladığı sevgi ve güven duygularını başka bir ortamda bulmak oldukça güçtür. Özellikle de çocuğun anne sevgisine ihtiyacı vardır. Diğer ihtiyaçları karşılanıyor olsa bile anne sevgisinden mahrum olan çocuk, dokunulmadığında ve sevmeye ihtiyaçları doyurulmadığı zaman, psikolojik olarak tutarsız davranışlar sergileyebilir (Aydın 2008: 100).

Korunmaya muhtaç çocuğun en ideal yetişmesi gereken ortam aile ortamıdır. Çocuğu ailesinden yoksun bırakmama ilkesi ön planda tutulduğunda, çocuğun bulunduğu aile ortamının düzeltilmesi için uygun imkânların yaratılması, ailenin çocuğa karşı sorumluluklarını yerine getirebilmesine yardımcı olunması gerekmektedir. Ailenin sadece yoksulluk içinde olmasından dolayı çocuğun yuva, yurt gibi yerlerde bakılıp ailesinden uzak kalması birçok ülke çocuk refahı siyasetinde kabul etmemekte ve aileye sosyal ekonomik destek verilerek çocuğun aile ortamında kalmasını sağlayan ekonomik destekler sosyal yardım programlarında önemli bir yer tutmaktadır (Koşar 1987: 70-71).

1.3.2. Kuruluş Bakımı

Bu bakım hizmeti modeli korunmaya muhtaç çocukların bakımının devlet eliyle yapılmasıdır. Kuruluş bakımı dendiğinde akla çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, son dönemde çocuk yuvalarının yerini alan çocuk evleri ve çocuk evleri sitesi modelleri gelmektedir.

Kuruluş bakımı sosyoekonomik yönden gelişmekte olan ve az gelişmiş ülke toplumlarında korunması gereken çocuklar için sunulan, çocuğun kendi evinden uzakta olduğu 7 gün 24 saat bakımının sağlandığı en yaygın hizmet türüdür (Yolcuoğlu 2013: 162).

1.3.2.1. Çocuk Yuvaları

Çocuk Yuvaları 0-12 yaş korunmaya muhtaç çocukların bedensel, psiko-sosyal ve duygusal gelişimleri ile topluma faydalı bireyler olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla açılmış sosyal hizmet kuruluşlarıdır. 12 yaşını doldurmuş kız çocuklarının aralarında kendi hayatını idame ettiremeyecek durumda olanların, çocuk yuvalarında bakımları devam etmektedir (Çocuk Yuvaları Yönetmeliği 1999: mad. 2).

1.3.2.2. Yetiştirme Yurdu

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda, yetiştirme yurdu tanımı şöyle yapılmıştır. "13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak

yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşları"dır (SHÇEK mad.3/f-2).

Yetiştirme Yurdu; ailenin toplumsal görevini üstlenen, çocuğun ve gencin toplumsallaşma sürecini çocuğun da katılımıyla yönlendiren, kimsesiz, korunmaya muhtaç çocukların ve gençlerin toplumsal koruma kapsamına alındığı toplumsal refah kurumudur (Cılga 1989: 14).

Yetiştirme Yurdu, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklara aile kurumu içinde sağlanamayan toplumsal refah hizmetlerini düzenler. Toplumsal düzeyde; aile, toplum, grup, ocuk ve gençlik refahına yaklaşımın somutluk kazandığı örgütsel yapılarıdır (Cılga 1989: 14).

1.3.2.3. ocuk Destek Merkezleri (ODEM)

Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan; Psikososyal desteğe ihtiyaı olanların tespitinden sonra onların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını saptayarak gerekli sosyal hizmet müdahalesinde bulunmak amacıyla geçici zaman zarfı ile koruma ve bakım altında bulundurmak, bu süre zarfında aile, toplum ve çevre ile ilişkilerin düzenlenmesine dönük çalışmaların devam ettiği yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. ocuk Destek Merkezi ocuğun durum (mağdur, suça sürüklenen), yaş ve cinsiyetine göre ayrı ayrı yapılandırılmış ve ihtisaslaştırılmış bir sosyal hizmet kuruluşudur (ocuk Destek Merkezi Yönetmeliği 2015: mad.3/1).

ocuk Destek Merkezleri'nin amacı; bu kuruluşta koruma ve bakım altında bulunan çocukların yaşadıkları travmaların azaltılması, suç ve madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişiklikleri oluşturulması, sağlıklı kişilik gelişiminin sağlanması ve önüne geçilmesi ve kurallı bir yaşam oluşturma becerisi kazandırılması ile birlikte en kısa zamanda kendi ailesi yanına döndürmektir. Ancak aile yanına döndürülemeyen çocukların diğer ocuk kuruluşlarında koruma ve bakımının sağlanması hedef olarak gösterilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu 2015: 198).

1.3.2.4. Çocuk Evleri

Özellikle koğuş tipi toplu bakım alanlarında yaşanan sıkıntılar, ekonomik nedenler, korunmaya muhtaç çocukların birbirlerine olan davranışlarından etkilenmesi vb. birçok sebeple çocuk yuvaları kapatılarak yerine açılan yatılı sosyal hizmet kuruluşudur.

Çocuk evleri tercihen il merkezlerinde, hastane, okul ve çocuk parkına yakın apartman dairesi veya müstakil evlerde 5-8 çocuğun kaldığı sosyal hizmet kuruluşudur (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 2008: mad.4/1-b).

Çocuk evlerine çocuk kabulünde dikkat edilmesi gereken hususlar; çocukların ağır ruhsal ve zihinsel engelli olmaması, sürekli tedavi gerektiren sağlık problemlerinin ve kronik hastalıklarının bulunmamasıdır. Kabulü yapılan çocuklardan uyum problemleri olanlara gerekli görüldüğü takdirde psikolog/psikiyatrist desteği alarak ve mesleki çalışmalar yaparak çocuğun uyum sorununu atlatması yönünde mesleki çalışma yapılır. Bu çalışmalar sonucunda uyum problemi giderilemeyen çocuğun durumu kuruluş bakımı için tekrar değerlendirilmeye alınır (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Uygulanması Hakkında Genelge 2011: mad.4/b).

1.3.3. Koruyucu Aile

Korunmaya muhtaç çocukları kendi aile ortamlarında eğitim, bakım ve yetiştirme sorumluluğunu kısa yada uzun süre zarfında, gönüllü ya da ücretli olarak devlet denetiminde paylaşan, hissettikleri toplumsal sorumluluğu gösterebilen çeşitli nedenlerle kendi ailesi yanında bakılmaları bir süre için sağlanamayan çocuklara bakım sağlayan uygun aile veya kişilerdir (<http://www.koruyucuaille.gov.tr>).

Çeşitli nedenlerle oluşan aile parçalanmaları, çocukların ailelerinden bir müddet süreyle ayrılmaları ile sonuçlanabilmektedir. Bu süreçte ailelerinden ayrılmaları için karar verilen çocuklar hakkında, belirtilen süreci kurum bakımı yerine başka bir aile ortamında geçirmelerinin daha faydalı olma düşüncesi, koruyucu aile modelinin gelişmesini sağlamıştır. Bu modelin amacı, ailelerinden

ayrılan çocukların bu meşakkatli zaman zarfını örselenmeden, en az zararlarla atlatmalarını sağlamaktır (Yolcuoğlu 2013: 162).

Koruyucu Aile Yönetmeliği (2012)'ne göre koruyucu aile modelleri şunlardır:

- **Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli:** Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,
- **Geçici Koruyucu Aile Modeli:** Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılmamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımı,
- **Sürekli Koruyucu Aile Modeli:** Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,
- **Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli:** Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı, şeklinde tanımlanmaktadır.

Koruyucu ailenin, Türk vatandaşı olması ve sürekli Türkiye'de ikamet ediyor olması, 25-65 yaş aralıklarında bulunması, en az ilkokulu bitirmiş olması ve düzenli bir gelir kaynağının olması gerekmektedir (Koruyucu Aile Yönetmeliği 2012: mad. 8/1-a,b,c,ç).

1.3.4. Evlat Edinme

Korunmaya muhtaç çocuklardan yasal, sosyal ve psikolojik yöntem olarak kullanılan evlat edinme, biyolojik ebeveynlerini kaybetmiş olan, sağlıklı şartlar içindeki ailelerde yetiştirilmeleri mümkün olmayan çocuklar için aile sağlamaktır (Yolcuoğlu 2013: 163).

Evlat Edinme; durumu evlat edinmeye müsait olan kişi/aile ile evlat edindirmeye uygun çocuk arasında hukuki bağlar sağlanarak ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulmasına denir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu 2015: 182).

Evlat edinme aile ve çocuk refahı alanında genel çerçevesinde ele alınmalıdır. Korunmaya muhtaç çocuğun ailesinin bulunmaması veya hiçbir yolla aile ile beraberlik sağlayamayacağı hallerde evlat edinme çocuk için en uygun modeldir. Evlat edinmedeki amaç, evlat edinmek isteyen ailenin çocuk hasretinin giderilmesi, öz ebeveynleri tarafından bakımı sağlanamayacak olan evlat edinilecek çocuğu da sürekli bir aile ortamı sağlamaktır (Koşar 1987: 72).

Medeni Kanun'a göre bir çocuğun evlat edinilmesi için onu evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış olması ve eğitilmiş olması gerekmektedir (TMK, 2001: mad. 305). Yine medeni kanuna göre eşlerin evlat edinebilmesi için en az beş yıl evli ve 30 yaşını doldurmuş olmaları gerekmekte, evli olmayan kişiler ise 30 yaşını doldurmuşsa tek başına evlat edinebilirler (TMK 2001: mad. 306-307).

B. YALNIZLIK

1.4. Yalnızlık ile ilgili Tanımlar

Sullivan (1953)'a göre yalnızlık insanın kendisine ihtiyacı olan kişilerarası yakınlık karşılanmadığı durumlarda ortaya çıkan; kişinin kurtulmak için elinden gelen her şeyi yapabileceği hoş olmayan güdüleyici bir yaşantıdır. Ona göre, ergenlik döneminde kişi kendisine yakın arkadaşlıklar edinmekte, iç dünyasını ona aktarabilmekte ve bu dönemde toplumun yüklediği görev ve sorumlulukları bir birey olarak üstlenmektedir. Eğer birey bu dönemde yakın ilişkiler kuramazsa, büyük bir umutsuzluk ve yalnızlığa düşmektedir (Akt.: Sarıçam 2011: 40).

Sadler ve Johnson (1980)'a göre "yalnızlık, içsel dünyadaki ilişkisel gerçekliğe ilişkin temel sistemde bir bozulmanın olduğunu işaret eden, farklı bir öz farkındalık biçimi oluşturan, toptan ve çoğu zaman akut bir duyguyu barındıran bir yaşantıdır" (Akt.: Koçak 2008: 15).

Leiderman (1980)'a göre yalnızlık, kişinin diğer bireylerden ayrı olduğu duygusunun farkında olduğu ve onlara belirsiz ihtiyaç duyduğu bir duygu durumudur (Akt.: Duy 2003: 16). Yalnızlık, yalnız olduğu için olumsuz, hoş olmayan duyguların yaşanmadığı bir tek başına olma durumunun yerine güzel olmayan bir yaşantıdır (Duy 2003: 16).

Sermat (1980) yalnızlığı, kişinin sahip olmayı arzu ettiği kişilerarası ilişkiler ile geçmişte yaşadığı ya da hiç yaşamadığı ilişkiler arasında düzey olarak uyumsuzluk olarak tanımlamaktadır (Akt.: Koçak 2008: 15)

Ernest ve Cacioppo (1999) yalnızlığı kişilerarası yakın ilişki kurma arzusunu yansıtan içinde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğeleri de barındıran bir mod olarak açıklamışlardır. *Bilişsel düzeyde*, bireyin şu anki ilişkileri ile ilişkilerinde arzu ettiklerine dair elde ettiklerini değerlendirilmeler ve analizler yapmasıdır. *Duyuşsal düzeyde*, yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda kişinin yaşadığı olumlu veya olumsuz(genellikle olumsuz) duygulanımlar bulunmaktadır. *Davranışsal düzeyde* ise, bu duygulanımların çeşitli şekilde gösterilmesi kastedilmektedir (Akt.: İmamoğlu 2008: 91).

Karnick (2005) psikolojik anlamda yalnızlığı şöyle tanımlamaktadır: "Psikoloji, yalnızlığı natürel olmayan, patolojik bir tecrübe/hastalığa benzeyen bir durum olarak tanımlar ve bu tecrübe kişiler arası samimiyetin veya ulaşılabilir sosyal ilişkilerin yokluğu durumunda artabilir." Ayrıca Karnick, yalnızlığı tıbbi bir müdahale gerektiren bir hastalık durumu olduğunu, doğal olmayan bir durum olarak gördüğünü ifade etmektedir. Yine o, yalnızlığın kaçınılması gereken bir deneyim olduğunu, kişi için hiçbir olumlu bir katkısının bulunmadığını dile getirmektedir (Akt.: Kızılgeçit 2011: 9).

Young (1982)'a göre "yalnızlık, doyurucu kişilerarası ilişkilerin yokluğu ya da algılanan yoksunluğu ve bu gerçek ya da algılanan yoksunluğu psikolojik zorlanma belirtilerinin eşlik etme durumu"dur (Akt.: Oruç 2013: 12).

Weiss (1973)'e göre yalnızlık; Bireyin değişik sosyal ilişkilerinin bulunmasına rağmen, bu ilişkilerde, samimiyet, dürüstlük, içtenlik ve duygusallığın bulunmamasına ya da kişinin ihtiyacı olan ilişkilere sahip olmamasına gösterdiği tepkidir (Akt.: Kızıldağ 2009: 23).

Santrock (1993) duygusal yalıtım ve sosyal yalıtım olarak yalnızlığın iki çeşidinden bahsetmektedir. Duygusal yalıtım, duygusal, içten, samimi bir ilişki kuracak bireyin bulunmamasından kaynaklı bir yalnızlık olduğunu belirtmiştir. Sosyal yalıtım ise bir kaç kişinin toplum içinde kurduğu gruplara dahil olmama ve bunun sonucunda duyulan dışlanmışlığın yarattığı bir histir (Akt.: Kızıldağ 2009: 23).

Rogers (1994) kişinin diğer insanlarla hiçbir gerçek bağının bulunmadığını anladığı an hissettiği durum yalnızlıktır (Akt.: Altundağ 2013: 34).

Flanders (1982) yalnızlığı, kişinin diğerleriyle asgari seviyede yaşamış olduğu yakınlık durumunu biçimsel olarak daha istediği düzeye gelmesini sağlayan uyum sağlayıcı bir dönüt olarak görmektedir (Akt.: Duy 2003: 16-17).

Dejong-Gierveld (1988) yalnızlığın çok yönlülüğü üzerinde durmuş ve "diğerleri ile samimiyeti içeren ilişkilere sahip olma şansının olmaması" olarak tanımlamaktadır. Ona göre, bireyin kişilerarası ilişkilerinin yoksunluğunun kendi algılamasından kaynaklandığına veya sosyal hayatındaki ilişkilerin olmamasından yalnızlık oluşmaktadır (Akt.: İmamoğlu 2008: 90-91).

Asher ve Paquette (2003)'e göre ise yalnızlık "mutsuzluk, boşluk, özlem gibi duygulara yol açan kişinin sosyal ve kişisel ilişki yetersizliğinin bilişsel bir farkındalığıdır" (Akt.: Körler 2011: 12).

Genel olarak insanda hoş olmayan duyguların oluşmasına yol açan, kişinin sosyal beceri yetersizliğinden kaynaklanan bir durumdur (Körler 2011: 12).

Fromm (1961) insanın kendisini özgür kılmasını sağlayacak şey dış dünya ile arasındaki temel bağları koparması gerekir. Kişinin bireysel gelişmede fark edilen diyalektik bireyin özgürlüğünün gelişmesini sağlar. Bu süreç bir taraftan doğaya hükmetme ve mantığın güçlenmesi, diğer kişilerle dayanışma, gücün ve bütünleşmenin artması anlamını taşıırken diğer taraftan yalnızlık ve güvensizliğin artması demektir. Bireyselleşmenin temelini sürecin dayanağı olan ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik şartlar sağlanıyorsa, bireyler için güven veren bağlar kaybolur ve özgürlükleri belirsizleşir. Bu durum bireysel yalnızlık, güçsüzlük ve önemsizliğin artmasına, insanın bireyselliğinden vazgeçmesi anlamını taşımaktadır (Akt.: Kozaklı 2006: 26).

Fromm (1961)'a göre bireyselleşme süreci geriye doğru gitmediğinden yalnızlıktan kurtulma isteğinde ve çabalarında kişi kabullenici davranışlar geliştirmekte, çaresizlik ve yalnızlık bu sürecin kaçınılmazları haline gelmektedir (Akt.: Kozaklı 2006: 26).

Yalnızlığın birçok tanımını verdikten sonra birçoğunu kapsayan bir tanım ortaya çıkaran Rook (1984)'a göre yalnızlık, "kişinin duygularının, hislerinin diğerleri tarafından reddedildiğinde, göz ardı edildiğinde ya da yanlış anlaşıldığında, sosyal aktivitelerde ve duygusal yakınlıkta eşlik eden birinin olmaması durumunda ortaya çıkan stres yaratan olumsuz duygusal durum"dur (Akt.: İmamoğlu 2008: 90).

Yalnızlıkla ilgili çeşitli tanımlar ve farklı bakış açıları ile bakılsa da, bu tanımların bazı ortak noktaları bulunmaktadır. Bu ortak noktalardan bir tanesi yalnızlık yaşantısının oldukça kişisel bir yaşantı olmasıdır (Pepleu ve Perlman 1982, akt.: Duy 2003: 17). Yalnızlık duygusu toplumdaki birçok birey tarafından yalnızlık yaşanılrsa da, herkes kendine özgü bir gerçekli içinde bu yalnızlığı yaşamakta ve yansıtmaktadır. Bu kapsamda tek başına olma veya sosyal izolasyon ile yalnızlık aynı anlama gelmemektedir. Bireyler kalabalık içinde kendini yalnız hissedebileceği gibi tek başına iken kendisini yalnız hissetmeyebilir. Bir diğer ortak nokta, ilişki yoksunluğunun ve bireyin kişilerarası ilişkilerinde ortaya çıkan bozulmaların yalnızlığa neden olmasıdır (Duy 2003: 17-18).

1.5. Yalnızlıkla İlişkili Kavramlar

Yalnızlık (loneliness) kavramı, bazı durumlarda tek başınalık (aloneness) ve inziva (solitude) kavramı ile karıştırılmaktadır. Fakat bu kavramlar birbirinden farklı kavramlar olup; Yalnızlık istenmeyen, insana acı veren bir duygu durumu iken, tek başınalık fiziksel soyutlanmadan öte iletişimsel açıdan soyutlanmayı, somut olarak etrafta başka kimsenin olmaması durumudur (Körler, 2011: 13). İnziva ise kişinin kendini geliştirmesini sağlayan, birey yaratıcı özelliklerini açığa çıkarabildiği, insanın kendisinin isteğiyle oluşturduğu tek başına olma olarak yorumlanmaktadır (Galanaki 2004, akt.: Körler 2011: 14).

Larson (1990) yalnızlık (loneliness) ile tek başına olma (solitude) arasındaki ayrımı şöyle yapmaktadır: Tek başına olma (solitude), iletişimsel olarak diğer

bireylerden ayrılmayı ifade eder. Yalnızlık ise, öznel bir durum olarak tek başına olma ya da olmama durumunda ortaya çıkan daha özel şartlardır. Tek başına olmanın öznel durumu yalnızlığı belirtmekteyken, nesnel durumu ise diğer bireylerle kendi isteğiyle rahat bir şekilde ayrılmadır. Tek başına olma, bireyin kendi varlığına anlam katması ve kişinin kendi özüne dönmesi ve kendinin farkına varması olarak görülür ve düşünülür. Ancak Larson, "yaşamın herhangi bir döneminde, tek başına çok zaman geçirme, yalnızlığa neden olabileceğini" de belirtmektedir (Akt.: İmamoğlu 2008: 93).

Pepleu ve Perlman (1982) yalnızlık ve tek başınalığın insanın üzerinde iyileştirici etkisi olduğunu ifade etmekte ve tek başınalığın bu yönüyle yalnızlıktan ayrılmakta olduğuna dikkat çekmektedir. Bunlar: "yalnız olmak, tek başına olmakla eş anlamlı olmamakla birlikte, sosyal ilişkinin eksikliği yalnızlığa yol açan öncül bir anahtardır. Bu durumda kimin tek başına olma olasılığında olduğunu bilmek "kimin yalnız" olduğunu bilmeye yardımcı olur" (Akt.: Kızılgeçit 2011: 12).

Bucholz (1999) tek başına kalmayı, kişisel gelişim için gerekli olan bir yaşantı olarak görmekte, kişinin birine bağlanma ihtiyacına paralel olarak devam eden gelişimsel bir ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Ona göre yalnızlık hissetmek ile tek başına kalmak birbirinden farklı şeylerdir. Tek başına olmak insan yaşamının başlangıcından itibaren kullanılması gereken derin bir psikolojik değerdir (Akt.: Kızılgeçit 2011: 12).

Long ve Averill (2003) insanın yalnızlık duygusunu yaşamadan, kendi isteği ile tek başına kalmasının kendini inceleme ve geliştirme, yaratıcılık, bilişsel süreçleri gözden geçirme, özgürlük gibi konularda kendi kişiliğini geliştirmesi için bir olanak sağladığını savunmaktadırlar. Long ve Avrill (2003) Ayrıca tek başınalığın sosyal izolasyonu azaltıp sosyalleşmeye pozitif etki ettiğine dikkat çekmekte, onlara göre birey tek başına kaldığında duygu ve düşüncelerini, yaşamını, kendi varlığını inceleme fırsatı elde etmekte, bu konularda ne istediğine, şu an elinde neler olduğuna, ne yapması gerektiğine, gelecekte neler yapacağına kendini vermekte ve bir tür yeniden yapılanmaya girmektedir. Bu yapılanma kişinin, daha sağlıklı sosyal ilişkiler yaşamasına fırsat vermektedir (Akt.: İmamoğlu 2008: 93-94).

Her ne kadar bireyin tek başına olmasına olumlu bakılsa da bireylerin kendi başınlığı; toplumsal değişimle birlikte toplumsal değerlerin aşınmasına, bununla birlikte özgürleşme düşüncesinin baskın hale gelmesine ve reklamların kullanılarak tüketim olgusunun bir kültür haline gelmesine sebebiyet verirken, bireyin iyiden iyiye toplumla yalnızlaşmasına sebebiyet vermektedir (Efe ve Sözer 2016: 33).

Peplau (1955)'ya göre *yapayalnızlık* (loneliness), başka bireyle ilişkiler kurmayı istemek ancak o kişilerden uzak durmayı ifade etmektedir. Kişi başka bireylerle yakın olmayı istediğini bilmekte ve bunu dillendirmekte fakat yapayalnız olduğunun farkına kişilerle ilişkilerini kopardığı anda varmaktadır. Bireyi çevresinde bulunan ailesi, akrabaları ve yakın arkadaşları ile birlikte bulunduğu halde kendini yalnız hissetmektedir (Akt.: Ceyhan 2005: 8).

Yapayalnız olan insan, kendisini affetmez, geleceğinden endişe duyar. Geçmişte yaşamış olduğu tüm sıkıntılı ruh durumları ve bedensel örselenmeleri yüzüne yansır. Geçmişte yaşattığı acılardan ve yaptığı hatalardan dolayı kendini suçlamaktan alıkoymaz. Kendine her yönelttiği suçlama, zihin dünyasının en derindeki noktalara işleyerek bireyi hastalıklı düşüncelerle kıvrandırır. İçinde bulunduğu zamanda hemen her şeyden kuşku duyar ve hiç kimseye güvenemez. Tüm bunlar kişinin yalnızlığı, birçok farklı yönüyle yaşaması sonucunda bireyi yapayalnız hale getirmiştir (Yahyaoğlu 2007: 114).

1.6. Yalnızlığın Boyutları

Yahyaoğlu, derin yalnızlık, sosyal durum yalnızlığı, duygusal yalnızlık, gizli yalnızlık ve triad yalnızlık olmak üzere beş boyutta ele almıştır. Bunlar Yahyaoğlu (2007: 44-50)'nun çalışmasından hareketle şöyle özetlenebilir:

Derin Yalnızlık: depresyonla beraber ortaya çıkan, depresyonun diğer belirgin özelliklerinin de içinde bulunduğu, İnsanların çevreleri ile ilişkilerinin tamamen kesildiği bir yalnızlık türüdür. Bu yalnızlık çeşidi, derin ve acı veren bir yalnızlıktır. Bu yalnızlık türünün ilerleyen aşamalarında depresyonun ağırlaşması ve yalnızlığın git gide daha da ilerlemesiyle, insan hayattan aldığı tüm zevklerinden tamamen kopmaktadır. Yaşamın birey için anlamsızlaştığı bir süreç ortaya çıkmaktadır. Bu insanlarda yorgunluk, halsizlik, karar verememe, unutkanlık, çaresizlik ve intihar

düşünceleri bulunmaktadır. Bu yalnızlığı yaşayan birey gerekli önlemler alınmadığı takdirde insan intihar ederek hayatına son vermeyi isteyecektir. Bu tür durumu yaşayan insanın zaman kaybetmeden psikiyatrik yardım alması gerekmektedir.

Sosyal Durum Yalnızlığı: İnsan toplumda yapılan sosyal etkinliklerden uzaklaştığı ve içinde yaşadığı topluma yabancılaştığı an kişi kendisini yaşadığı sosyal çevre içerisinde yalnız hissetmeye başlamaktadır. Bu bireye kalabalık topluluklar sıkıcı hale gelmeye başlamıştır. Kişiyi topluca yapılmakta olan bütün aktiviteler anlamsız gelmekte, bu etkinliğin içine girerek bir organizasyon içinde görev almak zor gelmektedir. Bir bütünün parçası olup, topluluk halinde çaba gösterilmesi gereken etkinliklerde yer almak istememektedir. Hiçbir tanıdığı bulunmadığı şehre gidildiğinde hissedilen ve yabancı bir ülkeye eğitim almak amacıyla giden bir öğrencinin hissettiği yalnızlık, sosyal durum yalnızlığıdır. Yeni yeni içine girilen bir topluluk, dernek veya sosyal hizmet kurumlarında bile başlangıçta bu yalnızlığı yaşamak normal olarak kabul edilebilir, ancak uzun süre bu durumun yaşanması ve uyum sorunlarıyla karşılaşılması durumunda sosyal durum yalnızlığı akla getirilmelidir.

Duygusal Yalnızlık: Bu tür yalnızlığın insanın kendi ruhsal dünyasındaki beklentilerine karşılık almaması üzerine yaşadığı yalnızlıktır. İnsanın istediği ve hak ettiğine inandığı ölçüde sevgisine, beklentilerine, değerlerine, yanıt alamaması üzerine yaşadığı yalnızlıktır. Gördüğü muameleler, kişiyi hayal kırıklığına uğratmış, bu hayal kırıklığı ruhsal dünyasına zarar vermiştir. Bu durum yaşanırken çevre şartları normaldir ve insanın beden olarak sağlığı da yerindedir. Bu durum kısa sürede geçebilir veya kronik bir hale gelerek bir hastalık boyutuna dönüşebilir. Bu sonuçlar kişinin yaşadığı hayal kırıklığının süresine, düzeyine ve hayal kırıklığına duyulan dirence göre değişmektedir.

Gizli Yalnızlık: İnsanın dışarıdan bakıldığında hiçbir problem yokmuş gibi görülen, ancak yaşadığı şeyler ciddi üzüntülerden, kırgınlıklardan sonra ortaya çıkan yalnızlık türüdür. Kişi yaşadığı üzüntüyü ve kırgınlığı dışarıdaki insanlara yansıtmamıştır. "Her üzüntümü ya da sinirimi içime atıyorum, kimseye paylaşamıyorum" diyen bireylerin yaşadığı yalnızlıktır. Kişilere veyahut olaylara,

daha geniş bir ifadeyle hayata bakış açısının değiştirilmemesi durumunda derin yalnızlığa doğru kişiyi sürüklenme potansiyeline sahiptir.

Triad Yalnızlık: Bu yaşanan yalnızlık insanda karmakarışık duygular içinde gerçekleşebilir. Birdenbire parlayan ve bir kaşık suda fırtınalar koparabilen ya da çökkünlük hissi yaratan bir kişiliğe sahiptir. Kişinin ruh durumunda yaşanan bu sürekli dalgalanmalar onu yalnızlığa doğru itilmesine katkı sağlamaktadır. Bir kısır döngü durumunda gibi, girildiğinde çıkılması zor bir iş olan yalnızlık biçimidir. Bireyin kendi başına bu tür yalnızlıktan kurtulması zor olduğundan profesyonel anlamda yardım alması ve bu durumdan kurtulabilmesi için psikoterapi desteğiyle beraber ilaç tedavisi de gerekir.

Yıldırım'a göre Triad yalnızlık, depresyon, korku gibi belirtilerle birlikte ortaya çıkan yalnızlık çeşididir (Yıldırım 2002, parag. 11).

McWhirter (1990)'da beş çeşit yalnızlıktan söz etmekle birlikte farklı bir sınıflandırma yapmıştır. Bunlar; Kişilerarası yalnızlık, psikolojik yalnızlık, sosyal yalnızlık, kültürel yalnızlık ve kozmik yalnızlıktır (Akt.: Köse 2009: 11).

Kişilerarası Yalnızlık: Kişinin kendisini diğer insanlardan uzaklaşmış algılamasıdır.

Psikolojik yalnızlık: Bu tür yalnızlık benliğin değişik bölümlerinin birbirleriyle ilişki kurmaması sonucu ortaya çıkan bir yalnızlık durumudur.

Sosyal yalnızlık: Kişinin içinde yaşadığı toplumdaki veya dâhil olduğu gruptan uzaklaşma durumudur.

Kültürel yalnızlık: Bireyin ciddi kültürel varyasyonlar nedeniyle ya da kültür kaybı yaşamamasından dolayı başkalarından uzaklaşma duygusudur.

Kozmik yalnızlık: Kişinin bağlı olduğu din ile arasındaki bağların yok olması nedeniyle yabancılaşma veya Tanrıdan uzaklaşma duygusudur.

Weiss (1973, 1974) duygusal yalnızlık ve sosyal yalnızlık olmak üzere iki çeşit yalnızlıktan bahsetmektedir. Duygusal yalnızlık, bir kişinin başka biriyle bağlanma ilişkisinin olmamasından veya kişiyle yakınlık ilişkisi kuramamasından kaynaklanmaktadır. Kişinin sosyal ilişki oluşturacak ağlardan mahrum olması Sosyal yalnızlığı ifade etmektedir (Akt.: Sarıçam 2011: 40).

De Jong-Gierveld ve Raadschelders (1992) yaptıkları çalışmada üç tür yalnızlıktan bahsetmişlerdir(Akt.: Duy 2003: 20):

Ümitsizlik yalnızlık: Kişilerin mevcut ilişkilerinde insan için gerekli olan doyumun çok az yaşanması bu tür yalnızlığı ifade etmektedir.

Dönemsel ya da geçici yalnızlık: Belli bir sayıda yakın ilişkileri olsa da bu kişilerin yalnızlığında yakın bir partnerin, ilişkinin eksikliğini yaşamaktadırlar.

Geri çekilmiş, ümitsiz yalnızlık: Her ne kadar çok az sayıda arkadaşlıkları bulunursa ve yakın ilişkinin yokluğunu yaşasa da, birinci ve ikinci türdeki kişilerden farklı olarak yaşadığı durumdan duyduğu tatminsizliği, rahatsızlığı dile getirmezler.

Yalom (2000) yalnızlığı üç grupta toplamıştır: Bunlar kişilerarası yalnızlık, iç yalnızlık ve varoluşsal yalnızlıktır. Bunlar kısaca şöyle özetlenebilir:

Kişilerarası yalnızlık: Bireyin başka insanlardan uzak olduğu ifade eden yalnızlık biçimidir. Coğrafi yalıtımı, uygun sosyal beceri eksikliği, yakınlıkla ilgili çatışmalı duygular veya doyurucu sosyal etkileşime engel olan kişilik yapısı bu yalnızlığı ortaya çıkaran faktörlerdir. Kişilerarası ilişkilerde kültürel faktörler önemli bir yer tutar. Yakın ilişkilerde bulunmayı destekleyen kurumlardaki-geniş aile, komşuluk, yöresel malzeme satan dükkânlar, aile doktoru-azalmalar kişilerarası ilişkilerde birbirine yabancılaşmayı olağanüstü bir şekilde arttırmıştır.

İç yalnızlık: İnsanın bazı parçalarının birbirinden farklılaştığı yalnızlıktır. Yalnızlık benliğin herhangi bir biçimde parçalanmasında bahsedildiği gibi savunma mekanizması olarak da kullanılmaktadır. Bu sebeple, kişinin iç yalnızlığı kişi kendi yargılarına güvenmese ya da kendi potansiyelini bastırorsa, ne zaman duygularını ve arzularını bastırorsa "meli, malı'ları" kendisinin dilekleri gibi kabul ederse ortaya çıkar.

Varoluşsal yalnızlık: Kişi kendi parçalarından ve insanlardan sık sık soyutlanırlar. Ancak bu soyutlanmaların temel nedeni kişinin varoluşuna dair yalnızlık yatmaktadır. Bu yalnızlık bireylerle girilen en doyurucu ilişki ve kişinin tam var olma bilgisi ve bütünlüğüne rağmen devam eden yalnızlıktır.

Jones (1987) yalnızlığın farklı boyutları olduğunu dile getiren araştırmacılardandır. Jones durumsal yalnızlık ve sürekli yalnızlık olmak üzere yalnızlığı iki türde incelemektedir. Durumsal yalnızlık şu anki zamanda yaşanan ve

yakın zaman içerisinde kişilerarası ilişkilerde yaşanan eksiklik ve yoksunluktan kaynaklanan bir yalnızlıktır. Sürekli yalnızlık kararlı kişilik özelliklerine sahip olan bireyin şu ana kadar süren bir şekilde kişilerarası ilişkilerde geçmişten gelen ve başarısızlıklara, olumsuzluklara neden olmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklı boyutlardaki yalnızlık türlerine yapılacak müdahale de farklı olmalıdır. Durumsal yalnızlık için kriz odaklı veya sosyal ağları geliştirmeyi amaçlayan kısa süreli terapiler önerilirken, sürekli yalnızlık için sosyal ve kişiler arası ilişki becerilerini konu alan kuramların uygun olabileceği önerilmektedir (Akt.: Duy 2003:19).

Kraus ve diğ. (1993)'na göre yalnızlık iki türden oluşmaktadır. Bunlar; Sosyal yalnızlık ve duygusal yalnızlıktır. Sosyal yalnızlık, kişinin toplumla ve sosyal çevresiyle kaynaşmasının ortadan kalkması sonucu ortaya çıkar. Duygusal yalnızlık, kişiler arası yaklaşmanın eksilmesiyle veyahut ortadan kalkmasıyla insanın kendisini boşlukta hissetmesine neden olan psikoloji odaklı bir durumdur (Akt.: Akyol 2013: 23-24).

Sadler ve Johnson (1980) kozmik, kültürel, sosyal ve kişilerarası yalnızlık olmak üzere yalnızlığın dört alt türü üzerinde durmuşlardır. Yalnızlık farklı boyutlarda yaşansa da birbirinden farklılık göstermekle birlikte hepsi de kişinin benliğine, özüne ilişkin iletiler içermektedir. Farklı yalnızlık türleri kendi iç dünyamızı oluşturan temel ilişkilerdeki bozulmaya dair işaretler taşıyan kişinin kendinin farkında olması durumudur. "Bu dört yalnızlık türü içinde en karmaşık olanı kozmik yalnızlıktır. Kozmik boyut üç farklı benlik algısı içerir. Bireyin evrenle yada doğayla ilişki içinde olması, yaşamın mistik öğeleri olan Tanrı ya da öz varlıkla ilişki içinde olmak ve bireyin kader ya da nihai amaç olarak gördüğü şeyle ilişki içinde olma hissi"dir (Akt.: Duy 2003: 20).

Kişinin sahip olduğu kültürel özelliklere, değerlere yabancılaşması, bunlardan uzaklaşması durumunda meydana çıkan kültürel yalnızlık olgusu en iyi göç olgusu ile ifade edilmektedir. Sosyal yalnızlık boyutu ise bireyin içinde olduğu sosyal çevre tarafından izole edilmesi, kişinin içinde bulunduğu yakın sosyal çevreye yabancılaşması, bu çevreden uzaklaşması durumunda ortaya çıkmaktadır. Birçok insan bu üç boyut yalnızlıktan hiçbirini yaşamamış olabileceği gibi, değişik yaş dönemlerinde bulunan birçok insan da önemli insanlardan ayrılma olarak tanımlanan

kişilerarası yalnızlığı kaçınılmaz olarak yaşamıştır. "Çünkü bu tür bir yalnızlık evrenseldir ve yaşamın bir gerçeğidir" (Sadler ve Johnson 1980; akt.: Duy 2003: 20).

Young (1982) yalnızlığın üç çeşidinden söz etmektedir. *Durumsal yalnızlık*, kişinin ilişkilerinde doyum sağlayan durumlardan geçici süreliğine bu doyumunu alamamasıdır. Örnek olarak eşin vefatı, boşanma verilebilir. *Geçici yalnızlık*, anlık yalnızlık durumu olup, belirli süre devam etmektedir. *Kronik yalnızlık* ise, davranışsal ve duygusal düzensizliklerin uzun süreli olmasıyla ortaya çıkan yalnızlık biçimidir. Durumsal ve geçici yalnızlık genelde çevrenin oluşturduğu olayların ürünü olmakta, kronik yalnızlık ise kişinin çevresinden çok duygusal durumunu içeren iç etkenlerle alakalıdır. Kronik yalnızlık türü bedensel ve ruhsal sağlığın bozulmasına neden olmaktadır (Akt.: Sarıhan 2007: 31).

Özodaşık (1989) ise yalnızlığı fiziksel yalnızlık, yabancılaşma, kınama, kendi isteği ile gerçekleşen yalnızlık ve gerçek yalnızlık olarak 5 değişik boyutta sınıflandırmıştır (s.77):

Fiziksel yalnızlık (tek başına oluş): Bir bireyin tek başına yaşama şeklidir. İnsanın kendi çevresinden sürekli aldığı uyarılardan mahrum kalması kişide davranış bozukluklarına neden olabilmektedir. Bu durumda da fiziksel yalnızlık, süreçle birlikte duygusal yalnızlığa dönüşebilmektedir. Fiziksel olarak uzun zaman yalnız kalan kişilerde gerçek ile gerçek dışı olanı ayırt etmede zorluk çekme, ruhsal çöküntü, dikkatini toplayamama durumlarına sıklıkla rastlanmaktadır.

Yabancılaşma (toplumu dışlayanlar): Yabancılaşma şeklinde yaşanan yalnızlık kişinin içinde bulunduğu, yaşadığı kendi toplumunun etkinliklerine ve egemen olduğu kavramlara değişik bir biçimde bakması ile yaşanan bir durumdur. Bu kişileri toplum standartları tatmin etmediği gibi, toplumdaki bu standartların eksik veya yanlış olduğunu düşünmekte ve toplumu reddederek, benimsedikleri bir yaşam tarzını kendi başlarına sürdürmeye çalışan insanlardır.

Kınama (toplum tarafından dışlananlar): Birçok özelliğiyle içinde barındığı toplumdaki ayrılan bireyler, bu özelliklerinden ötürü toplum tarafından dışlanarak, yalnızlığa itilmesi durumudur. Bir davranışından ya da herhangi kişisel bir özelliğinden dolayı bu insanlar, üstü kapalı bir şekilde çevresi tarafından dışlanmaktadır. Birey bundan dolayı güçsüzlük ve zavallılık duygularının içine

düşmekte, bu kişiler kınama duyguları altında kendilerini ezilmiş hissederek yalnızlık duygularına kapılmaktadır.

Kendi tercihi ile gerçekleşen yalnızlık: Bu tür yalnızlık, bireyin çevresiyle ilişkilerini en asgariye indirerek, kendi seçimi ile yaşadığı yalnızlık şeklindedir.

Gerçek yalnızlık: Bu yalnızlık türünde insan kendisini ve anlaşılmamış hissetmektedir. Psikolojik bir yalnızlık türüdür. Bu tür yalnızlık yaşayan insanlar, kendilerinin terk edildiğini, uyumsuz bir kişiliğe sahip olduğunu, ilgilerinin ve fikirlerinin değersiz olduğunu ve çevresindeki kişiler tarafından paylaşılmadığını düşünmektedir. Kişilerin kendileri hakkındaki olumlu düşünceleri çok az olduğundan, başkalarının düşüncelerinin de böyle olduğuna kanaat getirmektedirler.

Beck ve Young (1978) kronik yalnızlık, durumsal yalnızlık ve geçici yalnızlık olmak üzere yalnızlığın üç değişik alt boyutu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kronik yalnızlık kişilerarası ilişkilerde uzun bir dönem, sürekli, doyum sağlayıcı ilişki kuramama durumunda yaşanan yalnızlıktır. Durumsal yalnızlık kişinin yaşantısında meydana gelen köklü değişimlerle daha ortaya çıkan yalnızlık boyutudur. Ciddi bir değişiklik esnasında ortaya çıkabileceği gibi, yakın bir insanın kaybedilmesi durumunda da ortaya çıkabilmektedir. Geçici yalnızlık daha sıklıkla ortaya çıkan, günün herhangi bir bölümü ve saatinde tip bir yalnızlık yaşanabilir ve biriyle iletişime geçildiği anda kendiliğinden sona ermektedir (Akt.: Duy 2003: 21).

1.7. Yalnızlığı Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

1.7.1. Psikodinamik Yaklaşım

Zilboorg (1938) literatüre yalnızlığın psikolojik analizini yapan ilk kuramcı olarak girmiştir. Yalnızlığı psikodinamik açıdan ilk defa zamansal olarak inceleyen Zilboorg, yalnızlık ile tek başına olmayı birbirinden ayırmış ve bunun açıklamasını yapmak için "lonesome" kavramını kullanmıştır. Ona göre "lonesome" kavramı, olumsuz bir anlam taşımayan, "normal" bir yalnızlık yaşamını ve "zihnin geçiş durumu"nu temsil etmektedir. Bu durum özel bir insanın kısa süreliğine hayatında olmaması ya da özel birinin kaybı durumunda hissedilmektedir. Yalnızlık "loneliness" hissi ise, boğucu, daha ağır ve uzun süre devam eden bir yaşantıdır. Zilboorg'a göre narsizm, megalomanya ve düşmanlığın temel özelliklerini yalnızlık

yansıtır ve bu sebeple yalnızlık yaşayan kişi, açık yürekli davranışlar sergilemekte güçlük yaşamakta, kişisel, çocukça duygularını koruma, başka kişilerin kendisini övmesini bekleme gibi davranışlara girmektedir (Peplau ve Perlman, 1982, akt.: İmamoğlu 2008: 94).

Sullivan (1953)'a göre yalnızlık, rahatsız edici hoş olmayan bir yaşantı biçimi olup, kişinin yakınlık ihtiyacının giderilmemesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ona göre, yalnızlığın kökleri bebeklikte yatmaktadır. Yaşamı boyunca kişi yalnızlık hissetmekte ve bu ihtiyacı gidermek için kişilerarası yakınlık kurmaktadır. O yalnızlığın en olumsuz halinin ergenlik döneminde yaşandığını ifade etmektedir (Akt.: Pancar 2009: 12).

Fromm-Reicmann, Sullivan'ın yalnızlık ile ilgili oluşturduğu yaklaşımı kabul edip; çocukluk döneminde yaşanan deneyimlerin yetişkinlik dönemindeki yalnızlığın nedeni olduğunu savunur. Yaratıcı kişilerin yalnız kalmaya ihtiyaçları olduğu, kendi ruhsal yapılarının üzerine eğilmeleri, iç dünyalarının zenginliklerinde bulunan müzik, edebiyat, güzel sanatlar alanlarında veyahut teknolojik ve bilimsel yenilikler ortaya çıkarabilmeleri ancak yalnız kalabildikleri sürede mümkün olabileceğini öne sürerler (Perlman ve Peplau 1982, akt.: Sarıçam 2011: 45).

Klein (1980)'de Fromm-Reichmann gibi yalnızlığın patolojik durumundan bahsetmiştir. Onun söz ettiği yalnızlık, etrafında insanların olduğu durumda, kişinin sevildiği bir ortamda bile yaşadığı "içsel yalnızlık"tır. "Bu içsel yalnızlık durumu sürekli olarak ulaşılmaması mümkün olmayan bir mükemmel içsel durum için duyulan arzunun bir sonucudur" (Akt.: Duy 2003: 27).

Erikson (1982)'un gelişim dönemleri kavramına göre ergenlik dönemine giren genç, kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası ve yakınlığa karşı yalnızlık dönemini yaşamaktadır. Erikson kimlik kazanımının gerçekleşmesinden sonra bireylerin diğer insanlarla bağlılık yaşamaya ve yakın ilişkiler kurmaya hazır olduklarını ifade etmiştir. Kişi başarılı bir kimlik kazanımında bulunmamışsa bu birey yalnızlık ve yalıtılmışlık yaşamaktadır (Akt.: Köse 2009: 18).

Horney (1998)'e göre, kişi çevreyle etkileşim sunucunda gelişen tepkinin bir örüntü halini almasıyla davranışlar oluşmaktadır. Zamanla bu tepkilerin sınırları gelişmekte, karmaşık bir görünüm halini almaktadır. Ona göre; çocuk değişik

tarafına yönelen davranışlarıyla insanlara karşı çıkar, yaklaşır ya da uzaklaşır. Çocuk kabul edildiğini ve sevildiğini hissederse kendi başına kalabilir lakin yalnızlık hissetmez. Diğerlerine güvenebileceğini ve onları bıraktığı gibi bulabileceğini bilmektedir. Ancak çocuk kendini reddedilmiş hissediyorsa kendi güvenliğini sağlamayı amaç edinip, davranışlarının niteliğini ve yönünü de değiştirir. İnsanlardan destek alamadığından ve güvenmediğinden yalnızlık ve çaresizlik yaşamaktadır (Akt.: İmamoğlu 2008: 95). Horney (1998)'e göre bütün insanlar ara sıra yalnız kalmayı istemektedir. Bu yalnızlık anlamlı olduğu için nevrotik değildir. Ancak bireyin diğerleriyle ilişki kurmaya, onlarla zaman geçirirken dayanılmaz bir gerilim bu duruma eşlik ediyorsa ve bu gerilimden kaçmaya yönelik bir araç haline gelirse, bu arzu nevrotik yalıtımın bir göstergesi olur. O "temel kaygı" kavramı ile çocuğun düşman olarak bildiği dünya içinde yaşadığı yalnızlık ve çaresizlik duygusunu tanımlamıştır. Sevecenlik, boyun eğme, güç ve insanlardan uzaklaşmak, bireyin kaygı yaşantısına karşı kendini korumaya çalıştığı dört ana davranıştır. Birey insanlardan uzaklaşma yolunu tercih etse bile bu kişide sadece inzivaya çekilme görülmeyebilir. Bu durum kendi benliğinin yaralanmasının önlenmesi amacı ile insanlardan soyutlanma ve duygusal bir uzaklık olarak gerçekleşebilir (Akt.: Turan 2010: 25-26).

1.7.2. Bağlanma Yaklaşımı

Bu kurama göre, çocuk ve çocuğun temel bakımını sağlayan birey arasında oluşan duygusal bağ ve kurulan ilişkinin kalitesi, çocukta zihinsel modeller oluşturarak çocuğun tüm hayatını şekillendirmektedir. Bu oluşan zihinsel modeller, bireyin daha sonraki ilişkilerde kişilerin nasıl algılanacağı ve diğer bireylerle iletişim kurabilmek için nasıl yöntem seçileceğine ilişkin bilgiler vermekte ve bireyi yönlendirmektedir (Bowlby, 1980, akt.: İmamoğlu 2008: 96).

Erken evrede yeni doğan çocuğun bağlanma figürü ile kurduğu yakınlık çocuğun hem çevresini tanımasında yararlanabileceği "güvenli bir temel" (secure base), hem de tehlike anında korunabileceği "sağlam bir sığınak" işlevi görmektedir. Teorik olarak, çocuğun bakımını sağlayan kişinin çocuğun çevresini keşfetmesi için uygun ortamı sağlaması ve "güvenli üs" rolünü üstlenmesi; bu şemalar doğrultusunda olumlu benlik algısına sahip, sağlıklı ilişkiler kurabilen ve psikolojik olarak sağlıklı

bir birey olarak hayatını idame ettirmesine zemin hazırlamaktadır. Aksi durum bireyde kaygı, üzüntü, depresyon, öfke ve yalnızlık duygularının yaşanmasına neden olmaktadır. Çocuk, bu olumsuz duygularla baş etmek için farklı stratejiler ve savunma mekanizmaları tüm ilişkilerinde etkisini göstermektedir (Bowlby 1980, akt.: Kızılgöçit 2011: 36-37).

Weiss (1973) de ebeveynlerin çocukluk döneminde anne-babanın çocuğa şefkatli, güvenli ve sürekli bir bağlanma figürü olması gerekliliğinden bahsetmiştir. Eğer çocukluk yaşamı boyunca devam edecek bir biçimde çocuk için güvenli bir bağlanma figürü sağlanmazsa çocuğun ilerideki dönemde diğer bireylere karşı güven duymamasına, o kişileri düşmanca görmesine neden olacak ve bireyin yalnız olmasına yol açacaktır (Akt.: Körler 2011: 22).

1.7.3. Varoluşçu Yaklaşım

Bireylerin kendilerinden ve başkalarından varlıklarını soyutlamaların altında varoluşa ait daha da bir temel yalıtım yatmaktadır. Bu yalıtımda başkalarıyla girilen ilişkide en doyurucu noktaya varma olması ve tam bir kendini yaşama ve bütünlük algısı olmasına karşın devam eden bir yalnızlıktır (Yalom 1999: 559).

Bu yaklaşım bireyin zaten yalnız olduğunu kabul etmiştir. Kişinin kendi özüne ilişkin derin bir farkındalık kazanmasına olanak tanıyan normal ve sağlıklı bir yaşantıdır. Asıl önemlisi bireyin "yalnızlık nasıl yaşadığı"dır. Bireyin yalnızlığını ve duyguların kabul etmemesi patolojiyi ortaya çıkartmaktadır (McWhirter 1997, akt.: İmamoğlu 2008: 97).

Varoluşçu yaklaşımın önde gelen düşünürlerinden ve pek çok ünlü kitabın yazarı olan Moustakas (1972) "yalnızlık kaygısı" ve "gerçek yalnızlık" kavramlarını birbirinden ayırt edilmesi gerektiğini savunmuştur. Yalnızlık kaygısı, bireyin diğer insanlarla ilişki kurmaya ittiği kadar, yaşamın gerçeklerinden çıkan savuma mekanizmalarının etkinleşmesini sağlayan bir duygudur. Gerçek yalnızlık ise, kişinin yalnız olduğu gerçeğinden sıyrılan ve bir nebze yaratıcılığa yönlendiren gerçeklik algısıdır. Ayrıca Egzistansiyalizm, kişilerde bulunan yalnızlık korkularını aşmalarını ve yalnızlığı olumlu bir biçimde kullanmalarını, yaşamın bir parçası haline getirmelerini teşvik etmiştir. Genel manada yalnızlığın kökeninde neyin olduğuyla ilgilenmez, çünkü yalnızlık varoluşun, özün bir gerçeğidir. Yalnızlık duygularını

azaltan ya da artıran öğelerin ne olduğunu da sorgulamazlar (Akt.: Kızılgeçit 2011: 19).

Varoluşçu yaklaşımı benimseyen kuramcılar insanların yalnızlığı olumlu bir yaşantı olarak kullanmaları ve yalnızlık ile ilgili korkularını aşmalarını desteklemektedir. Varoluşun, özün bir gerçeği yalnızlık olduğu için genel anlamda yalnızlığın kökeninde ne olduğu ile ilgilenmezler. Aynı şekilde yalnızlığı artıran veya azaltan etmenlerin ne olduğunu sorgulamazlar (Perlman ve Peplau 1982, akt.: Duy 2003: 28).

1.7.4. Etkileşimsel Yaklaşım

Weiss (1973)'e göre yalnızlık değişik sosyal ilişkileri bulunmasına karşın ve bireyin ihtiyacı olan sosyal ilişki eksikleri dolayısıyla, kişinin ilişkilerde yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın bulunmamasına gösterilen bir tepkidir (Akt.: Körler 2011: 23).

Etkileşimsel yaklaşımın en önemli temsilcisi Weiss (1973)'tir. Weiss karakterolojik ve durumsal yalnızlık kuramlarını birbirinden ayırmıştır. Yalnızlığın kişilik özellikleri sonucunda ortaya çıkması karakterolojik kuramı oluşturmakta; durumsal yalnızlığı ise, kişinin yalnızlığı bir durum olarak görmesi oluşturmaktadır (Akt.: Körler 2011: 22).

Weiss (1973) iki çeşit yalnızlıktan söz etmiştir. Bunlar; duygusal ve sosyal yalnızlıktır. Duygusal yalnızlığı insanın çevresi ile yeterince samimi ve yakın ilişkiler kurması şeklinde tanımlarken, sosyal yalnızlığı ise, kişinin ihtiyaç duyduğu herhangi bir arkadaşlık ilişkisinin çevresinde olmamasından kaynaklı durum olarak dile getirmiştir. Weiss (1973)'in açıklamaları iki sebepten ötürü etkileşimsel yaklaşım içerisinde değerlendirilmektedir. Birincisi ona göre yalnızlık sadece ne kişisel etmenlerden ne de çevresel etmenlerden kaynaklanmaktadır. Bu iki faktörün etkileşimin sonucu yalnızlık oluşmaktadır. İkincisi ise; toplumun beklentilerini karşılayacak etkileşimleri sağlamakta bireyin çabaları eksik kaldığında bu durum yalnızlık ile sonuçlanır (Akt.: Koçak 2008: 21).

Weiss (1973)'e göre kişinin kendini sıra dışı hissetmeyle birlikte amaçsızlık ve can sıkıntısı gibi durumlar sosyal yalnızlığın belirgin belirtileridir. Günlük Basit

rutin işlerin başlamasıyla birlikte can sıkıntısı oluşmakta ve kişi başkalarından onay görmeyi yitirmektedir. Bireyde huzursuzluk ve yoğunlaşma güçlüğü başladığı anda, bunu engellemek isteyen kişi dikkat dağıtmak amacıyla televizyon seyretmek, kitap okumak vb. aktivitelerde bulunabilir. Kişi en azından samimi, sıcak bir sosyal çevre içerisinde olmaya, evden ayrılmaya, insanlar arasında olmaya sürüklenebilir. Birey özellikle rahatlamak için üyesi olabileceği bir gruba, aktivitelere ya da sosyal çevreye girmek isteyebilir (Akt.: Pancar 2009: 16).

1.7.5. Fenomenolojik Yaklaşım

Rogers (1994) kişinin, başka insanlarla gerçek olan hiçbir ilişkisinin bulunmadığını hissettiği zaman ortaya çıkan yalnızlıktan söz etmiştir. Yalnızlık biçimleri nüfus artışı ile birlikte belirgin hale gelmekte, bunun yanında yalnızlık biçimlerinin kısa süreli oluşu, düzensizliği, kültürün samimiyetsizliği gibi birçok faktör sayılabilir. Bir de bunlara ek olarak birçok insanın içinde bulunan kişilerarası yakın ilişki kurma korkusu vardır. Bu saydığımız etmenler kişilerin başka insanlardan tamamen kopmuş olduklarını hissetmelerine neden olanların sadece birkaç tanesidir (Akt.: Pancar 2009: 14).

Rogers (1994)'a göre kişiler taşıdığı kişilikleri kimsenin tam olarak anlayamayacağını düşündüklerinden, bu kişiliği diğerlerine göstermemek için savunmalar geliştirirler ve yakın çevreleri tarafından onay görececek biçimde hareket ederler. Bu savunmalarından isteyerek veya zorla biri veya birkaçı ne vakit terk edilir ve içinde taşıdıkları kişilik, benlik ortaya çıkarsa bireyin yaşadığı o an en derin yalnızlık anıdır. Benliği, kişiliği savunmalar maskelerle diğer insanlardan saklamaya çalıştıkça bireyin yalnızlığı da artmaktadır. "Kişi, yaşamın anlamının, onun sahte yüzünün dışarıdaki gerçek dünyayla olan ilişkisine bağlı olmadığını, olamayacağını kabul etme eğilimine girdiği zaman yalnızlığı umutsuzluğa dönüşür" O, bireyin kendi içinde sakladığı, kabul edilmeyeceğine, sevilmeyeceğine inandığı gerçek kişiliğini yaşama riskini göze almasıyla yalnızlık duygusundan kurtulabileceğini ileri sürmüştür. Birey bunu tek başına gerçekleştirebileceği gibi etkileşim gruplarındaki yargılamayan, samimi ve kabul edici ortamın da bunu başarmada önemli bir metot olabileceğini savunmaktadır (Akt.: Duy 2003: 29).

1.7.6. Bilişsel Yaklaşım

Bu yaklaşımın öncüleri Peplau, Perlman, Miceli ve Morasch'tır. Yalnızlık ve sosyal yetersizlik arasında bir etken olarak bilişi vurgulaması, bu yaklaşımın en belirgin özelliklerindedir. Temel olarak insanların sosyal ilişkilerini algılamaları ve değerlendirmeleri ile ilgili olan bilişsel süreçlere odaklanır. Bu yaklaşıma göre yalnızlık sosyal ilişkilerdeki memnuniyetsizliğin bir sonucu olarak görülür. Duygusal ve davranışsal öğeleri inkâr etmeyen bu model, öznel algı ve ölçütlere odaklanır. Aynı durumda sosyal ilişkileri bulunan bireylerden biri kendini yalnız hissederken diğeri bu durumdan hoşnut olmayabilir. Kişi ilişkiler için öznel ölçütleri artırabilir ya da artırabilir. Kişinin sahip olduğu sosyal ilişkiler ile istediği, arzu ettiği sosyal ilişkiler arasındaki fark anlaşıldığı zaman yalnızlık yaşanılır. Kişinin olaya bakış açısı, bu durumun üstesinden gelmesini, umudunu ve duygularını etkilemektedir. Bireyin kendisine dair bakış açısı olumsuz olması halinde, bireyin benlik saygısının düşmesine sebep olmaktadır. Benlik saygısının düşük olmasının yalnızlığı etkileme düzeyiyle ilgili iki değişik görüş bulunmaktadır. Birinci görüş düşük benlik saygısını yalnızlığın nedeni olarak görmektedir. İkinci görüş ise, yalnızlığın koşullarını düşük benlik saygısının oluşturduğunu ileri sürmektedir. Kişinin doyurucu sosyal ilişkiler kurmasına engel olabilecek tutum ve davranışlara düşük benlik saygısı eşlik etmektedir (Pepleu ve Perlman 1982, akt.: Pancar 2009: 14-15).

Mevcut sosyal ilişkilerinde ortaya çıkan yalnızlık kadar, kişinin koyduğu sosyal ilişki standartları ve beklentileri de yalnızlık yaşantısını ortaya çıkarır. Yaşanan yalnızlık seviyesinin belirlenmesinde kişinin ilişkilerine dair değerlendirmeleri, geçmiş yaşantıları ve başkalarının deneyimlerine dayanan çıkarımlar gibi kişisel değerlendirmeleri önemli yer tutar. Bilişsel kurama göre bu değerlendirmeler gerçek dışı olabilmektedir. Birey bu değerlendirmelerle kendine ve ilişkilerine dair olumsuz, içsel ve durağan yüklemelerde bulunup, gerçekçi olmayan, mantıksız inançlar geliştirebilmektedir (Rook 1984, akt.: İmamoğlu 2008: 98).

1.7.7. Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre geçmiş yaşamda travma etkisi yapabilecek seviyede bir arkadaş grubu veya topluluktan dışlanma, kişinin iletişim ve çatışma çözme

becerilerinin yetersiz olması yalnızlığa neden olabilecek etmenler arasında sayılabilmektedir (Sarıçam 2011: 43).

Young (1982) yalnızlık olgusunun farklı biçimlerde yaşanabileceğini, her danışan bireyin farklı "yalnızlık grupları" içinde bulunabildiğini ileri sürerek yalnızlık duygusuna sebep olan tipik otomatik düşünceleri araştırmış ve bu düşünceleri 12 grupta tanımlamıştır (Akt.: Koçak 2008: 23-24):

Tek Başına Olmaktan Mutsuzluk Duyma: Bu bireyler yalnız kaldıklarında kendileriyle ilgili herhangi bir şeyin ters gittiğine inanırlar. Yalnızlık yaşayan çoğu kişi edilgen, dağınık ve güçsüzdür. Bazı bireyler kontrolleri dışında bir şeyin bulunmasından korkar.

Düşük Benlik Kavramı: Yalnızlık duygusunu yaşayan birçok kişinin kendisini, sevilmeyecek biri olarak gördüğünden diğerleriyle ilişki kurmaktan çekinirler.

Sosyal Kaygı: Yalnızlık yaşayan kişiler, diğer insanlar tarafından dışlanacaklarına ve yargılanacaklarına inandıkları için diğer insanların yanında kendini rahat hissedemezler.

Sosyal Uyumsuzluk: Yalnız kişiler diğer insanların kendilerini sevmediğine ve sosyal becerilerinin yetersiz olduğuna inanırlar.

Güvensizlik: Yalnızlık yaşayan birçok kişi, insanlara güvenemedikleri için sosyal ilişki kurmaktan kaçınır ve çoğu insanın sadece kendilerini düşündüğüne inanırlar.

Sınırlama: Yalnız kişiler, kendilerinin anlaşılmadığını ve diğer insanlarla iletişim kuramadıklarını düşünürler. Duygu ve düşüncelerini kendi içlerinde saklamaları gerektiğine inanırlar.

Eş Seçiminde Problemler: Yalnızlık yaşayan kişiler, iletişim kurulabildiği nadir sayıda karşı cins olduğuna ve daima incitildiklerine inanırlar. Yeteri kadar karşı cinsle yakın ilişki başlatmazlar ve kendisine uygun olmayan arkadaş veya sevgili tercihinde bulunurlar.

Yakınlığı Reddetme: Yalnız olan kişiler, bir daha hayal kırıklığına uğramaktan ve tekrar incitilmekten çekinme, bireyin kendi bünyesinde ters giden bir

şeylerin olduğuna inanma gibi düşünceler mevcuttur. Geçmişteki yaşamlarında yaptıkları hataları düzeltmeyeceklerine inanarak incitilmektense yalnız kalmayı yeğlerler.

Cinsel Kaygı: Yalnız yaşayan kişiler, sevgili olarak iyi olmadığına, düşünürler. Seksin karşı cins tarafından değerlendirilen bir performans olduğuna inandıkları için cinsel aktivitelerden uzak durmaktadırlar.

Duygusal Bağlanma ile İlgili Kaygı: Yalnız bireyler, sevgililerinin veya arkadaşlarını yeteri derece tatmin etmediğine inanırlar. Onların duygusal taleplerini karşılama konusunda kaygılıdırlar.

Pasiflik: Yalnız olan bireylerin yaşadığı ilişkide atılgan olmamasıdır. İlişkilerde sorunların kendi hatalarından kaynaklandığına ve sürekli eleştirildiklerine inanırlar. Eleştirinin doğru olduğuna ve arkadaşının/sevgilisinin kendisini bırakacağına inanırlar. Yalnız bireyler karşı tarafın kendisini anlamasını beklerler.

Gerçekçi Olmayan Beklentiler: Yalnızlık yaşantısı olan bireylerin arkadaşlarından ve sevgililerinden büyük beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler karşılanmadığı anda birey hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Karşı tarafın hatalarına katlanamazlar ve hayal kırıklığı karşı yalnız kalmayı yeğlerler.

1.8. Yalnızlığın Nedenleri

Yalnızlığın nedenleri konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu nedenlerin ortaya çıkarılması, yalnızlık yaşayan bireylerin yalnızlıklarını anlamada önemli rol oynamaktadır.

Perlman ve Peplau (1984) yalnızlık duygusunun oluşturan temel etmenleri 3 kategoride toplamıştır. Sosyal ilişkilerdeki yetersizlik, bir ilişki başlayıp onu sürdürmede beceri eksikliği, paylaşım yaşayacak arkadaş edinememe, bir gruptan dışlanma gibi nahoş, üzüntü verici bir tecrübe, bireyin sevilmediğini düşünmesi gibi negatif bilişsel deneyimdir. Ayrıca onlar yalnızlığı hızlandıran, tetikleyen ve yalnızlığa zemin hazırlayan etmenleri ayırmıştır. Yalnızlığı hızlandıran etmenler kişinin sosyal yaşamının değişmesine neden olan taşınma gibi durumlar veya bireyin romantik bir ilişkisinin sona ermesi durumlarının olmasıdır. Yalnızlığa ortam hazırlayan durumlar: "kişilik özellikleri, durumun özellikleri ve kültürel değerler ve

normlar"dır. Bu etmenler kişinin sosyal ihtiyaçları ve istekleri ile gerçek sosyal ilişkileri arasında uyumsuzluğa sebep olur. Bu etmenler neticesinde kişinin bilişsel süreçlerden geçen anlamlandırma ile yalnızlık yaşantısı ortaya çıkmaktadır (Akt.: Körler 2011: 23).

Michela, Peplau ve Weeks (1982) yalnızlığın algılanan 13 nedenini şu biçimde gruplandırmışlardır (Akt.: Körler 2011: 24-25):

Kötümserlik: Bireyin şans eseri birini bulup ilişki kuracağını ve kendisinde bu şansın bulunmadığını düşünmesidir

Reddedilmekten Korkma: Bireyin ilişki kurmayı denediği anda ortaya çıkan reddedilme korkusuna kapılmasıdır.

Çaba Göstermeme: Bireyin yeni bir insanla tanışmak için gerekli olan çabayı harcamamasıdır.

Şansızlık: Bireyin herhangi bir kişiyle tanışmak için şansının bulunmadığına inanmasıdır.

Bilgisizlik: Bireyinde yeteri düzeyde bir ilişki ve arkadaşlık başlatma becerisinin bulunmamasıdır.

Utangaçlık: Bireyin ileri boyutta bir utangaçlığının bulunmasıdır.

Fiziksel Çekiciliği Olmama: Kişinin bedensel bir çekiciliğinin olmamasıdır.

Diğer Gruplar/İlişkiler: Diğer bireylerin bir grupta yer alması, o gruplara üye olması ve yalnızlık yaşayan insanlara ilgi duymamalarıdır.

Diğerlerinin Korkuları: Yalnızlık yaşayan birey ile diğer insanların ilişki kurmaya korkması ve bundan çekinmesidir.

Kişisel Olmayan Durumlar: Bireyin kişisel olmayan tarzda birçok insanla ilişki içinde olmasıdır.

Fırsat Yoksunluğu: Bireyin fırsatlarının bulunmamasıdır. Diğer insanlarla ilişki, arkadaşlık kurma fırsatının bulunmamasıdır.

Diğerlerinin İsteksizliği: Yalnız olan bireyle, diğerlerinin ilişki kurma çabasında bulunmamasıdır.

Antipatik Kişilik Yapısı: Bireyin diğer insanların hoşuna gitmeyen kişilik yapısına sahip olmasıdır.

Yalnızlığın belirteçleri bireysel faktörler ve sosyal faktörler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Bireysel faktörler, bireyin kişilik özellikleridir. Yalnızlığın oluşmasında en önemli etken kişilik özellikleridir. Bireyin kişilik özellikleri doyurucu ilişkiler kurmalarına engel teşkil etmektedir. Sosyal faktörler ise, kişinin sosyal çevresinin özelliklerini yansıtmakta ve bireyin çevresiyle oluşturduğu etkileşimleri kapsamaktadır (Bıyık 2004: 17-18).

Michela ve diğerleri (1982), yalnızlığın nedenlerini diğer insanlarla ilişki kurmaya odaklı açıklayarak, bireyin diğer insanlarla ilişki kurmasını sağlayan sosyal beceri eksikliğine ve kendinin görüş biçimine bağlamıştır (Akt.: Körler 2011: 25).

Rokach (1989) ise yalnızlığın nedenlerini, "ilişki kurmadaki yetersizlik, yaşanan travmatik olaylar, gelişimsel değişkenler ve gelişimsel bozukluklar karakter yapısı ve kişisel yetersizlikler" ile açıklamıştır (Akt.: Körler 2011: 25). Rokach ve Brock (1996) Rokach (1989)'ın yapmış olduğu çalışmadan hareketle benzer bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada yalnızlığın nedeni olarak sırasıyla beş etmen olarak ortaya çıkmış ve bunlar Rokach (1989)'ın ilk çalışmalarından daha farklı olmuştur. Bunlardan birincisi ve en önemli olanı "kişisel yetersizlikler"dir. Bu kapsamda daha çok bireyin sahip olduğunu düşündüğü olumsuz özellikler -düşük benlik saygısı gibi-bulunmaktadır. Diğer bir etmen "gelişimsel bozukluklar"dır. Bu kapsamda kişinin çocukluk döneminde yaşamış olduğu ihmal, istismar gibi durumlar bulunmaktadır. Üçüncü etmen "yakın ilişkilerde doyumsuzluk" olarak tanımlanmakta ve bu kapsamda ayrılıklar, uyumlu olmayan ilişkiler yer almaktadır. Dördüncü etmen "yer değiştirme/önemli ayrılıklar" biçiminde ifade edilmekte ve daha çok yer değiştirmelerden kaynaklanan yalnızlığı içermektedir. Son etmen ise "sosyal aykırılık" olarak isimlendirilmiştir (Akt.: Duy 2003: 41).

Kültürden kültüre göre de yalnızlığın nedenleri değişkenlik göstermektedir. Batı toplumlarında yakın bir arkadaşın veya romantik bir ilişkinin yokluğu, yalnızlığın nedeni sayılmaktadır. Yalnızlık denildiğinde bireyselci kültürlerde insanların aklına ilk olarak romantik bir ilişkisi veyahut eşi olmayan insanlar gelmektedir. Asya kültürlerinde bu tür bir yalnızlığa ise daha az rastlanır; çünkü aile

üyeleri ve topluluklarla olan ilişkiler bu kültürde daha çok vurgulanmaktadır. Kişinin toplum içinde daha geniş bir şekilde yer aldığını vurgulandığı için, bu toplumlarda kendini yalnız hissetmek, kişinin iyilik halini de negatif yönde etkilemektedir (Burger 2006, akt.: Kızılgöçit 2011: 32).

Mikulincer ve Segal (1990) kullanılan deneklerin kişisel değerlendirmelerinden hareketle yalnızlığa neden olan faktörleri şu şekilde belirtmiştir. "Diğerleriyle duygusal bağ kurmada eksiklik, ilgili kişi eksikliği, çevrede tanıdık birilerinin olmayışı eksikliği, bir çok kişi mutlu iken üzgün olmak, konuşacak birilerinin olmayışı ve son olarak aşırı derecede kendine odaklanmadır" (Akt.: Duy 2003: 40).

Yalnız bireyler bencil, ben odaklı ve utangaç kişiler olarak tarif edilirler. Bunlar yalnızlığın sonucunda ortaya çıkmış olabilir. Olaylara pozitif tarafından daha çok yalnız birey negatif tarafından baktığı ileri sürülmektedir. Yalnızlık yaşayan birey kendi hakkında negatif düşünceye, olumsuz kanaate sahip olduğundan, düşük özgüvene sahiptir. Bu sebeple bireyin ruhsal çatışmaları bulunmakta, çevresiyle ve kendisiyle barışık olmadığı için de uyum problemi yaşadığı bilinmektedir. Bireyler uyum problemi yaşamayı tercih etmedikleri için yalnızlığı seçtikleri dile getirilmektedir. Bireyin kişilik özelliklerine göre yalnızlık değişik sonuçlara neden olabilir. Kendilerini yetersiz olarak gördüklerinden diğerleriyle ilişkiler konusunda iletişime geçmekten imtina ederler. Sorun bireyin kişiliğinden daha çok bireyin yeteri ölçüde sosyal etkileşime sahip olup olmaması ve yalnız olup olmaması yalnız bireylerle ilgili değerlendirmelerde önem arz etmektedir. Birey büyük oranda çevreden etkilenir. Bu çevre ile iletişim ortamı oluşmadığı takdirde birey kendine ve kendi düşünceleri üzerine yoğunlaşır (Yaşar 2007: 245-246).

1.9. Yalnızlıkla Baş Etme

Sullivan (1953)'ın da ifade ettiği biçimde yalnızlık kişide hoş olmayan duygular ortaya çıkaran oldukça rahatsız edici yaşantılara neden olmaktadır. Ona göre yalnızlık duygusundan, ayrıca onunla birlikte ortaya çıkan ve eşlik eden kişinin duygusal zorlanmasına sebebiyet veren olumsuz duygulardan kurtulmanın çaresi diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmaktır. Bireyler yalnızlık duygusundan kurtulmak

için çeşitli yöntem ve taktikler geliştirmişlerdir. Bu yöntemlerin bir kısmı gerçekten yalnızlık duygusundan kurtulmaya yardım ederken, diğer kısımları ise kişiyi bu yalnızlık durumunda daha da içinden çıkılmaz hale getirebilmektedir (Akt.: Duy 2003: 41).

Peplau ve Perlman (1982), kişilerin yalnızlıkla başa çıkmak için kullandıkları stratejileri genel olarak üç sınıflama ile açıklamışlardır. Açıklanan bu üç sınıflama da ağırlıklı olarak kişinin bilişsel düzeyde yaptığı düzenlemelerdir:

Bu genel sınıflamadan ilki kişi sosyal ilişkilerinde memnuniyet verici şu değişiklikleri yapmaktadır.

- "Kişinin temel kabul ettiği ilişkilerde değişiklikler,
- Kişinin sosyal ihtiyaç ve isteklerinde değişiklikler,
- Bireyin sosyal ilişkilerindeki algıladığı eksikliklerin önemini azaltması"dır.

İkinci sınıflama, kişinin sosyal bağlarındaki isteklerini azaltmasıdır. Bireyler kendi gruplarıyla yapmaktan hoşlandığı etkinliklerin çok, yerine, kişinin kendi başına yapmaktan hoşlandığı etkinlik ve aktiviteleri öne çıkarıp, onları yapmaktadır. Yalnız kişinin, sosyal ilişkilerindeki standartlarını yeniden değerlendirdiği ve zaman içerisinde sosyal ilişkilerin yeni şekline uyum sağladığı belirtilmektedir.

Son strateji ise, bireyler sosyal bağlardaki önemi umursamayarak, hayal kırıklığı ve yalnızlık yaşantılarına karşı olumsuz kabul edilen sağlık davranışlarını tercih edebilirler. Bu tercihleri uyumsuz baş etme çabalarıyla sonuçlanabilir (Akt.: Kozaklı 2006: 39-40).

Yalnızlıkla baş etmede kişilerin hangi metotlar ve taktikler kullandıkları üzerinde araştırmalar yapan Rokach (1989b), yalnızlığa ilişkin bireysel yaşantılardan hareketle yaptığı çalışmanın sonucunda dört grup altında toplanan 12 etken belirlemiştir. İlk üç grup aynı zamanda olumlu baş etme sürecinden de bahsetmektedir. İlk etken "kabul ve kendi benliğini iyileştirme"dir. Bu grupta yalnız katılım ve yansıtıcı tek başlılık olmak üzere iki etken bulunmaktadır. Yalnız katılımda birey yalnızlık yaşantısında bulursa, tek başına olsa da aktivitelere katılmaya devam eder, tek başına yürüyüşe çıkar, gitar kursu alır. Yansıtıcı tek

başınalıkta kişi yalnızlık durumuna ilişkin bakış açılarını negatiften pozitifte doğru değiştirir. Birey bu durumu yaratıcı etkinliklere zaman ayırma, kendini geliştirme ve kendisiyle ilgili planlar yapma ve düşünme gibi pozitif bir yaşantıya dönüştürür. Bir sonraki grup "dönemsel-yeniden yapılandırıcı kaynaklar" şeklinde adlandırılmıştır. Bu grup uzman müdahalesi ve desteği, durum ve özellik değişimi ve din ve inanç etkenleri olmak üzere üç etkenden oluşmaktadır. Kişi bu evrede yalnızlıkla başa çıkmak için kişilik özelliklerinde ya da davranışlarında değişiklikler yapma kararı almakta, yaşama dair amaçlarında değişiklikler yapma ya da ilişkilerinde daha değişik davranma kararı veya bir uzmanın yardımına ve desteğine başvurma yoluna gitmektedir. Bazen de yalnızlık ile baş etmek için dine yönelmeleri olmaktadır. Olumlu baş etmede son olarak tanımlanan grup "iletişime geçmek-sosyal bağlar kurmak"tır. Sosyal ilişkiler kurmak için yedi ayrı yol izlenmektedir. Bunlardan ilki ve en bilineni "sosyal destek ağı" oluşturmaktır. Kişi sosyal destek ağı geliştirmek için çeşitli gruplarla iletişime geçer ve etkileşime girer, yalnızlık yaşantısının oluşturduğu negatif duygulardan kurtulmaya çalışır. Diğer bir yol ise sosyal etkinliklere ve etkileşimlere katılmaktır. Bir diğer etmen "aile içi dostluk"tur. Aile üyeleri ile etkileşimde bulunmak bu etken içinde yer almaktadır. Bazen de romantik başlangıçlar yapmak yalnızlık duygusundan kurtulmaya yardımcı olur. "Dolaylı sosyal ilişki" yönteminde ise, bireyin mekânsal ve fiziksel olarak birlikte zaman geçirmesi mümkün olmayan insanlarla mektup, telefon, internet aracılığıyla ilişki kurması esastır. Bazen "yaşam tarzı değişiklikleri" de yalnızlıkla başa çıkmada insana yardım edebilmektedir. Bazen de "fiziksel ya da sosyal çevrede değişiklik yapmak" yalnızlıkla baş etmede bir araç olmaktadır (Rokach 1989b , akt.: Duy 2003: 42-43).

Yalnızlıkla baş etmek için olumlu yöntemler kullanıldığı gibi olumsuz yöntemler de kullanılmaktadır. Rokach (1989b) bunları "zararsız-yıkıcı yöntemler" başlığı altında toplamaktadır. Bunlar madde kullanımı, intihar, suç işleme ve kaçınma ve istemli soyutlanmadır. Kişi yalnızlık nedeniyle oluşan acıdan kurtulabilmek için madde kullanmaya yönelebilir. Bazen bu kişinin yaşadığı acıyı sonlandıramayabilir ve kişi kesin çözüm olarak intiharı seçebilir. Yalnızlık yaşantısı olan birey bazen içindeki acıyı ve öfkeyi diğerlerine yansıtabilmektedir. Başka bir sağlıksız baş etme metodu bireyin yalnız olduğunu hatırlatacak olaylardan kaçınması

ve kendisini bu tür etkinliklerden soyutlamadır. ancak bu biçim bir kaçınma, bireyin daha yoğun bir şekilde yalnızlığı yaşamasına sebebiyet vermektedir (Akt.: Duy 2003: 43).

Hümanist terapistler yalnızlıkla başa çıkmak için çoğu zaman danışanlarına yalnız kişilerin sosyal beceri kazanma programlarına katılmalarını ve anlamlı ilişkiler geliştirmelerini önermektedir. Bu alandaki önemli gelişmelerden biri etkileşim gruplarının ortaya çıkmasıdır. Terapistler grubun güvenilir sınırları çerçevesinde, grup üyelerine, başka insanlarla samimi ilişkiler kurmanın zenginliklerini keşfetmelerine ve böylece kendileriyle ilgili bir şeyler öğrenmelerine yardım etmektedirler (Burger 2006, akt.: Kızılgeçit 2011: 34).

Jones ve Hebb (2003), kişilerin yalnızlıkları ile kendilerine hoş gelen etkinlikler (alışveriş, aşırı yemek ve içki, TV izleme,... gibi) ya da yakın-samimi buldukları ilişkilerini yeniden kurgulayarak baş etmeye çalıştıklarını bildirmişlerdir (Akt.: Kozaklı 2006: 41).

Son dönemde yalnızlıkla başa çıkma konusunda yapılan araştırmalarda, günümüzün teknolojik gelişmeleri göz önünde bulundurularak bilgisayar-internet kullanımının etkilerinden söz edilmektedir. Ancak bu konuda yapılan çalışmaların sonuçlarındaki bulgular farklı yönleri işaret etmektedir (Kozaklı 2006: 41). Mc Kenna (2002), bilgisayar ve internet kullanımının yoğun olmasında sosyal yalıtımın çok olması ve yüz yüze iletişimin kullanılmaması nedeniyle yalnızlık yaşantılarında bir baş etme davranışı olarak kullanıldığını belirtmiştir. Özellikle bilgi edinme dışında oyun oynamak amacıyla kullanılan bilgisayarın yalnızlık düzeyi ile bağlantısına işaret edilmiştir. Fakat Grous (2000), ergenler ile yaptığı araştırmada bilgisayar ile yalnızlık düzeyi arasında bağlantı bulunmadığını belirtmiştir (Kraut 1998, Martin ve ark. 2003, akt.: Kozaklı 2006: 41).

C. SOSYAL BÜTÜNLEŞME

1.10. Sosyal Bütünleşme İle İlgili Tanımlar

Ougburn-Nimkoff (1964)'a göre bütünleşme, "grubun varlığını sürdürmesi yani üyelerin grup içinde bir arada kalabilmeleri için etki yapan ve faaliyette bulunan kuvvetlerin tümü"dür (Akt.: Dönmezer 1994: 170).

Toplum tarafından kabul gören yeni kültür ögesinin veya karmaşasının, toplumun bulunan diğer kültür, öge ve karmaşalarıyla bütünleşmesi aşamasıdır. Yani, yeni kültür ögesinin daha önce bulunan kültür öğeleriyle uyum sağlamasıdır. İşte bu yeni ögenin kültürün diğer öğeleriyle entegre olmasına "bütünleşme" denmektedir (Tezcan 1984: 29).

Kurtkan-Bilgiseven sosyal bütünleşmeyi, sosyal yapının çeşitli etkenleri arasındaki birbirini tamamlayabilme, bu etkenlerden toplumda küçük cemaatler, menfaat birlikleri, müesseseler kurabilme durumu olarak ifade etmiştir (1982: 316).

Bir başka tanıma göre sosyal bütünleşme cemiyetteki her bir sosyal grubun kendi hakkında vardığı şuurun, kendi birliği hakkındaki şuurun yoğunluğunun, toplumdaki bozmayacak düzeyde olmasıdır (Erkal 1987: 261).

Durkheim (1924)'e göre kişilerin aynı karakteristik özelliklere sahip olmaları yani benzerlik, insanların bağlı oldukları gruplar içinde kalmalarını sağlayan etkenlerin başında gelir. Ona göre küçük bir toplumda tüm üyelerin aynı özellikleri taşımalarından ortaya çıkan bu dayanışmaya "mekanik dayanışma"dır. Mekanik dayanışma ortak değerler ve inançlar eliyle yerleşen dayanışmadır. Bu değerler ve inançlar kişinin ve grupların başarılı işbirliği kurmalarını sağlar. Buna karşılık iş bölümünden ortaya çıkan dayanışma "organik dayanışma" olarak nitelendirilir (Akt.: Sanay 1991: 198).

Mendras (1989)'a göre "Bir sosyal sistemin unsurları, bir toplumun üyeleri arasındaki az veya çok sıkı, karşılıklı bağımlılıktır". Bütünleşme her biri birbirinden farklı olan parçaların bir araya gelerek oluşturduğu birey(ünite) olmayı sağlayan süreçtir. Bu bakımdan bütünleşmeye bakıldığında bir çeşit örgütlenme sürecidir. Toplumun çeşitli çalışmalarının birbiriyle uyumlu olma derecesidir (Akt.: Dönmezer 1994: 170).

Bir sosyal gruba ya da toplumda bulunan içinde bir cemaate katılma bilinci, aynı şekilde topluma katılma, birliktelik sağlama bilinci ile aynı düzeyde değilse, bu toplumda sosyal bütünleşmeyi sağlayan unsurlarda bir bozukluk olduğunu göstermektedir. Sosyal bütünleşme bu durumda hem farklılaşma hem de bütünleşmeyi birlikte kapsamaktadır. Sosyal gruplar toplum içinde kendi çıkar ve menfaat çatışması içinde olabilirler. Ancak bu grup çıkarlarını elde etmek için harcadıkları çabaları sürdürürken toplum gerçeğinden ve kanunlardan haberdardır. Toplum birçok sosyal gruptan meydana gelen bir bütünü oluşturur ve tek bir sosyal grubun çıkarı toplumun ve toplumu oluşturan farklı diğer grupların çıkarlarına tercih edilemez (Erkal 1987: 261).

Toplumu oluşturan manevi kültürden, ortak değerlerden uzaklaşmaya neden olarak, farklı dünya görüşünde bulunmak, dünya görüşlerindeki farklılıktan dolayı aralarında sosyal mesafe bulunan sosyal gruplara katılmak birer faktör olarak sayılmamaktadır. Aynı biçimde bireylerin belirli olaylar karşısında beklenen davranışları sergilemelerine de engel teşkil etmemektedir. Örneğin, bir ülkenin toprak bütünlüğüne yönelmiş bir saldırı, o ülkede bulunan farklı sosyal gruplara dâhil olmuş olan fertlerin belirli tarzda davranış sergilemelerine, beklenen şekilde tepki verdiğine şahit olabiliriz (Erkal 1987: 261).

Durkheim (1951)'in ifade ettiği sapma ve aksaklıkları önleyen şeyin düzenli olarak sosyal hayata katılımıdır. Durkheim (1951)'den bu yana sosyolojik düşüncelerin merkezini bu düşünce oluşturmuştur. Durkheim (1951)'e göre savunmasız, kolay incinebilen insanları stresten ve intihardan alıkoyan kolektif düşünceyi, duyarlılığı ve maneviyatı ortaya çıkaran birbirine bağlı ve iyi yapılanmış gruplardır. Durkheim (1951)'in bakış açısına göre iki etken bu koruyucu etkiyi sağlar; Birincisi bireylerini sınır koyan ve eğer toplum kurallarına aykırı bir davranış yapmaya teşebbüs eden bireyler olursa, ona müdahale eden sosyal kontrol mekanizmasına sahip bütünleşmiş bir toplumdur. Böyle bütünleşmiş bir toplum üyelerini sadece dışarıdan değil, içeriden de kontrol eder, çünkü "bizi (bütünleşmiş toplumu) kendi imajına (görünümüne) uydurur, davranışlarımızı kontrol eden dini, politik ve ahlaki değerlerle donatır". İkincisi ise, bütünleşmiş bir toplumda bireyler düşüncelerini, hislerini paylaşarak yorulduklarında birbirlerine destek vererek "ahlaki destek" sağlarlar. Sonuç olarak başkalarından yeterli destek görmeyen ve kontrolü

almayan bencil olan bireyler o kadar çok zorlukla karşılaşırlar ki, yaşama amaçlarını ve cesaretlerini kaybederler ve umutsuz, depresif bir duruma gelirler (Akt.: Karacan-Doğan 2011: 117).

1.11. Sosyal Bütünleşme Türleri

Sosyal bütünleşme türleri şunlardan oluşmaktadır; yersel bitişiklik, dış tesirlerle bir araya gelme, fonksiyonel bütünleşme, normatif bütünleşme ve manevi değerler etrafında bütünleşmedir.

1.11.1. Yersel Bitişiklik

Gruplar arasında sadece mekân birliği birleştirici bir bağ oluşturuyorsa, orada kültürü oluşturan etmenler durumunda bulunan amaçlar, değerler, fikirler, kurumlar gruplar tarafından benimsemiş olsa da böyle bir kültürün asla bütünleşmemiş olduğu ifade edilebilir. Böyle bir kültürde kurumlar arasında bir uyum ve tamamlanma durumu bulunmadığı gibi küçük gruplar arasında da amaç ve hedeflerdeki zıtlıklar belirgin bir şekilde görülür. Her ne kadar olsa da bir toplumu oluşturan grupları, bütün kurumları ve amaçları bakımından aynı yerde buluşturmak imkân dâhilinde değildir. Ancak toplumun geleceğini tehdit edecek bir biçimde olan tehlikelere karşı ortak çıkarlar ve amaçlar etrafında toplanma durumu olmadıkça bütünleşmeden bahsetmek mümkün değildir (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 319).

Coğrafi yerden kaynaklanan bütünleşmedir. Toplumu oluşturan kişiler arasında dil, din, düşünce vb. kültürel farklılıklar bulunabilir. Örneğin İstanbul'da İslamiyet'in dışındaki diğer semavi dinlere mensup insanlarımız olan birlikteliğimiz yersel bitişiklik örneği olarak gösterilebilir (Kaya 2001: 33).

1.11.2. Dış Tesirlerle Bir Araya Gelme

Kültürü oluşturan etmenlerle gerçek anlamda bir bütünleşmeyi sağlamayan ikinci birliktelik durumu dış etmenlerle ortaya çıkan olaylar sonucu meydana gelen beraberlik durumudur. Bu etki "alıştırma" ve "telkin" süreçlerinden sonra kültür etmenlerine başka bir kültürün değer hükümlerinin tamamıyla aşılması biçiminde ortaya çıkarsa, yerli kültürün kendi varlığını koruması mümkün olmayacaktır. Ancak milli kültürün değiştirilmesi için uygulanan alıştırma ve telkin için yapılan iş ve

işlemlerine içten içe karşı çıkması durumunda, kültürü oluşturan bütün gruplar, değer yargıları ile hâkim olan grup arasında görünüşte bir bütünlük olmasına rağmen, gerçekte böyle bir bütünleşme mevcut değildir. Bu bakımdan böyle bir yapmacık bir bütünlüğün, kültürü oluşturan etmenlerin gelip geçici bir birliktelik hali olduğu ifade edilebilir (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 319-320).

Yerel ya da milli bir kültürün çeşitli etkenlerine siyasi bir propaganda faaliyeti ile başka bir kültürün değerleri aşılmasıyla oluşan bu evrelerden birincisi (yani alıştıırma) resmi makamları işgal eden kişiler aracılığıyla, hatta yer altı kuvvetleri tarafından bilinçli veya bilinçsiz gerçekleştirilebilir. İkinci evrede ise açıkça telkin yöntemine gidilerek resmen ve açıkça yeni kültürün değer yargıları, yerel kurumlarına ve değer yargılarına hâkim kılınır. Ancak çeşitli durumlarda milli kültürün sağlam değerlere dayanması nedeniyle dışarıdan bakıldığında oluşan beraberliğe rağmen bu beraberlik gerçek bir bütünleşme değildir. Dış etken ortadan kalktığı ya da zayıfladığı zaman temelde bulunan değer yargıları ve diğer bütün kültür etkenleri yeniden varlığını gösterir (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 320).

1.11.3. Fonksiyonel Bütünleşme

Sorokin (1967)'e göre gerçek anlamda sosyal bütünleşme türlerinden ilki kültürü oluşturan etmenlerin birer fonksiyon olarak kendi işini yaptığı, toplum mekanizmasını çalıştırır hale getirdikleri fonksiyonel entegrasyondur. İkincisi ise, kültürü oluşturan etmenlerin bir araya geldikleri anda bir anlam ifade ederek bir bütün bir kültür olduklarını gösterdikleri anlam bütünleşmedir. Modern yaşamda iş bölümünün getirmiş olduğu fonksiyonel entegrasyon hemen her toplumda az çok gerçekleşmiştir. Bu gerçekleşmenin ölçüsü arttıkça bütünleşmenin mükemmelleşmesi daha çok mümkün olacaktır. Merkezi ya da kaynaştırıcı durumdaki bir ya da birkaç anlam veyahut prensip etrafında gelişen bütünleşme ise bir çok toplumda yeteri kadarıyla gerçekleşmesi ender olan mükemmel entegrasyon türüdür (Akt.: Kurtkan Bilgiseven 1982: 320-321).

Bir gruba dâhil olan insanlar, buldukları sosyal mevkilerden dolayı farklı roller üstlenip, bu rolleri yerine getirmekte ve değişik fonksiyonları uygulamaktadır. Bu farklı fonksiyonlar, birbirini karşılıklı olarak tamamlamaktadır. Bu şekil bütünleşmeye fonksiyonel bütünleşme adı verilir. Fonksiyonel olarak bütünleştirici

olan bir faaliyet, bazı sonuçları itibariyle disfonksiyonel ve böylece bütünleşmeyi zorlaştırıcı özellikte olabilir (Dönmezer 1982: 195).

1.11.4. Normatif Bütünleşme

Normların toplum ilişkilerini yönetmesi durumunda, toplum yaşamının uyumlu bir bütün halinde sürüp gitmesi ve toplumun ileri derecede bütünleşmesi imkânına sahip olur. Bir topluma giren bireyin eylem ve davranışlarını o toplumun normları ile eşgüdümlemesi halinde ortaya çıkan bütünleşmeye normatif bütünleşme denilir (Dönmezer 1982: 193).

Normatif bütünlüğün durumunu anlayabilmek için sosyal normun tanımının hatırlanması gerekmektedir. Toplumda beklenen, ümit edilen davranışlara sosyal norm denilmektedir. Bir ana düşünce etrafında toplanan davranışlar bu ana fikre birebir uyan davranışlardan biraz farklı olanları da içine alan bir dizi teşkil ederler. İki ters yöndeki davranışların hiç değilse katlanılabilecek durumda olmaları gerekir. Toplum tarafından kişiden beklenen davranışlar örüntüsünün tamamen katlanılamayacak ve sosyal normla uyumlu halde olmaktan uzak olan hareketlerin toplum ya da grup üyeleri tarafından hoş karşılanmayacağı aşikârdır (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 321).

Ancak beklenen davranışlar ya da sosyal normlar toplumu oluşturan büyük gruptan farklı olarak bazı küçük ve kapalı gruplar içinde her zaman aynı kalmayabilir ve fiili olan davranışlar gibi bunlar da değişime uğrayabilir. Sosyal gerçeklik sürekli bir değişimde olduğundan sert bir kalıp haline getirilen yazılı hukuk kurallarının zaman zaman değiştirilmesi ve sosyal gerçekliğin ihtiyaçlarını karşılayabilecek duruma getirilmesi gerekmektedir (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 321).

Normlar, fikirler ve değerler üzerinde anlaşmasından dolayı bir toplumun üyelerinin kendi kültürlerini seçmeleri ve kendi kültürlerini üstün görmeleri grup içinde sosyal kontrolü güçlendirir. Kişinin kendi öz varlığına karşı olan saygı duygusu, kişiliğinin oluşması açısından nasıl etkili bir faktör meydana getirirse, kendi grubunun kültürüne karşı olan duygusu da birleştirici bir etkidir. Bu sebeple kültür bağınazlığı bütünleşmede grup içi ilişkilerde, pozitif, gruplar arası ilişkilerde ise negatif etki yapar (Dönmezer 1982: 193).

Parsons (1965) normatif bütünleşmeyi derinlemesine incelemiştir: Ona göre toplumda bulunan ortak değerleri, sosyal sistemlerin yapısal öğelerinde kurumsallaşınca bu tür bütünleşme meydana gelir. Üst düzeyde gerçekleşen normatif bütünleşme toplum için esas olarak iyi bir şeydir. Böylece sosyal istikrar ortaya çıkar ve sistemin devam etmesi mümkündür (Akt.: Dönmezer 1982: 193-194).

Grubun normlarından hoşgörü ile karşılanmayacak derecede sapan hareketler küçük; diğerlerinden tecrit edilen gruplarda ise büyük dirençle karşılaştığı halde, geniş büyük sosyal gruplarda normların içeriği kesinlik ifade etmediğinden, sapkın hareketlere karşı olan direnç daha yumuşaktır (Dönmezer 1982: 193).

Çağımızın nüfusu kalabalık olan geniş toplumlarında, kişilerin üyesi oldukları alt grupların normları ile toplumun çoğunluğunun benimsediği normlar bazen birbirine uymamaktadır. Bir grup içinde o grubun normuna uygun olan eylem, diğer normdan sapmayı gerektirmektedir. Birey parçası olduğu küçük grubun normlarına uyması için baskı görmekte, bu durum büyük grubun normunun çiğnenmesine neden olmaktadır. Mesela bir sınıfta, uygunsuz hareket eden arkadaşını öğretmenden gizleyen çocuğun durumu budur. Böylece küçük grubun normatif yönden bütünleşme derecesinin düşmesine yol açabilmektedir. Şu noktayı belirtelim ki, toplum yaşamının devamının sağlanabilmesi bir kuşaktan diğer kuşağa, sosyal normların, teknik ve ideallerin aktarabilmesine bağlıdır (Dönmezer 1982: 194-195).

1.11.5. Manevi Değerler Etrafında Bütünleşme

Manevi değerler etrafında bütünleşme türünde bütünleşmenin maddi olduğu kadar manevi değerler bakımından da birliktelik durumu olarak göze çarptığı söylenebilir. Fonksiyonel olarak bütünleşmiş bir toplumda bir makinenin parçaları arasındaki ilişki ne kadar sıkı ise kültürü oluşturan çeşitli etkenler arasındaki ilişki de bir o kadar sıkıdır. Öyle bir durum ki, kültür etkenlerinden herhangi biri bu kültürel sentezden çıkarıldığında toplum mekanizması adeta felce uğrar. Ancak birbirine bu kadar sıkı bağlarla bağlı olan etkenler ve gruplar arasında kuvvetli bir manevi birlik olmazsa olmaz sayılmaktadır. Hatta toplum mekanizmasını oluşturan bu etmenler, birbirine sınımsız bir uyumla bağlı bulunan bir makinenin çarkları kadar birbirine karşı hissiz ve anlayışsız olabilirler (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 324-325).

Manevi değerler etrafında bütünleşmiş toplumlarda durum farklıdır. Bu bütünleşme durumunun dikkat çektiği taraf toplumlarda çeşitli etkenler sadece bir fonksiyon gereği değil, ancak daha ziyade içerdikleri öz karakter bakımından birbirlerini tamamlamaktadır. Bu açıdan böyle bir kültürün etkenleri örneğin bir konçertonun notaları gibi dağınık durumda gözlemlenmiş olsalar dahi, birlikte ifade ettikleri anlam bakımından böyle bir müzik parçasında her birinin özgü yeri belli olan beste bölümleri gibidirler. Ya da bir yapının örneğin gotik denilen mimari stile göre inşa edilmiş bir katedralin, o çeşitli parçaları halindedirler ki, böyle bir yapının nasıl her parçası belirli bir anlam etrafında birbirini tamamlıyorsa, manevi değerler etrafında bütünleşme durumundaki toplumların kültür etkenleri de bu biçimde, sahip oldukları içten bir veya birkaç karakteristik nitelik nedeniyle bir bütünü oluşturmaktadır (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 325).

1.12. Sosyal Bütünleşme ve Kültür

Kültür Latince kökenli bir kelimedir. Dilimizdeki kullanım biçimi Fransızca "culture" kelimesinin okunuşudur. Latince "cultura" tarlaya ekin ekmek, sütü mayalamak anlamlarına geldiği için Türkçe karşılığı olarak "ekin" ya da "maya" biçiminde çevrilebilir (Arslantürk ve Amman 2012: 229).

Bir toplumdaki sosyo-kültürel bütünleşmenin var olup olmadığını araştırılabilmesi için her şeyden önce kültür kavramının bazı karakteristik nitelikleri üzerinde durulması gerekmektedir (Kurtkan-Bilgiseven, 1982: 316).

Tönnies'e göre kültür: Toplumu oluşturan bireylerin doğal aklına dayanan, coşkulu özelliklerini yansıtan toplum ya da organik toplumun üyelerinin oluşturduğu bir üründür (Akt.: Türkdoğan 1978: 21).

Tylor'un tarifine göre "Kültür, bilgiyi, imanı, sanatı, ahlakı, hukuku, örf ve âdeti ve insanın toplumun bir üyesi olması dolayısıyla kazandığı diğer bütün maharet ve alışkanlıkları kaplayan karmaşık bir bütündür." Kültür insanın insana ve maddeye karşı nasıl tavır takındığı belirleyen bir bütündür (Akt.: Erkal 1987: 115).

Gittler kültürü kısaca şöyle tanımlıyor: "İnsanın yarattığı hayat tarzı, biçimidir. Linton ise "kültür öğrenilmiş tavır ve hareketlerin ve bunların sonuçlarının

dış şeklidir. Bunu meydana getiren unsurlar belirli bir toplumun üyelerince başkalarına aktarılır ve bölüşülür" (Akt.: Dönmezer 1982: 116).

Malinowski kültürün eğitim-öğretim ile kazanıldığını, bunun sosyal bir miras olarak devredildiğini ve nakledildiğini belirtmiş, kültürün kişinin irki ile alakalı olmadığını ifade etmiş ve kültürü açıklarken bir örnekten yola çıkmıştır. Ona göre bir zenci çocuk yaşadığı kültürden alınarak Fransa'da yaşamına devam etmesiyle birlikte, ülkesinde alacağı kişilik ile yeni yerleştiği ülkedeki kişiliği çok farklı olacaktır. Değer yargıları, dili, inanç ve gelenekleri farklı bir sosyal bütünü, toplumun ortak olan kültürünü taşıyacak hale gelecek olan zenci çocuk, kendi ülkesininkinden farklı olan bir sosyal miras ile temas halinde olacaktır (Akt.: Erkal 1984: 3-4).

Kültür insanın insan tarafından kurulmuş ve yaratılmış olan çevresini ifade eder. İki tür kültürden bahsedilir: Maddi kültür ve manevi kültürdür. Bazı sosyologların aynı zamanda medeniyet ismiyle kullandıkları maddi kültür, yapılarımız, tekniklerimiz, yollarımız, üretme ve ulaştırma araçlarımız gibi gözümüzle gördüğümüz maddi etkenlerden oluşan ve kendi eserimiz olan çevre şartlarımızdır (Kurtkan-Bilgiseven 1982: 17).

Gökalp kültürü toplumun vicdanında yaşayan değer yargıları olarak tanımlamıştır. Kültürü ortaya çıkaran değer yargıları din, dil, ahlak ve zevktir. Ona göre değer yargıları olan toplumlar ulus olabilmişlerdir (Türkdoğan 1978: 38).

Ziya Gökalp (1970) medeniyetin uluslararası olduğunu, çünkü milletler arasında alınıp verilebileceğini dile getirmiştir. Buna rağmen manevi kültür bir milleti millet yapan ve onun öz kişiliğini belirleyen moral etkenlerinden (yani örfler, adetler, kolektif davranışlar ve kolektif tutumlardan) oluşan kültür bölümüdür (Akt.: Kurtkan-Bilgiseven 1982: 17).

Kültürün koruyuculuk (muhafazakarlık), gelişme ve yenileme olarak ifade edilen temel iki fonksiyonu bulunmaktadır. Aslında bu fonksiyonlar birbirlerini tamamlamakta ve iç içe geçmektedir. Gerçekleştirilen her değişimin kökleşmesi, yaşaması ve gelişmesi gerekir. Bu açıdan, gerçekleştirilen her değişim istikrarsızlık ve düzensizlik getirir. Değişme sadece değişme olduğu için kabul görececek bir olay ve olgu değildir. Toplum değişiminin gerçekleştiği zamanlarda daha çok iş bölümüne,

dayanılmaya, refaha, orta sınıfa ve bütünleşmeye geçebilmelidirler. Halk olarak yaşamını idame ettiren bir toplum kalabalıklaşması bir değişimdir. Fakat kalabalık durumdan süreçle sömürge durumuna düşmesi olumlu bir değişim değildir (Erkal 1987: 117).

Bugünün kültürü, bizden önceki kuşakların çabaları ve tecrübeleri sonucu oluşmuş ve halen yaşayan insanların tecrübelerine göre değişir ve zenginleşir. Böylece öğrenme yoluyla kültür geçer. Geleneklerin varlığı kültürün varlığını devam ettirir. Kültürün sürekliliği, insanların gruptan kültürü öğrenebilme yeteneğine bağlıdır. Kültür öğrenilebilen tavır ve hareketlerdir. İnsan eğer belirli bir şekilde hareket ediyorsa bunun sebebi, belirli bir kültür geleneği içine doğmuş olması ve o gelenekte yetiştirilmiş olmasıdır. İnsanın tavır ve hareketlerini belirleyen şey kültür gelenekleri olup, bu tavır ve davranışlar kültürün fonksiyonunu oluşturmaktadır. "Mamheim'in de belirttiği gibi, bir toplumun kültürü çok geniş çapta olmak üzere, o topluma mensup şahısların kişiliklerine biçim verir; zira kişilik (şahsiyet), kişilere ortak olan ve çocukluktan itibaren elde edilen tecrübelerin de sonucudur " (Akt.: Dönmezer 1982: 116).

1.13. Sosyal Bütünleşmenin Gerçekleşmesi için Gerekli Temel Şartlar

Erkal (1987)' a göre,

Bir toplumdaki sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesi için gerekli temel şartlar şunlardır:

- Toplumda iş bölümünün ve sosyal farklılaşmanın artışı,
- Zihniyet değişikliğine sebep olacak demokratikleşme sürecine geçiş.(demokratik müesseselere kavuşma, çoğulcu demokratik rejim ve demokratik mekanizmanın işlemesi),
- Eğitimde kabiliyet esasına göre fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Toplumda sosyal statünün doğuştan değil, fakat ferdin başarısı sonucu kazanılması,
- Bölgeler arasında ve gelir grupları arasındaki sosyal adalet dengesinin, ekonominin genel kalkınma hızını aksatmayacak şekilde kurulması,
- Din ve mezhep ayrılıklarını giderici çalışmaların yapılması ve kaliteli din adamı yetiştirilmesi için din eğitimine önem verilmesi,
- Irki şuurun ve bilhassa azınlık şuurun yarattığı tahripçilerin azaltılması,
- Sosyal grupların ve cemaatlerin, toplumun bütününe dahil olduklarına ait şuurun kültür politikası ile takviyesi ve kültürel yabancılaşmanın önlenmesi,

- Eğitimin milli olma niteliği ve birleştiriciliği, toplumun dinamik yapısı icabı farklı menfaat grupları içinde olan fertler, aynı zamanda toplum birlik şuurundan da haberdar olmalıdır. Bu haberdar olma durumu eğitim ve kültür politikalarını da oluşturur. Bu kültür politikasında amaç zorlayıcılık ve robotlaştırıcılık değildir.
- Aile müessesesinin güçlü olması ve Türk aile yapısının yıpratıcı girişimlerden kaçınılması(özellikle kanunlaşma safhasında),
- Sosyal politikaların uygulanması (İşçi- işveren ilişkileri, sosyal yardım, sendikacılık, iş mevzuatı, sosyal güvenlik vb.),
- Orta sınıflaşmanın mali ve ekonomik politikalarla teşviki,
- Kültür ve sanat alanlarında topluma birleştirici mesajların iletilmesi,
- Yaygın eğitime ve bilhassa yetişkinler eğitimine ağırlık verilmesi,
- Kültürün genç kuşaklara naklinde önemli araç olan dilin, kültürel ve nesiller arası kopukluğa yol açmaması,
- Yeni şehirliler dediğimiz büyük şehir nüfuslarının, yaklaşık yarısını oluşturan gecekondu nüfusunun, mesken ve istihdam gibi problemlerini çözerek, sosyal çevreye uyumunu sağlamak,
- İskân, mekan ve ekonomik organizasyonun düzenlenmesi (s.270-273).

Sosyal bütünleşmeyi sağlayan iki ana faktör vardır. Bunlar: özsel faktörler ve yardımcı faktörlerdir. Özsel faktörlerin üç temel özelliğinden bahsedilir. Bu özelliklerinden birincisi bireylerin yerine getirdikleri ortak işlevler ve paylaştıkları değerler bulunduğundan birbiriyle bütünleşmektedir. İkincisi, bireylerin ortak işlevleri ortak değerleri için bir araya gelerek yerine getirmesidir. Sonuncusu ise bireylerin birbirini tebrik etmesi ve yüceltmesidir. Yani ortak değerler için bir araya gelerek paylaşımda bulunulan değeri ve kişilerin birbirlerini yüceltmesidir. Yardımcı faktörler ise üçe ayrılır. İlki toplumu oluşturan üyelerin karşılaştıkları dış baskı, tehdit ve savaşlardır. Toplumun tehlike karşısında mücadele etme umudunun var olması halinde, halkın birleşerek göstereceği sosyal tepki de güçlenir. İkinci yardımcı faktör itaat ve otorite tekniklerinin kullanılarak toplumdaki bireyler davranış örüntüsüne uymaya zorlanır. Sonuncusu ise karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan bütünleşmedir. Grupların çeşitleri ve çıkarları farklı olmasına karşın, bu grupların birçoğu karşılıklı bağımlılık içerisindedir (Fichter 2012: 240-241).

1.14. Sosyal Bütünleşmeyi Engelleyici Faktörler

Erkal (2009) sosyal bütünleşmeyi engelleyen faktörleri şöyle sıralamıştır:

- Hoşgörüsüzlük ve milli mutabakatın oluşmaması (Hoşgörünün de hürriyetlerde olduğu gibi bir sınırı vardır. Ciddi devletler hangi konuları hoşgörü ile karşılamıyor ve tartışma konusu yapmıyorsa biz de yapmayız.)

- Milli topluma mensup olma şuru yerine "yeni kabilecilik" adı verilen boy, aşiret ve cemaat taassubunun dar anlamda "biz" duygusunun hissedilmesi, farklılıkların kutsallaştırılması,
- Mikro ırkçılık, biyolojik ve genetik esasların kültürel değerlerin önüne çıkarılması, farklılıklara dayalı ilkel etniklik veya ırkçılık milliyet ile etnikliğin rakip görülmesi,
- İnsan hakları mefhumunun milletlerarası sözleşmelere rağmen, amaç ve anlamının dışında ve ülkelerin iç işlerine müdahalede kullanılması,
- Yabancı kaynaklı nüfus kabul etmiş ülkelerde gettolaşmaya sebep olan yabancı düşmanlığı,
- Etnosantrizm, kendi dışındakileri dışlama, ilkel etkinlik,
- Mahalli değer ve özelliklerin toplum ve milli kimlik dışında ele alınması.
- Toplumun marjinal durumda olan grupların -bir kısım radikal de olabilir- sistem içinde tutulması ve kontrol edilmesi yerine onları kitleleştirmek ve karşı kültür alanlarını genişletmek,
- Kavram anarşisi.
- Milli Kimliği hesaba katmadan kültürel kimliği sadece yalın hukuki bir bağa (hukuki vatandaşlık) veya ortak mekâna dayandırma, (Türkiyelilik) kültür birliğini ve ortaklığını gözden uzak tutmak.
- Grup ve cemaat çıkarlarının milli çıkarların önüne geçmesi,
- Aşırı hemşehrililik duygusu,
- Devletin ferde, ferdin devlete bakışındaki farklılıklarına, vatandaşa müşteri gözü ile bakma yanlışı, İslami görünüm altında,
- İslam da bozucu ve yıpratıcı gayretler, farklı İslamlar inşası,
- Aşırı iç ve dış borçlanmanın olumsuz etkileri (s.289-290).

Sosyal bütünleşmeyi zenginlik ve yoksulluk kültür olarak iki kültür sapması olumsuz yönden etkilemektedir. Zenginlik ve yoksulluk kültürü milli kültürün değer ve saygınlığına zarar vererek sosyal bütünleşmenin gecikmesine ve ulus olma sürecinde olumsuz olarak etkide bulunmaktadır. Bu yüzden gelişmiş ve ulus olma sürecini atlattığı toplumlarda alt ve üst sınıfın küçüldüğünü, orta sınıfın güçlendiğini ve toplumun büyük bir kısmının bu sınıfa mensup olduğunu görmekteyiz (Arslantürk ve Amman 2012: 377).

D. KONUYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Literatür taramalarında çalışmamızın temel amacı bağlamında olmadığı gibi yalnızlık ve sosyal bütünleşme arasındaki ilişkiyi inceleyen bağlamında da herhangi bir çalışma saptanmamış, bundan dolayı yalnızlık ile sosyal bütünleşmeye yakın kavramlar olan sosyal destek ve sosyalleşme kavramları arasındaki ilişki üzerine çalışmalar ele alınmıştır.

Yalnızlık ve sosyal destek ilişkisini inceleyen çalışmaların birçoğu öğrenciler üzerinden yürütülmüştür. Bunlardan bazıları;

Duru (2008) 17-23 yaş 198 üniversite öğrencisiyle yaptığı araştırmada yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağımlılığın doğrudan ve dolaylı rollerini incelemiştir. Bu araştırmada yalnızlığın sosyal destek ve sosyal bağımlılıkla negatif yönde anlamlı ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde Yılmaz ve ark. (2008)'nin üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerini inceledikleri araştırma sonucunda; öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin yüksek, yalnızlık düzeylerinin düşük olduğu, algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça yalnızlık düzeylerinin azaldığı saptanmıştır.

Kozaklı (2006) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin çeşitli kaynaklardan algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif anlamlı ilişki olduğunu saptamış ve yalnızlık düzeyi arttıkça sosyal desteğin azalacağını belirlemiştir.

Öztürk, Sevindik ve Yaman (2006), 1999-2000 Eğitim yılında Fırat Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nun Hemşirelik, Sağlık Memurluğu ve Ebelik bölümlerinde okuyan toplam 258 öğrenci ile yaptıkları araştırma sonucunda yalnızlık ile sosyal destek arasında negatif anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmış olup yalnızlık azaldıkça sosyal desteğin artacağı tespit edilmiştir.

Köse (2009)'nin 2008-2009 eğitim öğretim döneminde 670 öğrenci ile İzmir'de yurdu bulunan okullarda yaptığı yurttan kalan ve ailesiyle birlikte yaşayan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi adlı

çalışmasında; öğrencilerin sosyal destek düzeyinin artmasıyla birlikte yalnızlığın azaldığını bulmuştur.

Arslantaş ve Ergin (2011) 50–65 yaş arası bireylerde yalnızlık, depresyon, sosyal destek ihtiyacı ve bunları etkileyen faktörleri inceleyen araştırmalarında; yalnızlık düzeyi ile algılanan aile ve arkadaş sosyal destek puanları arasında negatif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Arslan (2016) 121 tane kanser hastasıyla yapmış olduğu araştırmada yalnızlık düzeyi ve sosyal destek ilişkisini incelemiş, sonuç olarak hastaların yalnızlığı arttıkça sosyal destek düzeyinin azaldığını bulmuştur.

Oğuz ve Kalkan (2014) 170 ilköğretim öğretmeni ile Öğretmen Mesleki Sosyal Destek Ölçeği” ve “İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği " kullanılarak yapılan araştırma sonucunda; iş yaşamındaki sosyal destek azaldıkça yalnızlığın arttığı saptanmıştır.

Kafetsios (2002), algılanan sosyal desteğin özellikle yalnızlığın yordayıcısı olduğunu belirtmektedir. Segrin (2003), bireylerin psikososyal problemleri ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, yalnızlığında bu problemler içinde yer aldığını ifade etmiştir. Bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile depresyon ve yalnızlık gibi psikososyal problemleri arasında negatif bağlantı olduğunu belirtmiştir (Akt. Kozaklı 2006).

Kutlu (2005) yetiştirme yurdunda kalan ve liseye giden 104 öğrenci üzerinde yaptığı inceleme sonucunda; yetiştirme yurdunda kalış süresinin yalnızlığa etki ettiğini, kalış süresi ne kadar artarsa yalnızlığın o kadar artacağını belirlemiştir. Yine aynı araştırmada cinsiyet ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu belirlemiş, yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin yalnızlığının erkeklere oranla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Kalaycı (2007), Tokat ilinde ve Tokat'ın Turhal İlçesinde 13-18 yaş aralığında yetiştirme yurdunda kalan kız ve erkeklerle yaptığı çalışmasında, yetiştirme yurdundaki kalış süresinin sosyal dışlanmaya etki etmediğini, ne kadar kalınırsa kalınsın aynı etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir.

Köse (2009) yaptığı araştırmada yurttaki kalış süresinin yalnızlığa ve sosyal desteğe etkisinin olmadığını saptamıştır.

Ceyhan (2005) 65 yaş üstü 109 kadın ve 116 erkek bireyle yaptığı çalışmada cinsiyetler ile yalnızlık arasında anlamlı ilişki olduğunu tespit etmiş, yaşlı kadınların yalnızlık düzeylerinin yaşlı erkeklere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Yüksel (1991) ekonometri, iktisat, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri ve kamu yönetimi bölümlerinden 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden tesadüfi olarak seçilmiş toplamda 300 öğrenci ile yaptığı araştırmada, erkek öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin kız öğrencilerinkinden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Benzer bir sonucu bulan Bıyık (2004), Anadolu Üniversitesi'nde 2003-2004 eğitim-öğretimini sürdüren 576 öğrenci ile yaptığı çalışmada; erkek öğrencilerin yalnızlığının kız öğrencilerden daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Eskin (2001), İstanbul'da 7 lisede okuyan 422 Erkek ve 537 kız olmak üzere toplamda 959 öğrenci ile yaptığı araştırmada cinsiyetin yalnızlık üzerinde etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Aynı şekilde Çeçen (2008) yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonuçları cinsiyet ana etkisine göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin farklılaşmadığını, algılanmış ebeveyn tutumlarına göre ise yalnızlık ve algılanmış sosyal destek düzeylerinin farklılaştığını göstermiştir.

Ünal (2016) Sivas Merkez'de yaşayan bedensel engelli 65 kadın ve 156 erkek bireyle yapmış olduğu araştırmada, toplumsal bütünleşme ile dindarlık konusunu ele almış, iki değişken arasında anlamlı pozitif bir ilişki saptamıştır. Araştırmada cinsiyet ile toplumsal bütünleşme arasında anlamlı bir ilişki olmadığını, yaş grubunun toplumsal bütünleşmeyi etkilediğini ve yaş ilerledikçe toplumsal bütünleşmenin artacağını tespit etmiştir. Medeni durum ve eğitim durumu ile toplumsal bütünleşme arasında anlamlı ilişki saptamış, evli bireylerin toplumsal bütünleşmesinin bekar bireylerden daha yüksek olduğunu, lise mezunu olan engelli bireylerin toplumsal bütünleşmesinin ilkokul mezunlarından fazla olduğunu bulmuştur.

Öztürk ve Ünal (2015), Sivas'ta yaşayan, bir dönem yetiştirme yurdunda kalmış bireylerin kurduğu "Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Kültür ve Dayanışma Derneği" üyesi 50 erkek katılımcı ile yaptıkları araştırmada, evli bireylerin topluma uyumunun bekar bireylerden daha fazla olduğunu bulmuşlardır.

Karacan-Doğan (2011) Türkiye'deki farklı kulüp, halk eğitim merkezi ve okullarda halk oyunları branşında etkinlik gösteren ve Türkiye Halk Oyunları Federasyonu ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlemiş olduğu yarışmalara katılan elit halk oyuncularından oluşan 168 erkek ve 104 kadın toplam 272 kişiyle yapmış olduğu araştırmada, sosyal bütünleşmeyi 4 alt boyutuyla ele almış ancak tüm bu boyutlarda da cinsiyet ile sosyal bütünleşme arasında anlamlı bir ilişki saptamamıştır.

Aydın (2010) İstanbul H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 25-35 yaş arası 201 erkek hükümlü ile yaptığı çalışmada, bireyleri medeni durumlarının yalnızlık düzeyleri üzerinde etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Buna karşın Kızılgöçer (2011) 375 evli, 561 bekâr ve 67 dul toplamda 1003 bireyle yaptığı çalışmada, medeni durum ile yalnızlık arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu, bu farklılaşmanın evliler ve bekârlar arasında gerçekleştiğini, bekârların yalnızlık düzeyinin evli olanlardan daha yüksek çıktığını saptamıştır.

Özodaşık (1989) Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde okuyan 171 öğrenci ile yaptığı çalışmada, akademik başarı düzeyi ile yalnızlık arasında negatif ilişki olduğunu, akademik başarı yükseldikçe yalnızlığın düştüğünü tespit etmiştir.

Yıldırım (2000), yapmış olduğu araştırmada yalnızlık, sınav kaygısı, aile, arkadaş ve öğretmen desteği değişkenlerinin akademik başarıyı ne denli yordadığını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmen desteği, aile desteği, yalnızlık ve sınav kaygısı değişkenleri akademik başarıyı manidar olarak yordamakta, arkadaş desteği ise yordamamaktadır. Benzer bir sonuç bulan Şimşek (2010) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 8 ildeki 5 tip okuldan 1496 öğrenciyle yaptığı araştırmada, öğrencilerin not ortalamasının yükseldikçe sosyal bütünleşmelerinin yükseldiğini belirlemiştir.

Uzun (2013) Elazığ İlinde sosyal paylaşım ağlarını rastgele seçilen 400 bireyle yapılan çalışmada, yalnızlık eğitim durumuna gore değişmediği belirlenmiştir.

I. BÖLÜM

ARAŞTIRMA

Bu bölümde önce araştırmanın problemi ele alınmış daha sonra sırasıyla araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve araştırmanın temel kavramlarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Çocuklar, bir ülkenin geleceğini oluşturduğu için, onların yetişmelerinin sağlanması son derece elzem bir konu olarak önümüze çıkmaktadır. Çocuklar hiçbir ayırım gözetmeksizin (engelli, yoksul, kimsesiz vb.) çocuk olarak bakılmaları ve korunmaları gerekmektedir. Normal yaşamlarında herhangi bir faktörün eksik olması ya da yitilmesi sonucu ortaya çıkan bir grup var ki bu grup "korunmaya muhtaç çocuk" olarak adlandırılmaktadır (Şenocak 2005: 1).

En geniş anlamıyla "korunmaya muhtaç çocuklar kavramı belli zaman dönemlerinde o toplumun standartlarına göre çocuğun temel bakımı, yetiştirilmesi, korunması ve gözetilmesindeki yetersizlik ve aksamalar nedeniyle, sosyal, fiziksel, ruhsal ve ahlaki yönden sağlıklı bir yetişkin olması için gerekli koşulların sağlanamadığı çocuklar" olarak tanımlanmaktadır (Şenocak 2005: 1).

Diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de çocukların korunması geleneksel koruma yöntemleriyle başlamış olup, modern koruma teknikleriyle devam etmektedir. Korunmaya muhtaç çocukların ülkemizde korunması ilk başta dini gereklerin yerine getirilmesi amacıyla ve gönüllülük esasına dayalı çabalarla kurulan sosyal hizmet kurumları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, dağınık bir yapıda olan çocuk koruma sistemleri bütüncül bir hal almıştır. Çocukların korunmasıyla ilgili olarak faaliyet gösteren "Himaye-i Etfal" dernekleri, bu kapsamda birleştirilerek Çocuk Esirgeme Kurumu'na dönüştürülmüştür. Çocuk Esirgeme Kurumu uzunca bir dönem kamu yararına çalışan dernek olarak faaliyet göstermiş, sonrasında ise katma bütçeli kamu kurumu olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na (SHÇEK) dönüştürülmüştür (Yazıcı 2013: xx).

Ülkemizde çocuk refah alanıyla ilgili çocuklara götürülecek hizmetler 1983 tarihinde yayımlanan 2828 Sayılı SHÇEK Kanunu'yla belirlenmiştir. 2011 yılının sonuna kadar bu konuda birinci dereceden yetkili ve tek sorumlu kurum SHÇEK'ti. 2011 yılı sonunda SHÇEK kapatılarak bu kuruma ait iş ve işlemler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü üstlenmiştir (Özşahin 2012: 1).

Özellikle son dönemde SHÇEK ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü çocukların sağlıklı gelişimlerinin aile yanında gerçekleştiği düşüncesini savunmaktadır. Öncelikli olarak çocukların kurum bakımı yerine aile odaklı hizmetlerden faydalanmalarını istemektedir. Bunlardan ekonomik neden sağlıklı gelişime engel teşkil ediyorsa onun sosyal ekonomik destekten faydalandırarak bu durumun ortadan kaldırılmasının sağlanması ve çocuğun aile ortamında kalması onun gelişimi açısından daha önemli olduğu vurgulanır. Aile odaklı hizmetlerden çocuk koruma altına alınacaksa bile evlat edinme, koruyucu aile hizmetinden yararlandırılması önceliklidir. Kurum bakımı en son seçenek olarak değerlendirilmektedir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü son dönemde ev tipi sosyal hizmet kuruluşlarının açılmasına önem göstermiş kışla tipi (Yetiştirme yurdu, çocuk yuvası vb.) toplu bakım sağlanan kuruluşlar kapanmıştır.

Ev tipi sosyal hizmet kuruluşlarından çocuk evleri, çocuk evleri sitesi (sevgi evleri), Çocuk Destek Merkezi bu modellerden birkaçıdır. Bu ev tipi sosyal hizmet kuruluşları ile çocukların ev ortamında yaşamaları amaçlanmıştır.

Yetiştirme yurdunda kalan gençler, kendi benlikleriyle ve çevreleriyle uyum sağlamakta zorluk çekmekte, bu kurumlarda kişilik gelişimlerini yeterince tamamlayamamaktadırlar. Kişiliklerinin oluşumu, gelişimi ve yetişmeleri için yetiştirme yurdunda kalan gençlerin sosyal çevreye açılmaları ve sosyalleşebilmeleri gerekmektedir. Bu imkânı bulamayan gençler, yurt yaşamı içinde, sosyal çevreden kopuk ve yetişme koşulları içinde kalmaktadırlar (Kutlu 2005: 91). Ailelerinden yoksun olarak kurum bakımında büyümüş bu ergenlerin özellikle sosyalleşme düzeyleri toplumun gerisinde kaldığı için yetiştirme yurdundan ayrıldığı dönemlerde yalnızlığa düşme ihtimalleri de artmaktadır.

Yetiştirme yurduna ailelerinden yoksun olarak gelen bakıma ve korunmaya muhtaç gençlerin, yaşamlarının bu döneminde yalnızlık düzeylerinin böyle bir ortamda nasıl ve ne derece etkilendiği de önem taşımaktadır (Kutlu, 2005: 91). İnsanoğlunun evrendeki varoluşundan bu tarafa yalnızlığında insanoğlunu etkileyen bir varoluşu olduğu söylenebilir. Özellikle insanın biyo-psiko-sosyal bir varlık olduğu düşünüldüğünde bu varlığı devam ettirmesi için diğer bireylerle sürekli iletişim halinde olması gerekmektedir. İnsan diğer insanlarla iletişim kurmak için tarih sürecinde çeşitli iletişim araçları kullanarak günümüz teknolojisine ulaşmıştır. Bu konuda gelişen teknoloji ve yaşam tarzındaki meydana gelen değişiklikler zamanla kişilerin iletişimlerini olumsuz yönde etkilediğinden, kişinin yalnızlığa itilmesi ile sonuçlanmaktadır (Sarıçam 2011: 4).

Peplau ve Perlman (1982) yalnızlığı, "bireyin var olan sosyal ilişkisi ve arzuladığı sosyal ilişki arasındaki tutarsızlık sonucu oluşan ve hoş olmayan öznel psikolojik durum" olarak tanımlamışlardır (Akt.: Kozaklı 2006: 19). Booth (2000) bazı insanların iletişim becerilerinden yoksun olması, diğer kişilerle yakınlık kurmada zorluk çekmesi sonucu kişilerle anlamlı bir etkileşim sağlayamaması, yalnızlığı doğurduğunu aktarmaktadır. O yalnızlığın sosyal beceri eksikliğinden kaynaklandığını düşünmektedir (Akt.: Körler 2011: 12).

"Yalnızlık, tüm yaştaki insanları etkileyen, çoğu insanın tanıdığı ve yaşadığı evrensel bir olgu ve duygudur. İnsanlar sosyal varlıklardır. Her insanın yakınlık, sıcaklık, değer verildiği hissi ve öz benliğinin onaylanmasına ihtiyacı vardır" (Kutlu 2005: 92). Buradan hareketle bireyde bu yakınlık, değer verilme hissini ortaya çıkması ile bireyin toplumla olan sosyal bütünleşmesi gelişir ve yalnızlık düzeyi azalır.

"Bütünleşme terimi genellikle dayanışma, birlik ve paylaşım terimleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Sosyal bütünleşme ise gruptaki insanların bazı duyguları paylaşması, grubun birlikte hareket etmesi şeklinde tanımlanabilir" (Yılmaz 2006: 2).

Sosyal bütünleşme beş tipten oluşmaktadır. Bunlar; yersel bitişiklik, dış tesirlerle bir araya gelme, fonksiyonel bütünleşme, normatif bütünleşme ve manevi

değerler etrafında bütünleşmedir. Bu türler ile grupların hangi durumlarda sosyal bütünleşmeyi gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ortaya çıkmaktadır.

Sosyal bütünleşme başta kültür olmak üzere toplumsal yapı, sosyal tabakalaşma ve sosyal hareketlilik, sosyal değişme gibi toplumu etkileyen unsurlar ile birlikte ifade edilerek açıklanmıştır.

Araştırmanın problemi hayatlarının bir döneminde yetiştirme yurdunda kalmış bireylerin yalnızlık düzeyleri ve sosyal bütünleşmelerinin çalışılması gerekliliği veya daha önce çalışılmamış olup yetiştirme yurdunda kalan bireylerde yalnızlık düzeyi ve sosyal bütünleşme problemlerinin olduğunun saptanmasıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın ile hayatlarının bir döneminde yetiştirme yurdunda kalmış bireylerin yalnızlık düzeyleri ve sosyal bütünleşmesi saptanacak ve ortaya çıkan bulgular ile yetiştirme yurdunda kalan bireylerin sorunları için çözüm üretilmesi gerektiği vurgulanacaktır.

1.2.1. Hipotezler

- A. Hayatlarının bir döneminde yetiştirme yurdunda kalmış bireylerin yalnızlık düzeyleri ile sosyal bütünleşme düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.
1. Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından değerlendirildiğinde yetiştirme yurdunda kalış sürelerine göre sınıflandırılan gruplar arasında anlamlı düzeylerde farklılıklar bulunmaktadır.
 - a. Yetiştirme yurdunda 15 yıl ve 15 yıldan daha fazla kalan katılımcıların yalnızlık düzeyleri 15 yıldan daha az süre kalan diğer gruptaki katılımcılardan daha düşüktür.
 - b. 0-5 yıl arası yetiştirme yurdunda kalan bireylerin sosyal bütünleşmeleri 5 yıldan daha çok kalan gruptan daha yüksektir.

2. Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından incelendiğinde cinsiyet grupları arasındaki farklar anlamlıdır.
 - a. Kadın katılımcıların yalnızlık düzeyleri erkeklere oranla daha yüksek, sosyal bütünleşme düzeyleri ise daha düşüktür.
3. Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından değerlendirildiğinde yaş grupları arasındaki farklar anlamlı düzeydedir
 - a. Katılımcılardan 18-21 yaş arasında olan grubun yalnızlık düzeyleri diğer yaş grubunda bulunan katılımcılardan daha yüksektir.
 - b. Katılımcılardan 30 ve üzeri yaş grubunda bulunan bireylerin sosyal bütünleşmeleri diğer yaş gruplarında bulunan katılımcılardan daha yüksektir.
4. Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından analiz edildiğinde yalnızlık düzeyleri bakımından eğitim düzeyine göre oluşmuş gruplar arasındaki farklar anlamlıyken, sosyal bütünleşmeleri bakımından ise anlamlı düzeyde değildir.
 - a. Katılımcılardan İlköğretim mezunu olanların yalnızlık düzeyleri diğer eğitim seviyelerini bitirmiş olan katılımcılardan daha yüksektir.
5. Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından analiz edildiğinde medeni durum grupları arasında anlamlı düzeylerde farklılıklar vardır.
 - a. Evli olan katılımcıların yalnızlık düzeyleri bekâr olan katılımcılara göre daha düşüktür.
 - b. Evli olan katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri bekâr ve boşanmış olan katılımcılara göre daha yüksektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür incelemesinde yalnızlığın çeşitli nedenleri incelenmiş, sosyal bütünleşme ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmış fakat hayatlarının bir döneminde yetiştirme yurdunda kalmış bireylerde yalnızlık düzeyi ile sosyal bütünleşme arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın, önleyici ve koruyucu çalışmalara temel olması açısından alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın, yetiştirme yurdundan ayrıldıktan sonra yaşamlarını idame ettirmelerini engelleyen risklerin erken tespit edilerek gerekli önlemleri almak için eğitim programları düzenlemek, bu şekilde oluşan riskleri yetiştirme yurdu dönemlerinden kaynaklanan problemlerin tespit edilerek şu anda kurum bakımında kalan bireylerin de aynı risklerle karşılaşmalarının engellenmesi açısından alana faydalı olacağına inanılmaktadır. Bu sayede alan uygulamalarına rehberlik edecek olan akademik çalışmalara da örnek olabileceğinden ayrıca bu araştırmanın gerçekleştirilmesi ayrı önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmanın örneklem grubu evreni temsil etmektedir.
- Bireyler kullanılan ölçme yöntemlerindeki soruları samimi ve tarafsız bir şekilde yanıtlamışlardır.
- Kullanılan veri toplama araçları ilgili konuları ölçmede yeterlidir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Hayatlarının bir döneminde yetiştirme yurtlarında kalmış bireylerden ulaşılabilenlerle,
- Araştırmadan elde edilen bulgular, katılımcıların ölçeklere verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Yüksek Lisans tez süresiyle sınırlıdır.

YÖNTEM

1.6. Araştırma Modeli

Bu araştırma katılımcıların görüşlerini betimleme türünde olup ilişkisel tarama modeline dayalı bir çalışmadır.

Tarama modelleri geçmişte veya günümüzde halen varlığını sürdüren bir durumu varoluş biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar 2014: 77).

İlişkisel tarama modeli ise, iki ve daha fazla değişken arasında birlikte değişim varlığını veyahut derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar 2014: 77).

1.7. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evreni, hayatlarının bir döneminde yetiştirme yurtlarında kalmış bireylerden oluşmaktadır. Araştırmada tüm çalışma evrenine ulaşma gücü nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örnekleme ise bu bireylerin Türkiye genelinde kurduğu 30 dernekten Sivas, Malatya ve Gaziantep illerinde bulunan 3 derneğe üye olan ayrıca Adıyaman ilinde yaşayan yetiştirme yurdundan ayrılan bireylerden kolayda örnekleme tekniğiyle seçilen 131'i (%82.9) erkek, 27'si (%17.1) kadın olmak üzere toplam 158 katılımcıdan oluşmaktadır (Bkz. Tablo 1).

1.8. Veri Toplama Araçları

1.8.1. UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA (University of California, Los Angeles) Yalnızlık Ölçeğini Russel, Peplau ve Ferguson (1978) geliştirmiş olup, Demir (1989) tarafından dilimize uyarlanarak güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır.

UCLA Yalnızlık Ölçeği 10 ters, 10 düz yönde kodlanmış 20 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçekte katılımcılardan maddelerde yer alan durumları hangi sıklıkla yaşadıklarını dörtlü Likert tipi ölçek üzerinde belirtmeleri istenmektedir.

Ölçekte olumlu yöndeki ifadeleri içeren maddelere, "hiç yaşamam" 4, "nadiren yaşarım" 3, "bazen yaşarım" 2, "sık sık yaşarım" 1 puan; olumsuzluk içeren maddelere ise bunun tam tersi olarak, "hiç yaşamam" 1, "nadiren yaşarım" 2, "bazen yaşarım" 3, "sık sık yaşarım" 4 puan verilerek puanlaması yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça yalnızlık düzeyi de artmaktadır (Demir 1989).

1.8.2. Sosyal Bütünleşme Ölçeği

H. Şimşek ve A. S. Şimşek (2013) tarafından geliştirilen 47 maddelik Sosyal Bütünleşme Ölçeğinin yapı geçerliğinin araştırılması amacıyla faktör analizi (Temel Bileşenler Analizi Tekniği) kullanılmıştır. Sosyal bütünleşme ölçeğinin araştırma ile bağlantılı olan 37 maddesi kullanılmıştır. Beşli Likert tipinde bir ölçek olup maddeler pozitif yönde kodlanmıştır. Maddeler "hiç katılmıyorum" 1, "katılmıyorum" 2, "kısmen katılıyorum" 3, "katılıyorum" 4, "tamamen katılıyorum" 5 puan verilerek puanlaması yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 185, en düşük puan ise 37'dir. Ölçekten alınan yüksek puan sosyal bütünleşme düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

1.9. Araştırmanın Uygulanması

Veri toplama araçları, araştırmacı tarafından bir araya getirilmiş, oluşturulan bir uygulama programı çerçevesinde belirlenen zamanlarda, araştırmaya katılan bir dönem yetiştirme yurtlarında kalmış olan bireylere Adıyaman, Gaziantep, Malatya ve Sivas İllerinde uygulanmıştır. Örneklem grubuna giren katılımcıların buldukları illerden Adıyaman ilinde Valilikten uygulama için izin alınmıştır. Diğer illerde Malatya Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanlar Yardımlaşma Derneğine (Malatya YADER), Gaziantep Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanlar Kültür ve Dayanışma Derneğine (GAYADER) ve Sivas Yetiştirme Yurtları Gençlik Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneğine (Sivas YURTAY-DER) üye katılımcılara uygulanmıştır.

1.10. Veri Analizinde Kullanılan İstatistiksel İşlemler

Araştırmanın veri analizinde IBM SPSS Statistics 22.00 istatistik paket programı kullanılmış, verilerin analizinde frekans, kolerasyon, t-testi ve tek-yönlü varyans analizi (ANOVA) teknikleri kullanılmıştır.

II. BÖLÜM

BULGULAR

2.1. Sosyo-Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Burada elde edilen bulgularla örneklem grubunun genel yapısını tanıtıcı frekans ve yüzde dağılımlarına yönelik tablo ve açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Tablolar	Gruplar	N	%
Yaş	18-21	7	4,4
	22-25	17	10,8
	26-29	28	17,7
	30 yaş ve üzeri	106	67,1
Cinsiyet	Erkek	131	82,9
	Kadın	27	17,1
Eğitim Durumu	İlköğretim	18	11,4
	Lise	84	53,2
	Üniversite	26	16,5
	Lisans	29	18,4
Yetiştirme Yurdunda Kalış Süreleri	0-5	35	22,2
	5-10	62	39,2
	10-15	40	25,3
	15 ve üzeri	21	13,3
Medeni Durum	Bekar	33	20,9
	Evli	118	74,7
	Boşanmış	7	4,4

Tablo 1'e bakıldığında katılımcıların büyük kısmını erkeklerin (n=131, %82,9) oluşturduğu görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların yarısının lise mezunu (n=84, %53,2) olduğu, geri kalan kısmının da diğer eğitim seviyelerine ait olduğu bulunmuştur. Katılımcıların küçük bir kısmı yurtda 15 yıl ve üzeri (n=21, %13,3) süreler koruma altında kalmıştır. Örneklem grubunun yarısına

yakını (%48,1) 25 yaşın üzerinde oldukları ve bu grubun %30'u 30 yaş üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmının memur (n=147, %93) olarak çalıştığı görülmüştür. Grubun yaklaşık %75'inin evli olduğu anlaşılmıştır.

2.2. Katılımcıların Yalnızlık Düzeylerine ve Sosyal Bütünleşmelerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde elde edilen bulgularla örneklem grubunun yalnızlık düzeyleri ve sosyal bütünleşmeleri ile ilgili tablo ve açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Yalnızlık Düzeyleri ile Sosyal Bütünleşmeleri Arasındaki Kolerasyon Analizi

		Yalnızlık Düzeyi	Sosyal Bütünleşme
Yalnızlık Düzeyi	R	1	-0,513*
	N	150	150
Sosyal Bütünleşme	R	-0,513*	1
	N	150	158

*p<0,01

Tablo 2'de görüldüğü gibi; katılımcıların yalnızlık düzeyleri ile sosyal bütünleşmeleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=-0,513$, $p<0,01$).

Tablo 3. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Yetiştirme Yurdunda Kalış Sürelerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	Yurtta Kalış Süresi	N	Ort.	S
Yalnızlık Düzeyi	0-5 yıl	35	40,0000	9,32107
	5-10 yıl	60	38,3833	8,98226
	10-15 yıl	35	41,0286	11,21051
	15 ve üzeri yıl	20	40,9500	10,08112
Sosyal Bütünleşme	0-5 yıl	35	159,9143	19,62797
	5-10 yıl	62	161,3710	18,53683
	10-15 yıl	40	152,3500	26,56444
	15 ve üzeri yıl	21	150,6190	31,81427

Aritmetik ortalamalar incelendiğinde, yalnızlık düzeyinde yurtda kalış süresi olarak en düşük aritmetik ortalamaya 5-10 yıl kalan bireylerin sahip olduğu görülmektedir. Sosyal bütünleşmede ise en düşük ortalamaya 10-15 yıl yetiştirme yurtda kalan bireylerin sahip olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen varyans analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Yetiştirme Yurtda Kalış Sürelerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Yalnızlık Düzeyi	Gruplar arası	200,135	3	66,712	,700	,554
	Gruplar içi	13918,105	146	95,329		
	Toplam	14118,240	149			
Sosyal Bütünleşme	Gruplar arası	3183,959	3	1061,320	1,998	,117
	Gruplar içi	81823,263	154	531,320		
	Toplam	85007,222	157			

Tablo 4'te katılımcıların yalnızlık düzeyleri ($F_{(3-146)}=,700$, $p>0,05$) ve sosyal bütünleşme ($F_{(3-154)}=1,998$, $p>0,05$) değişkenleri açısından yetiştirme yurtda kalış sürelerine ait varyans analizi sonuçları incelendiğinde "Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından değerlendirildiğinde yetiştirme yurtda kalış süreleri anlamlı düzeylerde farklılaşmaktadır" hipotezi doğrulanmamış ve bu bağlamda "15 yıl ve üstü yetiştirme yurtda kalan katılımcıların yalnızlık düzeyleri 15 yıldan daha az süre kalan diğer gruplardaki katılımcılardan daha düşüktür." alt hipotezi ile birlikte "0-5 yıl arası yetiştirme yurtda kalan bireylerin sosyal bütünleşmeleri 5 yıldan daha çok kalan gruplardan daha yüksektir" yönündeki alt hipotezlerimiz doğrulanmamıştır.

Tablo 5. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkenleri Açısından Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	n	Ort.	S	t	p
Yalnızlık Düzeyleri	Erkek	126	38,8254	9,78986	-2,630	,009
	Kadın	24	44,4167	8,09679		
Sosyal Bütünleşmeleri	Erkek	131	160,0687	20,91492	3,357	,001
	Kadın	27	144,0741	29,36105		

Tablo 5'te bakıldığında kadın katılımcıların yalnızlık düzeyleri (Ort.=44,4167) erkek katılımcıların yalnızlık düzeylerinden (Ort.=38,8254) yüksek ($t=-2,630$, $p<0,05$), kadın katılımcıların sosyal bütünleşmeleri (Ort.=144,0741) ise erkek katılımcıların sosyal bütünleşmelerinden (Ort.=160,0687) daha düşük bulunmuştur ($t=3,357$, $p<0,05$). Bu sonuçlar çerçevesinde "Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından incelendiğinde cinsiyet grupları anlamlı düzeylerde farklılaşmaktadır" ve bu bağlamda "Kadın katılımcıların yalnızlık düzeyleri erkeklere oranla daha yüksek, sosyal bütünleşme düzeyleri ise daha düşüktür." yönündeki hipotezlerimiz doğrulanmıştır.

Tablo 6. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkenleri Açısından Katılımcıların Yaş Gruplarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	Yaş	n	Ort.	S
Yalnızlık Düzeyi	18-21	7	42,7143	8,97616
	22-25	16	44,0625	9,64343
	26-29	25	39,8400	8,37994
	30 yaş ve üzeri	102	38,8039	10,00202
Sosyal Bütünleşme	18-21	7	150,8571	18,74770
	22-25	17	152,3529	29,54010
	26-29	28	152,0357	24,51679
	30 yaş ve üzeri	106	159,9623	21,92495

Aritmetik ortalamalar arasında farkların önemli olup-olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen varyans analizi ve sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Yaş Gruplarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Yalnızlık Düzeyi	Gruplar arası	450,435	3	150,145	1,604	,191
	Gruplar içi	13667,805	147	93,615		
	Toplam	14118,240	150	243,760		
Sosyal Bütünleşme	Gruplar arası	2233,669	3	744,556	1,385	,249
	Gruplar içi	82773,553	154	537,491		
	Toplam	85007,222	157	1282,047		

Tablo 7'ye bakıldığında katılımcıların yalnızlık düzeyleri ($F_{(3-147)}=1,604$, $p>0,05$) ve sosyal bütünleşme ($F_{(3-154)}=1,385$, $p>0,05$) değişkenleri açısından yaş gruplarına ait varyans analizi sonuçları incelendiğinde "Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından incelendiğinde yaş grupları anlamlı düzeylerde farklılaşmaktadır" hipotezi doğrulanmamış ve bu bağlamda "Katılımcılardan 18-21 yaş arasında olan grubun yalnızlık düzeyleri diğer yaş grubunda bulunan katılımcılardan daha yüksektir" alt hipotezi ile birlikte "Katılımcılardan 30 ve üzeri yaş grubunda bulunan bireylerin sosyal bütünleşmeleri diğer yaş gruplarında bulunan katılımcılardan daha yüksektir" yönündeki alt hipotezlerimiz doğrulanmamıştır.

Tablo 8. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	Eğitim Durumu	n	Ort.	S
Yalnızlık Düzeyi	İlköğretim	18	47,7778	10,77882
	Lise	77	39,3896	8,74516
	Üniversite	25	37,8000	9,81071
	Lisans	30	37,3333	9,43337
Sosyal Bütünleşme	İlköğretim	18	146,6667	23,66680
	Lise	84	158,8333	25,15103
	Üniversite	26	159,1923	20,50370
	Lisans	30	157,9333	18,69341

Tablo 8'de yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkeni açısından katılımcıların eğitim durumlarına ait betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde ilgili değişkenlerin ortalama puanları ile katılımcıların eğitim durumları arasında bir takım farklılaşmaların olduğu saptanmıştır. Bunun içinde bu farklıların anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizleriyle incelenerek elde edilen bulgulara aşağıda sunulmuştur.

Tablo 9. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Yalnızlık Düzeyi	Gruplar arası	1440,151	3	480,050	5,528	,001
	Gruplar içi	12678,089	146	86,836		
	Toplam	14118,240	149			
Sosyal Bütünleşme	Gruplar arası	2337,650	3	779,217	1,452	,230
	Gruplar içi	82669,572	154	536,815		
	Toplam	85007,222	157			

Tablo 9'da katılımcıların yalnızlık düzeyleri ($F_{(3-146)}=5,528$, $p<0,05$) ve sosyal bütünleşme ($F_{(3-154)}=1,452$, $p>0,05$) değişkenleri açısından eğitim durumlarına ait varyans analizi sonuçları incelendiğinde "Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından analiz edildiğinde yalnızlık düzeyleri bakımından eğitim düzeyine göre oluşmuş gruplar arasındaki farklar anlamlıyken, sosyal bütünleşmeleri bakımından ise anlamlı düzeyde değildir" yönündeki hipotezimiz doğrulanmaktadır.

Hipotezin yalnızlık düzeyleri bakımından anlamlı farklılıklar gösterdiği anlaşılmış olup, farklılıkların hangi gruplar arasındaki farklılardan kaynaklandığını incelemek için yapılan Tukey-HSD testi yapılmıştır (Bkz. Tablo 10).

Tablo 10. Yalnızlık Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Düzeylerine İlişkin Tukey-HSD Testi Sonuçları

		Eğitim Durumu	Ortalamalar Farkı	p
		Yalnızlık Düzeyi	İlköğretim	Lise
Önlisans	9,97778			,004
Lisans	10,44444			,001
Lise	İlköğretim		-8,38817	,004
	Önlisans		1,58961	,880
	Lisans		2,05628	,735
Önlisans	İlköğretim		-9,97778	,004
	Lise		-1,58961	,880
	Lisans		,46667	,998
Lisans	İlköğretim		-10,44444	,001
	Lise		-2,05628	,735
	Önlisans		-,46667	,998
Sosyal Bütünleşme	İlköğretim	Lise	-12,16667	,184
		Önlisans	-12,52564	,295
		Lisans	-11,26667	,364
	Lise	İlköğretim	12,16667	,184
		Önlisans	-,35897	1,000
		Lisans	,90000	,998
	Önlisans	İlköğretim	12,52564	,295
		Lise	,35897	1,000
		Lisans	1,25897	,997
	Lisans	İlköğretim	11,26667	,364
		Lise	-,90000	,998
		Önlisans	-1,25897	,997

Tablo 10'da görüldüğü gibi Tukey-HSD sonuçlarında "Katılımcılardan İlköğretim mezunu olanların yalnızlık düzeyleri diğer eğitim seviyelerini bitirmiş olan katılımcılardan daha yüksektir" alt hipotezi doğrulanmaktadır.

Tablo 11. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	Medeni Durum	n	Ort.	S
Yalnızlık Düzeyi	Bekâr	33	42,3636	9,02711
	Evli	110	38,5818	9,72878
	Boşanmış	7	45,1429	10,12305
Sosyal Bütünleşme	Bekâr	33	149,4848	23,70802
	Evli	118	161,5169	21,13317
	Boşanmış	7	123,8571	21,69815

Tablo 11'te görüldüğü gibi yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkeni açısından katılımcıların medeni durumlarına ait betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde ilgili değişkenlerin ortalama puanları ile katılımcıların medeni durumları arasında bir takım farklılaşmaların olduğu saptanmıştır. Bunun içinde bu farklıların anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizleriyle incelenerek elde edilen bulgulara aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Yalnızlık Düzeyi	Gruplar arası	578,983	2	289,491	3,143	,046
	Gruplar içi	13539,257	147	92,104		
	Toplam	14118,240	149			
Sosyal Bütünleşme	Gruplar arası	11942,656	2	5971,328	12,668	,000
	Gruplar içi	73064,566	155	471,384		
	Toplam	85007,222	157			

Tablo 12'de katılımcıların yalnızlık düzeyleri ($F_{(2-147)}=3,143$, $p<0,05$) ve sosyal bütünleşme ($F_{(2-155)}=12,668$, $p<0,05$) değişkenleri açısından medeni durumlarına ait varyans analizi sonuçları incelendiğinde "Yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri açısından analiz edildiğinde medeni duruma göre anlamlı düzeylerde farklılaşmaktadır. Bu bağlamda hipotezin yalnızlık düzeyleri ve sosyal bütünleşmeleri bakımından anlamlı farklılıklar gösterdiği anlaşılmış olup,

farklılıkların kaynaklarını incelemek için Tukey-HSD testi uygulanmıştır (Bkz. Tablo 13).

Tablo 13. Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme Değişkeni Açısından Katılımcıların Eğitim Düzeylerine İlişkin Tukey-HSD Testi Sonuçları

		Medeni Durum	Ortalamalar Farkı	p
		Bekâr	Evli	3,78182
	Bekâr	Boşanmış	-2,77922	,488
Evli	Bekâr		-3,78182	,049
	Boşanmış		-6,56104	,082
Boşanmış	Bekâr		2,77922	,488
	Evli		6,56104	,082
Bekâr	Evli		-12,03210	,006
	Boşanmış		25,62771	,005
Evli	Bekâr		12,03210	,006
	Boşanmış		37,65981	,000
Boşanmış	Bekâr		-25,62771	,005
	Evli		-37,65981	,000

Tukey-HSD testi sonuçlarında "Evli olan katılımcıların yalnızlık düzeyleri bekar katılımcılara göre daha düşüktür" alt hipotezi ile diğer bir alt hipotez olan "Evli olan katılımcıların sosyal bütünleşmeleri bekar ve boşanmış olan katılımcılara göre daha yüksektir" şeklindeki hipotezler doğrulanmıştır.

III. BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, araştırmanın genel amacına ilişkin, elde edilen bulgulara ait tartışmalar ve yorumlar yer almaktadır. Literatür çalışmaları incelendiğinde yalnızlık ve sosyal bütünleşme ilişkisini araştıran literatür çalışmaları bulunmamakla birlikte, sosyal bütünleşme kavramına yakın kavramlar olan sosyal destek ve sosyalleşme ile yalnızlığı birlikte ele alan çalışmalar vardır.

3.1. Yalnızlık ile Sosyal Bütünleşme Arasındaki İlişki

Araştırmamızda yalnızlık ile sosyal bütünleşme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde bir bulguya ulaşılmıştır. Yani diğer bir ifadeyle yalnızlık düzeyi arttıkça sosyal bütünleşme düzeyi azalmakta, yalnızlık düzeyi azaldıkça da sosyal bütünleşme artmaktadır.

Sosyal destek ve yalnızlıkla ilgili çalışmalarda bulgularımızla örtüşen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda yalnızlık ve sosyal destek arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu saptayan, yani yalnızlık azaldıkça sosyal desteğin arttığını tespit eden çalışmalar bulunmaktadır (Arslan, 2016; Arslantaş ve Ergin, 2011; Duru, 2008; Kozaklı, 2006; Köse, 2009; Oğuz ve Kalkan, 2014; Öztürk ve diğ., 2006; Yıldırım, 2000; Yılmaz ve diğ., 2008).

Orford (1992), sosyal desteğin insan hayatında bulunan stresin kötü etkilerinden alıkoymakta doğrudan etkisinin olabileceğini ya da gelişen bozuklukları azaltabileceğini belirtmiştir (Akt.: Kozaklı, 2006: 112).

Christopher, Kuo, Abraham, Noel ve Linz (2003), ergenlerle ilgili yaptıkları çalışmada, psikolojik olarak iyi olma sürecinin iki tarafının bulunduğunu belirtmişlerdir. Psikolojik iyi olmanın pozitif olan yönü, kendini iyi hissetme, kendini gerçekleştirme, mutluluk, benlik saygısı ve yaşamdan doyum almayı göstermektedir. Psikolojik iyi olmanın negatif tarafı, anksiyete, depresyon, mutsuzluk ve yalnızlık gibi örneklerden oluşmaktadır. Çalışmanın bulgularında

bireylerin öznel olarak iyi olmasının olumlu tarafı ile sosyal destek arasında anlamlı pozitif yönde ilişki bulunduğu açıklanmıştır (Akt.: Kozaklı, 2006: 112).

Uzun (2013) sosyalleşme ve yalnızlık ile ilgili yaptığı çalışmada, sosyalleşmenin iki şekli ile yalnızlık kavramı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Sanal sosyalleşme ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamazken, gerçek sosyalleşme ile yalnızlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Bu durumda bireylerin sanal sosyalleşmesinde yalnızlığın etkisinin bulunmadığını, gerçek sosyalleşmesi arttıkça yalnızlıklarının artacağını tespit etmiştir.

Bireyin ruh sağlığının korunması için sosyal bütünleşmeye ihtiyacı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sosyal bütünleşme kavramı da toplumun her bireyinin birleştirici olarak rol almasıyla olmaktadır. Kişinin sosyal bütünleşmesi gerçekleştiği anda yalnızlığı büyük ölçüde yok olmaktadır. Birey toplumda birleştirici bir etken bulamadığında kendini toplumdaki soyutlar ve yalnız yaşamaya başlar. Bu da bireyin ruhsal olarak kapanmasına ve sorunlarını tek başına çözmeye çalışmasına sebebiyet verebilir.

3.2. Yetiştirme Yurdunda Kalma Süreleri Bakımından Sosyal Bütünleşme ve Yalnızlık

Yetiştirme yurdunda kalış süreleri bakımından yalnızlık ve sosyal bütünleşme değişkenleri incelendiğinde, kalış süresinin yalnızlığa ve sosyal bütünleşmeye herhangi bir etkide bulunmadığı saptanmıştır. Bulgumuzu destekleyen çok sayıda araştırma mevcuttur. Örneğin Demir (1990) yaptığı araştırmada yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri merkezlerin yalnızlık üzerine herhangi bir etkide bulunmadığını belirlemiştir.

Köse (2009), yurttan kalan ve ailesiyle yaşayan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeyi üzerine yaptığı araştırmada, yurttan kalma süresinin yalnızlık ve sosyal destek üzerinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını bulurken, Kalaycı (2007) ise yaptığı araştırmada yurttan kalış süresi ile sosyal dışlanma arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığını saptamıştır. Buna karşın Kozaklı (2006), yurttan kalış süresinin, sosyal destek üzerinde ise anlamlı bir farklılığının bulunduğunu

belirtmiştir. O yurttaki kalış süresinin artmasıyla birlikte sosyal desteğin artacağını ifade etmiştir. Ayrıca yurttaki kalış süresinin yalnızlık üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Kutlu (2005) da Malatya yetiştirme yurdunda yaptığı araştırma sonucunda katılımcıların yetiştirme yurdunda kalış süreleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar saptamış, yetiştirme yurdunda kalan bireylerin kalış süresi arttıkça bireylerin yalnızlık düzeylerinin arttığını tespit etmiştir.

Yurttaki kalış süresi arttıkça yalnızlık düzeylerinin artmasının nedeni Kutlu (2005)'nin de ifade ettiği gibi yurt ortamının burada barınan korunmaya muhtaç çocuklara hiçbir zaman aile ortamının sevgisini, şefkatini, etkileşimini, ilgisini sağlayamamasından kaynaklanabilir.

3.3. Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Bağlamında Sosyal Bütünleşme ve Yalnızlık Değişkenlerinin Değerlendirilmesi

3.3.1. Cinsiyet Gruplarında Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme

Araştırma bulgularımızda, kadın katılımcıların yalnızlık düzeyi ortalama puanlarının erkek katılımcıların yalnızlık düzeyi ortalama puanlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Her ne kadar kadınların yalnızlık düzeyi erkeklere oranla yüksek çıksa da erkek sayısının kadın sayısının yaklaşık dörtte biri olmasını göz önünde bulundurmakta fayda vardır.

Araştırmamızda kadın katılımcıların sosyal bütünleşmelerinin erkek katılımcılardan daha düşük olduğu görülmektedir. Literatür çalışmalarında cinsiyet gruplarının sosyal bütünleşme üzerinde etkisi olmadığını ortaya koyan çalışmalar vardır.

Literatürde yalnızlık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı yalnızlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığını, bazıları ise bir farklılaşmanın gözlenmediğini saptamışlardır.

Yalnızlık değişkeni bakımından cinsiyet gruplarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucunu rapor eden çalışmalardan biri olan ve Kutlu (2005) tarafından yapılan çalışmada yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin yalnızlık düzeyinin,

erkek öğrencilerin yalnızlık düzeyinden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu bulgular yaptığımız araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ammaniti, Ercolani ve Tambelli (1989) 13-18 yaş ergen kızlar üzerine yaptığı araştırmada, kızların yalnızlık düzeyinin yüksek olduğunu saptamışlardır (Akt.: Kutlu, 2005).

Yüksel (1991) üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyine ilişkin yaptığı araştırmada erkek öğrencilerin yalnızlıklarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğunu tespit ederken, buna karşın Ceyhan (2005) 65 yaş üstü bireylerde yaptığı araştırmada kadınların yalnızlığının erkeklerden daha fazla olduğunu saptamıştır.

Literatürde erkek öğrencilerin kızlardan daha yalnız olduklarını belirten çalışmalar vardır (Bıyık, 2004; Çeçen, 2008; Demir, 1990; Köse, 2009; Yılmaz ve ark., 2008). Buna karşın ergenlerle yapılan bazı araştırmalarda, cinsiyet grupları arasında yalnızlık düzeyi bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur (Arslan, 2016; Eskin, 2001; Kılıç, 2014; Kozaklı, 2006).

Kutlu (2005) kültürümüzde erkeklerin kızlardan daha çabuk bir ilişkiye başlama ve sürdürme becerisine sahip olduğunu, bu çabadan dolayı erkeklerin kızlardan daha çok ilişkiyi başlatma ve sürdürme eğilimine girdiğini bu nedenle erkek çocuklarının kızlardan daha az yalnız kaldığını öne sürmüştür.

Yurtlarda kalan kızların yeterince sevgi, ilgi, etkileşim gibi duygusal gelişimi sağlayan konularda yeteri düzeyde ilişki içinde bulunamadığı görüldüğünden yalnız düzeyleri erkeklere göre daha yüksek çıkabilir. Kızların yeteri kadar ilgi görmemesi nedeniyle bağlanma düzeyleri bir erkeğinkinden daha fazladır. Kendisiyle ilgilenen karşı cinsten biriyle karşılaştığında ona bağlanma düzeyi yüksek olmaktadır. Karşı cinsten kişinin doğru insan olup olmadığını bulması pek mümkün değildir. Duygusal bağlanmalar uzun soluklu olmadığından ilişki sonrasında duygusal bunalımlar yaşanabilmektedir. Erkeklerde ise kızlara oranla karşı cinse bağlanma çok üst düzeyde olmadığı ifade edilebilir.

Karacan-Doğan (2011) yaptığı araştırmada sosyal bütünleşme alt boyutları olan "duygusal gelişim, fiziksel gelişim, ikili ilişkilerin gelişimi, milli ve kültürel gelişim, toplumsal gelişim, kişisel becerilerin gelişimi ve grup ilişkilerinin gelişimi" ayrı ayrı ele almış fakat bu alt boyutların hiçbirinde cinsiyetlerin sosyal bütünleşme alt boyutlarıyla ilgili anlamlı bir farklılık tespit edememiştir. Şimşek (2010)

Güneydoğu Anadolu illerinde lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada erkek ve kızlar arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Ünal (2016) Sivas Merkez’de yaşayan 221 bedensel engelli ile yaptığı araştırmada, cinsiyet ile toplumsal bütünleşme arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını saptamıştır.

Sosyal destek ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda kız öğrencilerin sosyal destek düzeyleri erkek öğrencilerden daha fazla olduğu saptanmıştır (Kozaklı, 2006; Köse, 2009; Yılmaz ve diğ., 2008). Arslan (2016) onkoloji hastalarıyla ilgili yaptığı araştırmada cinsiyet ile sosyal destek arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını belirlemiştir.

Kalaycı (2007) yetiştirme yurdunda kalan bireylerle yaptığı araştırmada kız çocuklarının sosyal dışlanma düzeyinin erkek çocuklardan daha fazla olduğunu tespit etmiştir.

Erkeklerin özellikle yetiştirme yurdundan çıktıktan sonra bir şekilde arkadaş ve biraz da olsa aile çevresine sığınmasından dolayı yalnızlığının kızlardan daha az olduğunu, bunun da sosyal bütünleşmede etkili olduğu söylenebilir.

3.3.2. Yaş Gruplarında Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme

Katılımcıların yalnızlık düzeyi ve sosyal bütünleşme toplam puanları yaş gruplarına göre incelendiğinde; katılımcıların yalnızlık düzeyi ve sosyal bütünleşme ortalama puanları arasında yapılan t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Yapılan bazı çalışmalarda yaşın yalnızlık düzeyini etkilemediğini bildirmişlerdir (Arslan 2016; Demir 1990; Kızılgöçer 2011; La Roux ve Connors 2001; Akt.: Yılmaz ve diğ., 2008; Uzun 2013).

Yapılan bazı çalışmalarda ise yaşın yalnızlık düzeyine etki ettiğini, yaş arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığı saptanmıştır (Kozaklı 2006; Parlee 1979; Akt.: Demir 1990). Buna karşın çeşitli çalışmalarda yalnızlığın yaş ilerledikçe arttığı bulunmuştur (Fischer ve Phillips, 1982; Akt.: Demir 1990).

Kalaycı (2007) yetiştirme yurdunda kalan 12-18 yaş grubu ile yaptığı araştırmada yaş grubunun sosyal dışlanmaya etki etmediğini tespit etmiştir. Yapılan

bazı araştırmalar sonucunda yaşın sosyal destek ile anlamlı bir ilişki içinde olmadığı bulunmuştur (Kozaklı 2006; Öztürk ve diğ. 2006).

Ünal (2016), yaptığı araştırmada yaş grupları ile toplumsal bütünleşme arasında anlamlı farklılıklar saptamış, bu farklılıkların 15-25 genç yaş grubu ile 40-64 orta yaş grubu arasında olduğunu belirlemiştir.

Arslan (2016) algılanan sosyal desteğin yaş gruplarında anlamlı bir şekilde farklılaştığını tespit etmiştir. Ona göre 18-29 yaş grubunda olan nöroloji hastalarının algıladığı toplam sosyal destek diğer yaş grubunda bulunan bireylerden daha fazladır. Yani yaş yükseldikçe algılanan sosyal destek azalmaktadır. Buna karşın Yılmaz ve diğ. (2008) yaptıkları çalışmada yaş yükseldikçe algılanan sosyal desteğin arttığını saptamışlardır.

Brennan ve Auslander (1979) her yaş grubunda yalnızlığın yaşanabileceğini, yaş ile yalnızlık değişkenlerinin birbirinden bağımsız olduğunu söylemişlerdir (Akt.; Demir 1990: 123). Yaş grupları ile yalnızlığın değişmediği ifade edilebilir. Her yaş grubundaki birey kendi dönemi özellikleri gereği yoğun yalnızlık duygusuyla karşı karşıya kalabilir. Bu da bireyin sosyal bütünleşme düzeyinde etkilidir. Birey yaş gruplarının özelliklerine göre sosyal bütünleşmeyi sağlayamadığı dönemlerden geçmektedir.

3.3.3. Eğitim Durumuna Göre Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme

Eğitim durumuna göre katılımcıların yalnızlık düzeyi ve sosyal bütünleşme toplam puanlarına bakıldığında eğitim seviyesi yükseldikçe yalnızlık düzeyi düştüğü tespit edilmiştir. Eğitim durumunun sosyal bütünleşme üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı saptanmıştır.

Literatürde yalnızlık düzeyinin akademik başarı ile anlamlı ilişkisinin bulunduğunu saptayan çalışmalar vardır. Bu çalışmalarda bireylerin akademik başarı düzeyi artıkça yalnızlık düzeylerinin azaldığı saptanmıştır (Arslan,2016; Arslantaş ve Ergin 2011; Aydın 2010; ; Ceyhan 2005; Demir 1990; Özodaşık 1989).

Kutlu (2005) Malatya yetiştirme yurdunda kalan çocuklarla yaptığı araştırma sonucunda akademik başarısı zayıf olan bireylerin yalnızlık düzeylerinin diğer bireylerden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Bazı araştırmalarda eğitim durumu ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı ilişkinin olmadığı saptanmıştır (Bıyık 2004; Kızılgeçit 2011; Uzun 2013).

Kutlu (2005) yetiştirme yurdunda kalan çocukların sınıf düzeyleri arasında yaptığı araştırmada sınıf derecesi yükseldikçe yurttan kalan çocukların yalnızlık düzeyi düşüş göstermiştir. Ona göre yurda daha önce uyum sağlamış bireylerin lise 3. Sınıf öğrencileri olduğunu, daha alt sınıflarda okuyan çocukların yalnızlık düzeylerinin bu çocuklardan daha yüksek olduğunu, bunun nedeninin çocukların henüz sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmemesinden, çevreye ve yurda uyum sağlayamamasından kaynaklı olabileceğini ifade etmiştir.

şimşek (2010) yaptığı araştırmada akademik not ortalaması yükselen öğrencilerin sosyal bütünleşmelerinin de yükseldiğini belirlemiştir. Ünal (2016)'da yaptığı araştırmada engelli bireylerde eğitim seviyesi yükseldikçe toplumsal bütünleşmenin arttığını saptamıştır.

Yapılan araştırmada bireylerin eğitim düzeyinin düşük olmasının yalnızlık düzeyini olumsuz etkilediği saptanmıştır. Bunun nedenleri arasında yetiştirme yurdundan ayrılan bireylerin aliştığı sosyal çevreden farklı bir çevreye geçmesi, toplum tarafından dışlanma gibi etmenler bireylerin yalnızlık düzeyini arttırmakta olduğu ve bireyleri içine kapanık bir hale dönüştürmekte olduğu söylenebilir. Bu da sosyal bütünleşmenin engellenmesine neden olduğu söylenebilir. Ayrıca bireyin eğitim seviyesi toplum tarafından o bireyin benimsenmesine ve kabullenilmesine yardımcı olabilecek bir etkidir. Bireyin eğitim düzeyi arttıka toplumun bireyi benimsemesi, saygı duyması artar ve bunun sonucunda sosyal bütünleşme düzeyi de artabilir.

3.3.4. Medeni Duruma Göre Yalnızlık ve Sosyal Bütünleşme

Bulgularda medeni durumunun yalnızlık düzeyi üzerinde anlamlı olarak farklılaştığı görülmüş yapılan Tukey-HSD testinde Evli olan katılımcıların bekâr olanlara oranla yalnızlık düzeyinin daha az olduğu saptanmıştır. Medeni durumun sosyal bütünleşme üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu, evli olan katılımcıların sosyal bütünleşmesinin bekâr ve boşanmış olan katılımcılardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Kızılgeçit (2011) 16-60+ yaş aralığındaki örneklem grubu ile yaptığı araştırmada evli insanların bekâr ve dul insanlara göre daha az yalnızlık yaşadığını saptamıştır. Ceyhan (2005) 65 yaş üstü yaşlı bireylerde yaptığı araştırmada yaşlı bireylerden evli olanların dul olanlara oranla daha az yalnızlık çektiğini bulmuştur. Yapılan bu araştırmalar bulgularla paralellik göstermektedir.

Aydın (2010) cezaevi hükümlüleriyle yaptığı araştırmada ise medeni durum ile yalnızlık düzeyi puan ortalamaları arasında herhangi anlamlı bir ilişkinin olmadığını saptamıştır. Bazı araştırmalarda da medeni durumun yalnızlık üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını saptamışlardır (Arslan 2016; Öztürk ve diğ. 2006).

Öztürk ve Ünal (2015) yaptıkları araştırmada, evli bireylerin bekar bireylere kıyasla topluma uyum konusunda daha başarılı olduğunu belirlemişlerdir. Ünal (2016), araştırmasında medeni durum ile toplumsal bütünleşme arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu, evli olan bireylerin toplumsal bütünleşmesinin bekar bireylere oranla daha yüksek çıktığını tespit etmiştir.

Araştırma bulgularını desteklemeyen sosyal destek ile ilgili bazı araştırmalar bulunmaktadır. Arslan (2016) yaptığı araştırmada bekâr olan bireylerin algıladığı sosyal destek evlilerden daha yüksek olduğunu saptayan araştırma bulunmaktadır.

Kızılgeçit (2011) evli olan bireyin aile hayatıyla birlikte yeni ideallerinin olduğunu, sorumluluk ve görevlerinin arttığını söylemiştir. Bekâr ve boşanmış olan bireylerin evli olanlara göre daha fazla yalnız kaldığını, yaşlı dul bireylerin bir daha yakınlarına ulaşamamak gibi korkularının bulunduğunu, bu nedenle yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bireylerin evli olmasının toplumun gelenekleriyle uyduğunu ve bunun da sosyal bütünleşmeyi kolaylaştırdığı ifade edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde çocuk kavramı üzerinde birçok tanım bulunmasına rağmen genel olarak kabul edilen tanım şudur: "Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişiye çocuk denir" (ÇKK mad. 3/1-a). Yani 18 yaşını doldurmamış her vatandaş çocuktur.

Her çocuğun aile ortamında yaşamaya, büyümeye ve gelişmeye ihtiyacı vardır. Bu ortamın yoksunluğu çocuğu korunmaya muhtaç hale getirmektedir. "Bedensel, zihinsel, ruhsal, sosyal ve duygusal gelişimi ile can güvenliği tehdit altında bulunan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuğa korunmaya muhtaç çocuk denir" (ÇKK mad. 3/1-1).

Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan hizmetler çeşitlilik arz etmektedir. Bunlardan yetiştirme yurdunda kalan çocuklar toplu yaşam alanlarında koğuş tipi sistemlerde koruma ve bakım altında kalmıştır. Son zamanlarda bu tip yaşam alanları yerine çocukların aile sıcaklığını daha çok hissedebilecekleri, çevresiyle, arkadaşlarıyla, akranlarıyla daha fazla iletişim içinde bulunabilecekleri ev tipi sosyal hizmet kuruluşlarında bakımları sağlanmaktadır. Özellikle ev tipi sosyal hizmet kuruluşları çocukların komşuluk ilişkilerini geliştirdiği, çocuğun alışveriş yaptığı, çocukların özgüven kazanması açısından çocuklara büyük katkılar sağladığı yadsınamaz bir gerçektir.

Ev tipi kuruluşların çocukların gelişimine olumlu yansımaları olduğu kadar çeşitli olumsuz yansımaları da bulunmaktadır. Çocuğun şu anki bulunduğu ortamda çocuğun her maddi ihtiyacının karşılanması ve tavizsiz bir şekilde yerine getirilmesi çocukların yurttan ayrılırken bir dönem bocalamasına neden olmaktadır.

Çocuklar yaşadıkları ev tipi kuruluşlarda kendilerini çok fazla yalnız hissetmediklerini ifade etmelerine karşın sergiledikleri davranışların birçoğu çocukların yalnızlık içinde büyüdüklerini gözler önüne sermektedir. Özellikle kız çocuklarının yalnızlığının bu ortamlarda başlayıp, yurttan ayrıldıktan sonraki dönemlerde de ortaya çıktığı yapılan araştırmada görülmüştür. Yurttan ayrılan kadınların kendilerini ilk geldikleri ortamda buldukları, burada akranlarının

olmaması, aile ortamından yoksun bulunmaları, dertlerini anlatacak birinin varlığını hissetmemesi gibi nedenler yalnızlık yaşamalarına sebep olmaktadır.

Araştırma bulguları incelendiğinde; yalnızlık, sosyal bütünleşme ile negatif ilişki içinde olduğu, yalnız olan kız çocuklarının sosyal bütünleşme düzeyleri de düşük olduğu görülmüştür. Bu durum bireylerin toplumsallaşmasını ve toplumda kabul görmelerini zorlaştırmaktadır.

Toplumumuzda yurttan ayrılan bireylerle ilgili önyargı mevcut olup, "yurt çocuğu" tabiri kullanılmakta, yurttan ayrılan bireylerin toplumun kötü kabul ettiği işleri yaptığı varsayılmaktadır. Bu da toplumun yurttan ayrılan bireylerin genel olarak sosyal bütünleşmesine engel teşkil etmektedir.

Eğitim sosyal bütünleşmeyi sağlayan çok önemli bir yapı taşıdır. Yurttan ayrılan bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe yalnızlığı azalmaktadır. Yalnızlığı azalan bireyin de sosyal bütünleşmesi artmaktadır.

Kadın katılımcıların yalnızlık puanları erkek katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Yetiştirme yurdunda bir dönem kalmış kadınların yalnızlıklarını daha aza indirmek amacıyla kendileri gibi yurttan ayrılmış olan bireylerden oluşan homojen gruplar seçilerek sosyal hizmet müdahalesi içinde bulunan grup çalışmaları yapılabilir.

Kadın katılımcıların erkeklere oranla sosyal bütünleşmeleri daha düşük bulunmuştur. Kadın katılımcıların sosyal bütünleşmelerini artırmak amacıyla eğitim programları, drama etkinlikleri, evli kadınlara aile terapileri, bireysel rehberlik çalışmaları düzenlenebilir ve mümkün olduğu kadar kadınların katılımı teşvik edilebilir.

İlköğretim mezunu olan katılımcıların diğer eğitim düzeylerini bitirmiş katılımcılara göre yalnızlık düzeyleri yüksek olduğu görülmüş olup, yurttan ayrılan bireylerin eğitim seviyelerinin artırılmasının yalnızlık düzeylerini düşürebilir. Bu bireylerin eğitim seviyelerinin artırılması için özellikle iş garantisinin kaldırılması gerektiği, bu yurtlardan ayrılan bireylerde eğitim konusunda çabanın bulunmadığı görülmüştür.

Evli olan katılımcıların yalnızlık düzeyi bekâr ve boşanmış olanlara göre daha düşük bulunmuştur. Katılımcılardan bekâr olan bireylere evlilik öncesi aile eğitimi, eş seçiminin nasıl yapılacağına ilişkin rehberlik çalışmaları verilmelidir. Boşanmış olan bireylerin ise boşanma nedenlerinin araştırılması ve boşanmaya sebep olan nedenlerin tespit edilerek bu nedenleri en aza indireyecek bireysel çalışmalar, grup çalışmaları ve şu an çocuk evlerinde kalan çocuklar için proje bazında toplum çalışmaları yapılabilir.

Evli olan bireylerin sosyal bütünleşmeleri bekâr ve boşanmış olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bireylerin sosyal bütünleşmelerini sağlamak amacıyla gezi turları, spor dalına yönlendirme ve sanatsal faaliyetlere katılımını sağlanabilir. Ayrıca topluma kazandırıcı çalışmalar, bireylerin öz güvenini artırıcı toplum içinde destekleyici planlamalar geliştirilebilir.

Genel olarak çocukların yurtlardan çıktığında gerçek anlamda danışman olacak kişiler ile muhatap olması bireylerin kişisel ve toplumsal olarak sosyal bütünleşmelerine katkı sağlayabilir ve kişinin yaşadığı yalnızlığı azaltabilir. Kişilerin yurttan ayrıldıktan sonra karşılarında muhatap bulamadığı bu nedenle birçok kişinin sosyal bütünleşme anlamında eksiklikler yaşadığı ve bunu giderici bir kurumun bulunmadığı, bu eksiklikleri gidermek için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın çalışmaları içinde olmasını fayda sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İdare Faaliyet Raporu* (2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.
- Akyol S. U. (2013). *Boşanmış ve Boşanmamış Aileye Sahip Ergenlerin Yalnızlık, Yaşam Doyumu, Sosyal Destek ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyüz, E. (1987). Medeni kanun ile sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu kanunu açısından korunmaya muhtaç çocuklar. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. XX(1-2): 11-20.
- Altundağ, Y. (2013). *Anne-Babası Boşanmış Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinde Yordayıcı Değişkenler Olarak Yaşam Doyumu ve Yalnızlık*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan, A. (2016). *Onkoloji Kliniklerinde Tedavi Gören Hastalarda Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi.
- Arslantaş, H. ve Ergin F. (2011). 50-65 yaş arasındaki bireylerde yalnızlık, depresyon, sosyal destek ve etki eden faktörler. *Türk Geriatri Dergisi*. 14:135-144.
- Arslantürk, Z. ve Amman, M. T. (2012). *Sosyoloji Giriş Kavramlar Kurumlar Süreçler Teoriler (Gözden Geçirilmiş İlaveli 8. Baskı)*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Aydın, İ. (2010). *Cezaevi Hükümlülerinin Yalnızlık Düzeyleri ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelemesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın M. Z. (2008). Çocuğun eğitiminde ailenin önemi. A. R. Kalaycı, M. N. Nuruan, A. Çiftçi ve R. B. Şen, (Eds.), *V. Aile Şurası " Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri* içinde (ss. 99-104). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

- Bıyık, N. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Duygularının Kişisel ve Sosyal Özellikleri, Öfke Eğilimleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ceyhan, S. (2005). *Kayseri Nuh Naci YAZGAN Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan 65 Yaş ve Üstü Bireylerin Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: TC Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çağlar, D. (1973). Türkiye'de korunmaya muhtaç çocuklar ve eğitimlerine genel bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 6(1): 59-111
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6: 415-431.
- Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği (2015)*. T.C. Resmi Gazete, 29310, 29 Mart 2015.
- Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2008)*. T.C. Resmi Gazete, 27015, 5 Ekim 2008.
- Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge (2011)*. 2011/02 , 14 Şubat 2011.
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (1995)*. T.C. Resmi Gazete, 22184, 27 Ocak 1995.
- Çocuk Koruma Kanunu (2005)*. T.C. Resmi Gazete, 25876, 3 Temmuz 2005.
- Çocuk Yuvaları Yönetmeliği (1999)*. T.C. Resmi Gazete, 23576, 7 Ocak 1999.
- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*. 7(23): 14-18.
- Demir, A. (1990). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dönmezer, S. (1982). *Sosyoloji (Genişletilmiş 8. Baskı)*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim (Yenilenmiş 11. Baskı)*. İstanbul: Beta Basım Yayımları Dağıtım A.Ş.

- Duru, E. (2008). Üniversiteye uyum sürecinde yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın doğrudan ve dolaylı rolleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(29):13-24
- Duy, B. (2003). *Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Yalnızlık ve Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Efe, A. ve Sözer S. (2016). Toplumsal değişme ve hazcılık bağlamında aile-yaşlı ilişkilerine sosyolojik bir bakış denemesi. B. Kıran, (Ed.) *Toplumsal Değişim Sempozyumu* içinde (ss. 33-52). İstanbul: İnsan ve Medeniyet Hareketi Yayınları.
- Erkal, M. E. (1984). *Sosyal Meselelerimiz ve Sosyal Değişme*. Ankara: Mayaş Yayınları.
- Erkal, M. E. (1987). *Sosyoloji (Toplumbilimi) (İlaveli 3. Baskı)*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Erkal, M. E. (2009). *Sosyoloji (Toplumbilimi) (İlaveli 14. Basım)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Eskin, M. (2001). Ergenlikte yalnızlık, başatma yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 4: 5-11.
- Fichter, J. H. (2012). *Sosyoloji Nedir* (Çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gölcüklü, F. (Der.). (1970). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar*. İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç Yetişkinlikte Kişilerarası İlişkilerin Cinsiyet, Cinsiyet Roller ve Yalnızlık Algısı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İnan, A. N. (1970). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar* (Der. Feyyaz Gölcüklü). İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları.
- Kalaycı, H. (2007). *Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklarda Sosyal Dışlanma Riski (Tokat ve Turhal Örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi.
- Karacan-Doğan, P. (2011). *Halk Oyunlarının Sosyal Bütünleşmeye Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler (27. Basım)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

- Kaya, M. (2001). *Göç ve Sosyal Bütünleşme (Akarca Köyü Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, Ş. D. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kızıldağ, S. (2009). *Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızılgeçit, M. (2011). *Yalnızlık Umutsuzluk ve Dindarlık İlişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, E. (2008). *Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koruyucu Aile Nedir?*. e. t.: 17 Mart 2018, <http://www.koruyucuaile.gov.tr/koruyucu-aile-nedir>.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği* (2012). T.C. Resmi Gazete, 28497, 14 Aralık 2012.
- Koşar, N. G. (1987). Korunmaya muhtaç çocuklar. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*. 5(1): 69-74.
- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Körler, Y. (2011). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Yalnızlık Düzeyleri ve Yalnızlık ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Köse, E. (2009). *Yurttan Kalan ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kurtkan-Bilgiseven, A. (1982). *Genel Sosyoloji, Kavramlar-Nazariyeler Bünye(Türkiye'de Sosyal Tabakalaşma) Değişme ve Sosyal Gelişme (Genişletilmiş 3.Baskı)*. İstanbul: Divan Yayınları.
- Kutlu, M. (2005). Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(24): 89-109.
- Oğuz E. ve Kalkan M. (2014). Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online Dergisi*.13: 787-795.
- Oruç, T. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Psikososyal Değişkenlere Göre Yalnızlık ile Otomatik Düşünceler İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özbesler, C. (2004). Bir yetiştirme yurdu gencinin izleminde sosyal hizmet uygulamasına bir örnek. R. Uslu, (Ed.), *Koruma Altındaki Çocuklar*. (1.Baskı) içinde (ss.123-133). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları.
- Özodaşık, M. (1989). *Yalnızlığın Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi: Atılganlık, Durumluk-Süreklilik Kaygı, Depresyon ve Akademik Başarı*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özşahin, F. (2012). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Trabzon İli Örneği Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk H., Nazik-Sevindik F. ve Yaman Ç. S. (2006). Öğrencilerde yalnızlık ve sosyal destek ile bunlara etki eden faktörlerin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16 (1): 383-394.
- Öztürk M., Ünal V. (2015). Yetiştirme yurdundan ayrılanların sosyalleşme ve toplumla bütünleşme durumları (Sivas örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(1): 119-134.
- Pancar, A. (2009). *Parçalanmış ve Tam Aileye Sahip Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Sanay, E. (1991). *Genel Sosyoloji Dersleri (İkinci Baskı)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu.
- Sarıçam, H. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlılıkları ile Benlik Saygıları ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıhan, C. Ö. (2007). *Engelli Çocuğa Sahip Olan ve Olmayan Annelerin Aile İşlevlerini Algılamaları ile Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (1983). *T.C. Resmi Gazete*, 18059, 24 Mayıs 1983.
- Şenocak, H. (2005). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek H. (2010). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinin sosyal bütünleşme düzeyi ve gelecek beklentileri. *Proje Sonuç Raporu*. Proje No: 109K300.
- Şimşek, H. ve Şimşek, A. S. (2013). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinde sosyal bütünleşme düzeyi. *Milli Eğitim- Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 42(198), 73–96.
- Tezcan, M. (1984). *Sosyal ve Kültürel Değişme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Turan, A. F. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarını Yordamada Yalnızlık, Benlik Saygısı, Yaş, Cinsiyet ve Romantik İlişki Yaşama Durumunun Rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Medeni Kanunu (2001). *T.C. Resmi Gazete*. 24607, 8 Aralık 2001.
- Türkdoğan, O. (1978). *Ziya Gökalp Sosyolojisinde Bazı Kavramların Değerlendirilmesi (Genişletilmiş 3. Baskı)*. İstanbul: Türk Kültür Yayıncılığı.
- Uzun, G. (2013). *Yeni İletişim Teknolojilerinde Sosyalleşme ve Yalnızlık (Elazığ İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ünal V. (2016). *Engellilerde Toplumsal Bütünleşme ve Dindarlık*. İstanbul: Rağbet Yayınları
- Yahyaoglu, R. (2007). *Yalnızlık Psikolojisi Kurt Kapanından Huzur Limanına*. (5.Baskı) İstanbul: Nesil Yayınları.
- Yalom, I. (1999). *Varoluşçu Psikoterapi* (Çev. Z. İyidoğan-Babayiğit). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yaşar, M. R. (2007). "Yalnızlık". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(1):237-260.
- Yazıcı, E. (2013). *Türkiye’de Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler: Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanmış Bireyler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, H. (13 Haziran 2002). "Yalnızlık ve Yaşam" erişim tarihi: 28 Mayıs 2016. <http://www.historicalsense.com/Archive/Fener48.htm>
- Yıldırım İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversite Eğitim Bilimleri Dergisi*. 18: 167-176.
- Yılmaz, B. (2006). *Doğa Sporlarına Katılımın Sosyal Bütünleşmeye Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz E., Yılmaz E. ve Fatoş K. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi* 18 (2): 71-79.
- Yolcuoğlu İ. G. (2013). Ebeveyn bakımından yoksun çocuklar ve sosyal hizmet. Acar, H., Negiz, N. ve Akman E. (Eds.). *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları* içinde (ss. 155-169). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Yüksel F. (1991). *İçsel ya da Dışsal Denetimli Olmanın ve Bazı Değişkenlerin Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız: 18–21 () 22–25 () 26–29 () 30 yaş ve üzeri ()

2. Cinsiyetiniz: Erkek () Kız ()

3. Öğrenim Düzeyiniz:

İlköğretim () Lise () Önlisans () Lisans () Lisansüstü ()

4. Yurttta kaç yıl kaldınız:

0-5 () 5-10 () 10-15 () 15 ve üzeri ()

5. Medeni Haliniz:

Bekâr () Evli () Boşanmış ()

EK 2: UCLA Yalnızlık Ölçeği

<i>Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceler ifade edilmektedir. Sizden istenilen her ifadede tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkla hissettiğinizi değerlendirerek yan tarafındaki kutucuktaki numaralardan birini işaretlemeniz.</i>	Ben bu durumu HİÇ yaşamam	Ben bu durumu NADİREN yaşarım.	Ben bu durumu BAZEN yaşarım.	Ben bu durumu SIK SIK yaşarım
1. Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.	1	2	3	4
2. Arkadaşım yok.	1	2	3	4
3. Başvuracağım kimse yok.	1	2	3	4
4. Kendimi tek başıyım gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4
5. Kendimi bir arkadaş grubunun parçası olarak hissediyorum.	1	2	3	4
6. Çevremdeki insanlarla pek çok ortak yönüm var.	1	2	3	4
7. Artık kimseyle samimi değilim.	1	2	3	4
8. İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.	1	2	3	4
9. Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
10. Kendimi yakın hissettiğim insanlar var.	1	2	3	4
11. Kendimi grup dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3	4
12. Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4

13. Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.	1	2	3	4
14. Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3	4
15. İsteddiğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4
16. Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3	4
17. Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3	4
18. Çevremde insanlar var ama benimle değiller.	1	2	3	4
19. Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20. Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

EK 3: Sosyal Bütünleşme Ölçeği

<i>Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceler ifade edilmektedir. Sizden istenilen her ifadede tanımlanan durumların değerlendirerek yan tarafındaki kutucuktaki numaralardan birini işaretlemeniz.</i>	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
2. Sahip olduğum kültürel değer ve normlardan memnunum.					
3. Milli bayramlara ve törenlere isteyerek katılıyorum.					
4. Milli takımımız başarılı olunca sevinirim.					
5. İstiklal marşımız okunurken heyecan duyarım.					
6. Evde ve okulda milli bayrağımızın olması beni memnun eder.					
7. Bu ülkenin bir vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum.					
8. Ülkem için fedakârlık yapmaya hazırım.					
9. Ülkeme yararlı bir birey olmak için çalışmaktan mutluluk					
10. Din, içinde yaşadığım toplumun önemli ortak değerlerinden					
11. Sahip olduğum ailemin bir üyesi olmaktan memnunum.					
12. Ailemin yanında olmak beni mutlu ediyor.					
13. Ailemin almış olduğu kararlarda benim de görüşlerim					
14. Ailemizi ilgilendiren sorunları hep birlikte dayanışma içinde					
15. Ailemizde güçlü bir birliktelik vardır.					
16. Sahip olduğum akrabalarımдан memnunum.					
17. Akrabalarımız arasında güçlü bir dayanışma vardır.					
18. Ülkemizdeki hukuk uygulamalarından memnunum.					
19. İçinde yaşadığım toplumsal çevrede bana olumlu					
20. Dinin insanları birbirine yaklaştıran önemli bir değer olduğunu düşünüyorum.					
21. Dini değerler benim hayatımda önemli bir yer tutar.					
22. Dini değerlere her zaman saygı gösteririm.					
23. İçinde yaşadığım toplumun inanç değerlerini güçlü biçimde benimserim.					
24. Dini bayramlar ve önemli gecelerdeki kutlamalara isteyerek katılıyorum.					
25. Dinimin gereklerini yapmak için gayret gösteririm.					
26. Kendimi bulduğum sosyal çevremle bütünleşmiş					
27. Kendimi içinde yaşadığım toplumun saygın bir üyesi olarak görüyorum.					
28. Çevremdeki insanlarla rahat iletişim kurabiliyorum.					
29. Çevremdeki sosyal ve ekonomik sorunlarla yakından					
30. Çevremdeki sorunların çözümüne aktif biçimde katılıyorum.					
31. Farklı etnik yapıdan insanlarla aynı ortamda birlikte					

32. Dili ve etnik kökeni farklı insanlarla arkadaşlık kurabilirim.					
33. Bu ilde yaşayan biri olmaktan memnunum.					
34. İlimizin Futbol takımının başarısı beni mutlu eder.					
35. Bu bölgede yaşayan biri olmaktan memnunum.					
36. Başka bir yerde yaşama imkânım olsa dahi, burada yaşamayı tercih ederim.					
37. İçinde bulunduğum kültürün örf ve adetlerinden memnunum.					

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mehmet Emin KILIÇ
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 12.03.1992-Adıyaman
e-posta : klcmehmetemin@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Adnan Menderes Üniversitesi	2014
Yüksek Lisans		

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
24.06.2014- 19.01.2015	Özel Yuvamız Bakım Merkezi Müdürlüğü	Sosyal Hizmet Uzmanı
21.01.2015- Halen	Adıyaman Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () EILTS ()